

**THATCHERISMI KÄSITTEENÄ BRITANNIAN
PARLAMENTTIDEBATEISSA ISMIN
ILMAANTUMISESTA VUODEN 2019 LOPPUUN**

Jussi Komulainen
Maisterintutkielma
Yleinen historia / Arkiston-
hallinnan maisteriohjelma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Historian ja etnologian laitos
Tekijä Jussi Komulainen	
Työn nimi Thatcherismi käsitteenä Britannian parlamenttidebateissa ismin ilmaantumisesta vuoden 2019 loppuun	
Oppiaine Yleinen historia / AHMO	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Toukokuu 2021	Sivumäärä 81
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maisterintutkielmassani analysoin käsitteen thatcherismi käyttöä Britannian parlamenttidebateissa käsitteen ilmaantumisesta vuoden 2019 loppuun, mikä oli viimeinen kokonainen vuosi tutkimusta käynnistäessäni. Käytin sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä, ja määrällisessä analyysissä hyödynsin parlamenttidebattien lisäksi täydentävinä lähteinä sanomalehdistöä: vasemmalle kallellaan olevaa <i>The Guardiania</i> ja perinteisesti oikeistoa tukenutta <i>The Timesia</i>. Thatcherismin käyttö oli vilkkainta vuosina 1987–1991 sekä parlamentissa että lehdistössä, ja parlamentissa sitä suosivat etupäässä opposition edustajat ja lehdistä käyttö oli <i>The Guardianissa</i> selvästi yleisempää.</p> <p>Kollokaatioanalyysin avulla tarkastelin, millaisia muita käsitteitä thatcherismin yhteydessä esiintyi. Kollokaatteja luokittelemalla pystyi muodostamaan jo alustavaa kuvaa käytetystä kielestä, mutta tärkeämpi rooli kollokaatioanalyysillä oli lähilukuni suuntaamisessa. Keskityin tutkimuksessani debatteihin, joissa esiintyi oleellisimmiksi katsomiani thatcherismin kollokaatteja, etenkin muita ismejä. Joitakin debatteja otin mukaan myös historiallisesti merkittävien tapahtumien perusteella.</p> <p>Thatcherismi on ismejä tutkineiden Jussi Kurunmäen ja Jani Marjasen näkemysten mukaan aika perinteinen ismi, sillä se oli alun perin halveksuvasti käytetty käsite, jonka merkitys kuitenkin kiistettiin nopeasti. Sen yhteydessä esiintyi myös valtava määrä muita ismejä: monetarismin ja sosialismin kaltaisista perinteisistä ismeistä majorismin ja mitterrandismin kaltaisiin kuriositeetteihin. Osana arkistohallinnan opintoja pohdin tutkimuksessani myös digitaalisten arkistojen mahdollisuuksia ja problematiikkaa.</p>	
Asiasanat Margaret Thatcher, käsitehistoria, kollokaatioanalyysi, ismit	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Thatcherismi-käsitteen käyttö parlamentin ylähuoneessa vuoden 2019 loppuun. Lähde: Hansard online	20
KUVIO 2	Thatcherismi-käsitteen käyttö parlamentin alahuoneessa vuoden 2019 loppuun. Lähde: Hansard online	21
KUVIO 3	Thatcherismi-käsitteen käyttö puolueittain ylähuoneessa vuoden 2019 loppuun. Puoluekannat selvitetty manuaalisesti muun muassa parlamentin sivujen avulla.	22
KUVIO 4	Thatcherismi-käsitteen käyttö puolueittain alahuoneessa vuoden 2019 loppuun. Puoluekannat selvitetty manuaalisesti muun muassa parlamentin sivujen avulla.	22
KUVIO 5	Thatcherismi- ja Thatcherite-käsitteiden yleisyys ylähuoneessa (osumia/miljoona sanaa). Lähde: Hansard at Huddersfield .	23
KUVIO 6	Thatcherismi- ja Thatcherite-käsitteiden yleisyys alahuoneessa (osumia/miljoona sanaa). Lähde: Hansard at Huddersfield .	23
KUVIO 7	Thatcherismi-käsitteen käyttö The Guardianissa vuoden 2003 loppuun. Lähde: The Guardian (ProQuest Historical Newspapers).....	24
KUVIO 8	Thatcherismi-käsitteen käyttö The Timesissa vuoden 2003 loppuun. Lähde: The Times Digital Archive 1975–2014	25

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Thatcherismin 30 yleisintä kollokaattia Hansard Corpuksessa.	29
------------	--	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Margaret Thatcher ja thatcherismi.....	5
1.2	Tutkimuskysymykset ja käsitehistorialliset lähestymistavat	11
1.3	Lähteet	15
2	THATCHERISMI-KÄSITTEEN MÄÄRÄLLINEN KÄYTTÖ PARLAMENTISSA JA LEHDISTÖSSÄ	19
3	THATCHERISMIN YLEISIMMÄT KOLLOKAATIT.....	27
4	THATCHERISMI ENNEN VUOTTA 1987 - KÄSITE VAKIINTUU HILJALLEEN.....	32
4.1	Thatcherismin ilmaantuminen parlamenttidebatteihin	32
4.2	Falklandin sota ja kaivosmiesten lakko - thatcherismi ei näy käsitteenä dramaattisten tapahtumien yhteydessä.....	36
4.3	Monetarismi - varhaisen thatcherismin avainkollokaatti.....	37
4.4	Reaganomics ja reaganismi - huonompi versio thatcherismista	40
5	THATCHERISMI-KÄSITTEEN HUIPPUVUODET 1987-1991	44
5.1	Puhdasta thatcherismia - tehostettu versio käsitteestä	44
5.2	Konservatiivisia kollokaatteja konservatismista walkerismiin	47
5.3	Sosialistisia kollokaatteja stalinismista mitterrandismiin	50
5.4	Thatcherite - thatcherismin läheisin käsitteellinen vastine	56
6	THATCHERISMI RAUTAROUVAN PÄÄMINISTERIKAUDEN JÄLKEEN....	62
6.1	Onko olemassa myös majorismi?	62
6.2	Työväenpuolue yhdistää oppositiossa thatcherismin ja toryismin	65
6.3	Punk-thatcherismi - vääränlaista työväenpuolueen thatcherismia	67
6.4	Konservatiivien ja liberaalien koalitionhallitus - thatcherismin versio 2	69
6.5	Tribuutteja Thatcherille, kritiikkiä thatcherismille	71
7	PÄÄTÄNTÖ.....	75
	LÄHTEET	79
	Alkuperäislähteet	79
	Tutkimuskirjallisuus	79
	Muut lähteet	81

1 JOHDANTO

1.1 Margaret Thatcher ja thatcherismi

Margaret Thatcher (1925–2013) ja hänen harjoittamansa politiikka ovat jakaneet mielipiteitä vahvasti, mutta sekä hänen kannattajansa että vastustajansa ovat enimmäkseen yhtä mieltä hänen merkityksestään – moni pitää Thatcheria toisen maailmansodan jälkeisen ajan merkittävimpänä brittipääministerinä.¹ Hän oli 1820-luvulla vallassa olleen lordi Liverpoolin (Robert Jenkinson) jälkeen ensimmäinen pääministeri, joka voitti kolmet peräkkäiset parlamenttivaalit (vuosina 1979, 1983 ja 1987). Vuosina 1979–1990 pääministerinä toiminut Thatcher oli myös pisimpään yhtäjaksoisesti vallassa ollut brittipääministeri 1900-luvulla.²

Syntyjään Margaret Roberts meni naimisiin Dennis Thatcherin kanssa vuonna 1951. Hän oli koulutukseltaan sekä kemisti että asianajaja ja meni mukaan politiikkaan jo nuorena: hän oli konservatiivien ehdokkaana parlamenttivaaleissa ensimmäisen kerran vuonna 1950. Parlamenttiin Thatcher valittiin vuonna 1959 ja kabinettiministeriksi vuonna 1970, kun hänestä tuli Edward Heathin hallituksessa opetusministeri. Thatcher ei ollut vuosina 1970–1974 erityisen näkyvä ministeri, mutta hän sai tuolloin ensimmäisen poliittisen lempinimensä *Margaret Thatcher, milk snatcher* (maidon ryöstäjä/varastaja) vietyään yli 7-vuotiailta koululaisilta ilmaisen maidon.³ Tunnetumman ja suomennoksenakin vakiintuneen Rautarouva-lempinimen Thatcher ehti myös

---

¹ Harrisin, Kavanaghin sekä Seldonin ja Collingsin – ja varmasti monen muunkin, allekirjoittanut mukaan lukien – mielestä työväenpuolueen Clement Attlee on Thatcherin ohella merkittävin sodan jälkeinen pääministeri, sillä myös hänen hallituksensa muutti merkittävästi Britannian ja toisen pääpuolueen suuntaa. Harris 1988, 1–4; Kavanagh 1990, 318 ja Seldon & Collings 2000, 93.

² Kavanagh 1990, 245 ja Evans 2003, 1.

³ Evans 2003, ix ja 5.

hankkia jo ennen nousuaan pääministeriksi kannanotoillaan Neuvostoliiton imperia-
lismista.⁴

Thatcher nousi konservatiivisen puolueen johtajaksi vuonna 1975, ja hän oli ensimmäinen nainen suuren puolueen johdossa Britanniassa.⁵ Hän asettui Edward Heathin vastaehdokkaaksi, koska hänen oppi-isänsä konservatiivisessa puolueessa, vapaakaupan puolestapuhuja Sir Keith Joseph ei katsonut voivansa asettua ehdolle kohua herättäneen puheensa takia.⁶ Neljä vuotta myöhemmin Thatcherista tuli Britannian ensimmäinen naispääministeri.

Yksi – ja tämän tutkimuksen kannalta keskeinen – osoitus Thatcherin merkityksestä on se, että hän oli 1900-luvun ainoa pääministeri, jonka mukaan on nimetty oma ”ismi”.⁷ Monet pitävät käsitteen keksijänä vasemmistovaikuttaja Stuart Hallia, joka oli huolissaan Thatcherista ja radikaalin oikeiston noususta ja kirjoitti thatcherismista *Marxism Todayssa* jo tammikuussa 1979 – ennen kuin Thatcher edes oli pääministeri.⁸ ”The Great Moving Right Show”-artikkelissa Hall sanoo Antonio Gramscin ajatuksia mukaillen thatcherismin olevan liike kohti ”autoritaarista populismia”.

”(Se on) poikkeuksellinen kapitalistinen valtiomuoto, joka – toisin kuin klassinen fasismi – on pitänyt suurimman osan (joskaan ei kaikkia) edustuksellisista instituutioista paikallaan ja joka on samaan aikaan onnistunut luomaan ympärilleen aktiivisen kansan myöntymyksen. [...] ”Thatcherismi” on löytänyt vaikutusvaltaisen tavan popularisoida monetaristisen filosofian periaatteet: ja ”sosiaalihaaskan” kuvassa hyvin suunnitellun kansanpaholaisen. Tämän populistisen opin yksityiskohtaisempi käsittely [...] edustaa kriittistä ideologista työtä, jolla muodostetaan populistinen maalaisjärki ’thatcherismille’. Se on erityisen runsaspitoinen sekoitus, koska se täynnä perinteisiä teemoja – kansa, perhe, velvollisuus, määräsvalta, normit, itseluottamus – jotka on tehokkaasti tiivistetty siihen.”⁹

---

⁴ Morgan 2001, 453.

⁵ Evans 2003, x.

⁶ Joseph oli valitellut syksyllä 1974 puheessaan, että suuri ja yhä kasvava osa lapsista syntyi äideille, jotka olivat vähiten soveliaita niitä saamaan. Childs 2006, 184.

⁷ Evans 2004, 2. Robert Skidelskyn mukaan Thatcher olisi kautta aikojen ainoa -ismille nimensä antanut brittipääministeri. Skidelsky 1988, 2. E.H. H. Green toteaa tämän kuitenkin olevan virheellinen käsitys, sillä esimerkiksi 1800-luvun lopussa puhuttiin yleisesti gladstonismista. Green 2002, 214. Tässä yhteydessä on myös syytä huomauttaa, että lukuisien brittipääministerien nimistä on väännetty -ismejä, mutta ne eivät ole yleistyneet laajempaan kielenkäyttöön. Tätä aihetta sivutaan myöhemmin myös tässä tutkimuksessa.

⁸ Childs 2006, 214 ja Vinen 2009, 4. Hall ei käyttänyt ensimmäisenä thatcherismin käsitettä. Esimerkiksi Guardianissa käsite esiintyy jo vuonna 1975 (ks. taulukko 7), ja Vinenin mukaan Thatcher oli itsekin käyttänyt käsitettä maaliskuussa 1975. Yleisestä käsityksestä johtuen Hallin näkemykset ovat kuitenkin keskeisiä thatcherismin syntyhistoriassa, ja todennäköisesti Hall pyrki ensimmäisenä määrittelemään käsitteen sisältöä analyttisemmin.

⁹ Hall 1979, 15 ja 17. ”(It is) an exceptional form of the capitalist state – which, unlike classical fascism, has retained most (though not all) of the formal representative institution in place, and which at the same time has been able to construct around itself an active popular consent. [...] ”Thatcherism” has found a powerful means of popularizing the principles of a Monetarist philosophy: and in the image of the welfare ”Scavenger” a well designed folk-devil. The elaboration of this populist doctrine [...] represents the critical ideological work of constructing for ”Thatcherism” a populist common sense. It is a particularly rich mix because of the resonant traditional themes – nation, family, duty, authority, standards, selfreliance – which have been effectively condensed into it.”

Tutkijoiden näkemys thatcherismin sisällöstä on luonnollisesti neutraalimpi, mutta mukana on samoja elementtejä. Brittiläistä konservatismia tutkinut E. H. H. Green huomauttaa, että thatcherismin historia – nimenomaan talouspolitiikan osalta – ulottuu huomattavasti pidemmälle kuin Thatcherin kauteen konservatiivisen puolueen johdossa.¹⁰ Vuonna 1945 työväenpuolue nousi Clement Attleen johdolla hallitusvastuuseen ja aloitti sosiaalisilla uudistuksillaan sodan jälkeiseksi konsensukseksi myöhemmin nimetyn aikakauden, joka kesti 1970-luvun lopulle. Tänä aikana myös konservatiivien hallitukset olivat sitoutuneet Attleen hallituksen aloittamaan hyvinvointivaltion rakentamiseen, täystyöllisyyteen ja keynesiläiseen sekatalouteen, mutta puolueessa oli koko ajan myös liberaalia markkinataloutta kannattanut vähemmistö. Se voimistui huomattavasti 1960-luvulta alkaen ja pääsi hetkellisesti valtaan konservatiivien noustua hallitusvastuuseen Heathin johdolla vuonna 1970. Heathin talouspolitiikan suunta kuitenkin muuttui kuuluisassa u-käännöksessä vuonna 1972.¹¹ Juuri talouspolitiikka oli thatcherismin keskiössä, ja valtaan päästyään Thatcher halusi varmistaa, että hänen läheisimmät liittolaisensa olivat talousministeriöissä, eikä sillä ollut niin suurta väliä, kuka oli esimerkiksi sisäministeri.¹²

Thatcherin talouspolitiikan tavoitteena oli vähentää selvästi valtion roolia talouselämässä ja korvata sekatalous yksityisen sektorin dominoimalla markkinataloudella. Tämä tarkoitti käytännössä hyvinvointivaltion tuntuvaa karsimista ja lukuisien valtionyritysten yksityistämistä, jotta tuloverotusta voitiin laskea. Thatcher rohkaisi myös yhä laajempia kansanosia hankkimaan varallisuutta joko omistusasunnon tai yksityistettävien valtionyritysten osakkeiden muodossa. Lisäksi Thatcher tunnetaan hyvin ammattiyhdistysliikkeen oikeuksien ja vallan murtajana. Monetarististen oppien mukaan inflaation pitäminen kurissa oli thatcherismin näkökulmasta täystyöllisyyttä tärkeämpää.¹³ Poliittiset painotukset vaihtelivat ajan ja tilanteiden mukaan. Esimerkiksi monetarismi oli keskiössä Thatcherin ensimmäisellä kaudella, ja valtionyrityöiden yksityistämiset alkoivat vasta sen jälkeen. Thatcherin pääministerikauden loppussa puolestaan korostui Eurooppa-politiikka. Eri painotukset johtuivat osittain siitä yksinkertaisesta syystä, että Thatcher oli pääministerinä niin pitkään. Hän joutui ratkomaan lukuisia erilaisia ongelmia, mikä vaikutti väistämättä politiikan painopisteisiin. Jotkut ovat tulkinneet tämän siten, ettei thatcherismi olisi erityisen johdonmukainen ideologia.¹⁴

---

¹⁰ Minkä myös Hall pani merkille. Hall 1979, 14–16.

¹¹ Green 2002, 218–235. Sivuilta 231–234 löytyy lisää tietoa myös Heathin hallituksen ”Selsdon Man” -vaiheesta.

¹² Vinen 2009, 276.

¹³ Green 2002, 216.

¹⁴ Vinen 2009, 275–276. Vinen korostaa, että erilaisista taktisista sopeutumisista huolimatta etenkin talouspolitiikassa thatcherismissä oli jatkuvuutta. Evans korostaa Vinenia enemmän thatcherismin epäjohdonmukaisuutta. Evans 2004, 2.

Thatcherismin merkittäviä taustavaikuttajia tai esikuvia olivat muun muassa monetaristiset taloustieteilijät Milton Friedman ja Friedrich Hayek, näiden oppeja Yhdysvaltain uudessa oikeistossa käytännössä toteuttaneet Richard Nixon ja Ronald Reagan sekä Thatcherin poliittiset opastajat Joseph ja toimittaja Alfred Sherman.¹⁵ Tosin Richard Vinen epäilee teoksessaan *Thatcher's Britain*, ettei Thatcher välttämättä ollut erityisen innostunut Hayekin ajattelusta ja hän saattoi lukea tämän kuuluisan teoksen *The Road to Serfdom* vasta myöhään urallaan. Thatcher ja muut konservatiivit käyttivät Vinenin mukaan Hayekia mahdollisesti vain "filosofisena kiillotuksena" (*philosophical polish*) politiikalle, jota he olisivat halunneet muutenkin edistää. Vinen korostaa sen sijaan muuta tutkimuskirjallisuutta enemmän Enoch Powellin merkitystä, jotta voi ymmärtää thatcherismin lisäksi yleensäkin brittiläistä oikeistoa 1900-luvun loppupuolella, vaikka Vinen huomauttaa yhtäläisyyksien lisäksi Powellin ja Thatcherin monista eroista, esimerkiksi maahanmuuttopolitiikan ja persoonan osalta.¹⁶ Thatcherismiinkin kuuluvat myös rautarouvan autoritaarinen johtamistyyli ja populismi esimerkiksi nationalismin muodossa. Tutkimuskirjallisuudessa ei kylläkään korosteta näitä seikkoja niin paljon kuin Hall artikkelissaan.¹⁷ Miten "thatcherilaiset"¹⁸ itse määrittävät thatcherismin? Vinen siteeraa kirjassaan Thatcherin läheisen liittolaisen Nigel Lawsonin, joka oli Thatcherin kabinetissa vuosina 1981–1989 ensin energiaministeri ja myöhemmin valtiovarainministeri, vuonna 1981 sveitsiläisille pankkiireille pitämää puhetta, jota Lawson käsitteli muistelmissaan näin:

"Thatcherismi on, uskoakseni, hyödyllinen käsite, ja oli etenkin silloin (vuonna 1981). Kukaan muu modernin ajan pääministeri ei ole antanut nimeään tietylle joukolle poliitikoita ja arvoja. Sitä pitää kuitenkin käyttää varovasti. Oikea määritelmä sisältää sekoituksen vapaata markkinataloutta, taloudellista kurinpitoa, julkisten menojen tarkkaa kontrollia, veronleikkauksia, nationalismia, 'viktorianaisia arvoja' (Samuel Smilesin oma-apuvalikoi-masta), yksityistämistä ja ripaus populismia."¹⁹

Vasemmalla, oikealla ja tutkimuskirjallisuudessa on siis yllättävänkin samankaltaiset näkemykset thatcherismin sisällöstä. Tosin painotukset tietysti eroavat hieman. Esimerkiksi viktorianaiset arvot mainitaan thatcherismin yhteydessä usein, mutta Vinen huomauttaa, että sanonnan keksi tv-haastattelija ja Thatcherin kannattajat itse käyttivät sitä lähinnä muutaman kuukauden ajan vuonna 1983. Vinen nostaa esille

---

¹⁵ Childs 2006, 185 ja 215.

¹⁶ Vinen 2009, 7 ja 43–59.

¹⁷ Ks. esim. Evans 2004, 3, 27–29 ja 48 sekä Riddell 1991, 210–211.

¹⁸ Suomennos käsitteelle *Thatcherite*. Käytän tätä muotoilua suomentaessani suoria sitaatteja, mutta muuten suosin englanninkielistä versiota tästä käsitteestä, koska suomennos ei ole samalla tavalla vakiintunut kuin thatcherismi.

¹⁹ Vinen 2009, 274–275. "Thatcherism is, I believe, a useful term, and certainly was at the time. No other modern Prime Minister has given his or her name to a particular constellation of policies and values. However, it needs to be used with care... The right definition involves a mixture of free markets, financial discipline, firm control over public expenditure, tax cuts, nationalism, 'Victorian values' (of Samuel Smiles self-help variety), privatization and a dash of populism."

myös yllättävän yhteisen näkemyksen vasemmalta ja oikealta: molemmilla puolilla jotkut katsoivat, että käsitteenä thatcherismi oli "hirvittävä" (*monstrous*) keksintö tai monoliitti, joka korosti liikaa ilmiön omalaisuutta tai johdonmukaisuutta. Oikeistosta tällaisia näkemyksiä esitti T. E. Utley ja vasemmistosta Bob Jessop.²⁰

On hyvä mainita myös lyhyesti kontekstista, jossa Thatcher nousi pääministeriksi. Britannian talous kasvoi toisen maailmansodan jälkeen muita länsimaita hitaammin ja sen suhteellinen asema heikkeni koko ajan. 1960-luvun lopulla ja etenkin 1970-luvulla Britannian taloudelliset ongelmat kävivät yhä selvemmiksi, ja näkyivät muun muassa vakavina työtaisteluina, jotka huipentuivat talvella 1978–1979. Se tunnetaan nimellä "tyytymättömyyden talvi" (*winter of discontent*), ja se oli osaltaan kaatamassa vallassa ollutta James Callaghanin työväenpuolueen hallitusta.²¹ Jos konservatiivit olivat siirtymässä Thatcherin johdolla entistä oikeammalle, vuoden 1979 vaalitappion jälkeen vasemmisto vahvisti otettaan työväenpuolueessa. Vasemmiston nousu henkilöityi etenkin Tony Benniin, joka hävisi vuonna 1981 työväenpuolueen varapuheenjohtajan paikan alle yhden prosenttiyksikön erolla Denis Healeyille. 1980-luvun edetessä Benn ja vasemmistosiipi yleensä marginalisoituivat puolueessa. Bennin yhteydessä käytettiin toisinaan myös käsitettä bennismi.²² Vasemmistosiiven vahvistuminen näkyi trotskilaisen ryhmän Militant Tendencyn jäsenien soluttautumisena työväenpuolueeseen.²³ Työväenpuolueen siirtyminen vasemmalle johti siihen, että puolueesta irtautui vuonna 1981 maltillisempia jäseniä,²⁴ jotka perustivat uuden puolueen SDP:n. Se puolestaan solmi pian yhteistyöstä liberaalien kanssa, mutta vaikka tämä allianssi johti gallupeja vuoden 1982 alussa, Falklandin sodan jälkeen asetelmat kääntyivät, ja vuosien 1983 ja 1987 parlamenttivaaleissa allianssin menestys jäi paikkamäärällä mitattuna vaatimattomaksi. Lopulta puolueet yhdistyivät vuonna 1988 liberaalidemokraateiksi. Opposition hajaannus auttoi Thatcheria etenkin 1980-luvun alussa, kun Britannian teollisuustuotanto supistui laman aikana ja työttömien määrä nousi vuonna 1982 yli kolmen miljoonan ensimmäistä kertaa sitten 1930-luvun.²⁵

Onnistuiko Thatcher kääntämään Britannian suunnan? Sosiaalishistorioitsija Eric J. Evans antaa vuonna 2004 ilmestyneessä kirjassaan *Thatcher and Thatcherism* historiallisesta perspektiivistä hyvin tylyn kuvan thatcherismista todeten, että sen negatiiviset puolet ajavat selvästi positiivisten – joita ovat esimerkiksi brittien enemmistön elintason nousu ja työvoiman tuottavuuden parantuminen – edelle. Thatcherismi oli

---

²⁰ Vinen 2009, 4 ja 275.

²¹ Ks. esim. Evans 9–12.

²² Newman 2003, 65–67. Parlamenttidebateissa käsitettä ei kuitenkaan käytetty kertaakaan. Sen sijaan työväenpuolueen marxilaisessa historioteoksessa bennismi oli aktiivisessa käytössä ja siihen suhtauduttiin jälkikäteen hyvin kriittisesti. Cliff & Gluckstein 1996, 348–355. Bennismi sopii hyvin seuraavassa luvussa esiteltäviin näkemyksiin ismeistä.

²³ Sked & Cook 1993, 426.

²⁴ Englanniksi David Owenin, William Rodgersin, Shirley Williamsin ja Roy Jenkinsin nelikosta käytetään yleisesti termiä *gang of four*.

²⁵ Childs 2006, 220–223, 230–231, 248 ja 263 sekä Evans 2009, 123–130.

taloudellisesti valtava tulonsiirto yhteiskunnan köyhimmiltä kaikista rikkaimmille: vuosina 1979–1992 köyhimmän kymmenyksen reaaliensiot laskivat 18 prosenttia, kun rikkaimman kymmenyksen tulot kasvoivat 61 prosenttia. Köyhyysrajan alapuolella olevien määrä kasvoi samaan aikaan 5 miljoonasta 14,1 miljoonaan. Vastoin yleistä myyttiä Thatcher ei suinkaan onnistunut katkaisemaan Britannian taloudellisen aseman suhteellista heikentymistä, sillä sen keskimääräinen talouskasvu oli vuosina 1979–1988 vain 1,9 prosenttia, eli hitaampaa kuin monissa muissa länsimaissa ja myös Thatcherin vihaamina Britannian konsensusvuosina ennen 1970-lukua. Evansin mukaan Thatcher tekikin Britanniasta ahneemman, valheellisemmän ja ilkeämmän yhteiskunnan.²⁶

Riddell nostaa myös esiin eriarvoisuuden ja köyhyyden lisääntymisen ja thatcherismin katastrofaaliset seuraukset vähäosaisille. Hänen mukaansa thatcherismi jakoi Britannian kolmeen luokkaan: superrikkaisiin, jotka hyötyivät siitä eniten; mukavasti toimeentuleviin, joihin Thatcher samaistui ja jotka takasivat hänen suosionsa parlamentissa, ja köyhiin, jotka saivat kantaa thatcherismin raskaimmat seuraukset. Riddell huomauttaa myös rikollisuuden kasvun kiihtyneen 1980-luvun alkupuolella. Riddellin mukaan Thatcherin aikana brittiläistä yhteiskuntaa ja teollisuutta ravisteltiin. Tämä ei ratkaissut Britannian ongelmia, mutta teki niistä kuitenkin vähemmän akuutteja. Riddell huomauttaa, ettei kukaan muukaan olisi pystynyt pysäyttämään Britannian talouden suhteellista heikentymistä, mutta Thatcher teki sen, mihin yksi poliitikko pystyy.²⁷

Vinen ei edellä mainituista kirjoittajista poiketen kiinnitä Thatcherin taloudellista onnistumista arvioidessaan juuri huomiota varallisuus- ja tuloeroihin. Hän suhtautuu Thatcherin saavutuksiin verrattain positiivisesti. Hän huomauttaa, että keskustelu koko aiheesta muuttui dramaattisesti 1980-luvulla. Vinen nostaa tästä selvimmäksi esimerkiksi Andrew Gamblen vuonna 1989 *Marxism Todayssa* esittämän arvion, jossa Gamble myönsi, että 1980-luvulla tapahtui edistystä, mutta ei ihmettä. Vinenin mukaan Britannian taloudellista suoriutumista alettiin myös verrata yhä menestyneempiin maihin, esimerkiksi 1980-luvun lopulla Japaniin. Britannian talous kasvoi 1980-luvulla monia muita maita hitaammin – ja myös hitaammin kuin Britanniassa 1960-luvulla – mutta Vinenin mielestä nämä ovat epäreiluja vertailukohtia, koska ensimmäisenä teollistuneena maana taloudellisen aseman suhteellinen heikentyminen oli aina Britannian ongelma. Britannia oli hänen mukaansa ollut maailman menestynein talous viimeksi vuonna 1851.²⁸

---

²⁶ Evans 2004, 32–33 ja 137–147. Seldon ja Collings esittävät teoksessaan tiivistelmän Evansin näkemyksistä (teoksen ensimmäisestä painoksesta). Heidän oma arvionsa thatcherismista ei ole yhtä jyrkkä, mutta siinä tuodaan ilmi lähes samat thatcherismin epäkohdat. Seldon & Collings 2000, 91–94.

²⁷ Riddell 1991, 154–155, 218 ja 245.

²⁸ Vinen 2009, 284–285.

Mark Garnettin kirjassa *From Anger to Apathy: The British Experience since 1975* – jonka nimi kuvaa erinomaisesti teoksen yleistä pessimististä asennetta – vastataan kysymykseen hieman eri tavalla. Vuonna 2004 brittimedia kiinnostui New Economic Foundationin elintasotutkimuksesta, jonka mukaan vuosi 1976 oli ollut toisen maailmansodan jälkeisenä aikana paras vuosi olla elossa Britanniassa, mikä yllätti monet. Garnettin mukaan tätä ei kannata tulkita 70-luvun lopun elinolosuhteiden ylistyksenä, vaan sen jälkeisten tapahtumien murheellisena tuomiona.²⁹

Thatcher oli viimeisinä vuosinaan vakavasti sairas, ja jo ennen hänen kuolemaansa britit kiistelivät siitä, ansaitsisiko Thatcher valtiolliset hautajaiset Winston Churchillin tavoin. Thatcherin kuolema vuonna 2013 jakoi yhtä lailla kansaa, ja sen jälkeen käytiin keskustelua, oliko Thatcherin kuolemisen juhliminen sopivaa. Hänelle ei järjestetty lopulta virallisia valtiollisia hautajaisia.³⁰

1.2 Tutkimuskysymykset ja käsitehistorialliset lähestymistavat

Maisterintutkielmassani pyrin luomaan yleiskuvan siitä, miten käsitettä thatcherismi on käytetty Britannian parlamentissa. Määrällisen tilastoinnin avulla pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Miten paljon thatcherismi-käsitettä on käytetty parlamenttidebateissa vuoden 2019 loppuun mennessä³¹ ja miten käsitteen yleisyys on muuttunut eri aikoina? Ketkä – eli minkä puolueiden edustajat – ovat käyttäneet käsitettä eniten? Debattien lähiluvun avulla tutkin tarkemmin, mitä thatcherismilla yritettiin tehdä: miten käsitettä käytettiin retorisesti ja hyödynnettiin politiikan välineenä.

Tutkin kollokaatioanalyysin avulla, millaista kieltä ja muita käsitteitä thatcherismin yhteydessä käytettiin.³² Käytän kollokaatioanalyysiä sekä määrällisesti että laadullisesti. Olen jakanut thatcherismin yleisimpiä kollokaatteja eri teemojen mukaan, ja luokittelun perusteella voi jo pintapuolisesti ja yleisellä tasolla saada joitain vastauksia kysymykseen, millaista kieltä thatcherismin yhteydessä on käytetty. Tarkempi vastaus kysymykseen vaatii luonnollisesti myös parlamenttidebattien lähilukua. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ole mahdollista tarkastella kaikkia debatteja, joissa thatcherismi esiintyy, joten olen kohdistanut lähilukua etenkin kollokaatiohaun

---

²⁹ Garnett 2007, 1–2.

³⁰ Seurasin asiaa itse toimittajana ja kirjoitin Thatcherin hautajaisista jo useita vuosia ennen hänen kuolemaansa ja sen jälkeen kuoleman juhlimisesta. *Keskisuomalainen* 30.10.2010, Jussi Komulainen, ”Hautajaiset jakavat kansaa”, 18 ja *Keskisuomalainen* 10.4.2013, Jussi Komulainen, ”Thatcherin kuoleman makaaberimpi puoli”, 12.

³¹ Aikarajaus on siis käytännössä tutkimuksen tekohetkeen, sillä 2019 oli viimeinen täysi vuosi, kun tein määrällistä analyysiä loppuvuodesta 2020.

³² Esittelen kollokaatioanalyysin menetelmät tarkemmin aihetta käsittelevän luvun 3 alussa. Kvantitatiivisia metodeja käsittelen myös yksityiskohtaisemmin myöhemmin lähteiden esittelyn yhteydessä ja luvussa 2.

tulosten perusteella. Keskityn erityisesti ideologisiin kollokaatteihin ja niissä thatcherismin yhteydessä käytettyihin muihin ismeihin. Luonnollisesti myös tapahtumahistoria on jossain määrin otettava huomioon debatteja valitessa. Aiemman tutkimuksen ja thatcherismi-käsitteen syntyhistorian perusteella oletuksenani oli, että oppositio on käyttänyt käsitettä hallitusta enemmän. Siksi yksi oleellisimmista tutkimuskysymyksistäni on: mitä merkityksiä vasemmisto ja yleensä oppositio thatcherismiin liitti? Ehkä jopa kiinnostavampi kysymys on kuitenkin, miten konservatiivit käyttivät kriittisessä merkityksessä keksittyä käsitettä. Vastasivatko he työväenpuolueen kritiikkiin käyttämällä itsekkin käsitettä ja yrittivätkö he näin – tai omasta aloitteestaan – haastaa alun perin kriittisen käsitteen sisällön.

Tarkoitukseni oli keskittyä laajemminkin siihen, miten konservatiivit vastasivat työväenpuolueen thatcherismi-kritiikkiin ja heidän käyttämiinsä vaihtoehtoisin käsitteisiin, mutta tutkimukseni edetessä huomasin, että se olisi laajentanut aiheitani liikaa, joten keskityn vastauksien tarkastelussa etupäässä thatcherismiin ja käsittelemiini tärkeimpiin thatcherismin kollokaatteihin. En käsittele tutkimuksessani erityisen tarkasti yksittäisiä debatteja, enkä sen takia esittelen johdannossa tarkemmin Britannian parlamentin tapoja, vaan nostan yksityiskohtia esiin tarpeen mukaan tutkimukseni edetessä. Olen kuitenkin lähtökohtaisesti käynyt yhden debatin kerralla läpi, enkä käsittele niitä useamman alaluvun yhteydessä. Olen siksi esimerkiksi nostanut tiettyjen kollokaattien yhteydessä esille myös samassa debatissa olleita thatcherismin mainintoja, jos ne ovat tutkimukseni kannalta merkittäviä.

Koska toinen pääaineeni on arkistohallinnan maisteriohjelma, käsittelemäni lähteiden esittelyn yhteydessä myös hieman digitaalisten arkistojen mahdollisuuksia ja problematiikkaa, ja nostan myös pitkin tutkimustani esiin arkistojen näkökulmasta huomionarvoisia yksityiskohtia.

Quentin Skinnerin näkemykset puheteoista sopivat hyvin käsittehistorialliseksi perustaksi parlamenttidebattien tutkimukseen. Kieli on etenkin parlamentissa vallankäytön väline, ja esimerkiksi thatcherismin ja siihen liitettyjen muiden käsitteiden avulla Thatcherin politiikkaa yritettiin kuvata siten, että yleisö näkisi sen uudessa moraalisisessa valossa. ”Käsitteemme eivät ole maailman pakottamia, vaan ne kuvaavat sitä, mitä me tuomme maailmaan ymmärtääksemme sitä”, Skinner muotoilee tämän postmodernille ajalle yleisen käsityksen.³³

Thatcherismi on erittäin mielenkiintoinen käsittehistoriallisesta näkökulmasta esimerkiksi Michael Freedenin artikkelissaan ”Conceptual History, Ideology and Language” esittämien näkemysten valossa. Hän korostaa, että käsitteet ovat luontaisesti jatkuvan muutoksen tilassa: niille ei ole suotu neutraaleja merkityksiä eikä muutenkaan yhteisesti hyväksyttyä merkitystä edes tietyssä ajassa ja paikassa. Thatcherismiin

---

³³ Skinner 2002, 46, 103–104 ja 182–186. ”Our concepts are not forced upon us by the world, but represent what we bring to the world in order to understand it.”

nämä näkemykset sopivat erinomaisesti, sillä käsitteen sisältö on aina ollut vähintäänkin painotuksiltaan epämääräinen ja sen syntyhistoria hyvin poliittinen ja kriittinen – kuten ismeillä yleensä. Freedenin mukaan käsitteitä ei voi tutkia eristyksissä toisistaan, vaan niiden käsitteellinen ympäristö on merkittävä konteksti, joten on hyvin kiinnostavaa tutkia kollokaattien avulla, millaisia merkityksiä thatcherismille yritettiin parlamenttidebateissa antaa. Freeden huomauttaa, että ajan, paikan ja rakenteen lisäksi merkitykseen vaikuttavaa myös esittäminen, mikä linkittää käsitteet retoriikkaan. Retoriikka ei ole hänen mukaansa käsitteellisen järjestämisen valinnainen sivutuote, vaan retoriikka sisältyy upotettuna kirjoitus- tai puhetekoihin. Lausuntojen tai ilmaisujen rytmi sekä sanojen järjestys ja luokitus vaikuttavat merkityksen jakautumiseen käsitteille. Freeden viittaa tällä esimerkiksi siihen, miten käsite ”luonnollinen” (*natural*) voidaan liittää ”oikeuksien” (*rights*), ”lain” (*law*) tai ”oikeuden” (*justice*) kaltaisten käsitteiden eteen, jotta illokutiivinen akti olisi tehokkaampi.³⁴ Parlamenttidebatit ovat tästäkin näkökulmasta sopiva areena käsitteellisen vallankäytön tutkimukseen. Parlamenttidebattien voidaan ajatella olevan eksplisiittisimpiä ja tarkimmin säädeltyjä debatteja poliittisena toimintana.³⁵

Ismeistä olen lukenut teoriaa etupäässä Jussi Kurunmäen ja Jani Marjasen artikkelista ”Isms, ideologies and setting the agenda for public debate”, joka alkaa sopivasta Freedenin sitaatilla. Siinä todetaan, että sanan ideologia kuullessaan ihmiset yhdistävät sen usein ismeihin. Kurunmäen ja Marjasen mukaan myös päinvastainen pitää paikkaansa: ismeistä kysyttäessä useimmat ihmiset yhdistävät ne todennäköisesti ideologioihin. Nämä kaksi käsitettä liittyvät usein toisiinsa ja ideologioita kutsutaan usein ismeiksi, mutta niitä ei silti pitäisi heidän mielestään rinnastaa tarpeettomasti, sillä se estää ymmärtämästä niitä historiallisina ilmiöinä. Monia ismejä on esimerkiksi ollut olemassa jo ennen kuin käsite ideologia tuli poliittiseen kielenkäyttöön. Kurunmäki ja Marjanen tarkastelevat siksi ismien ja ideologioiden suhteen lisäksi ismejä myös omillaan riippumatta ideologioista. He käsittelevät artikkelissaan etupäässä thatcherismia ”isompia” ja universaalimpia ismejä – kuten liberalismi, kommunismi ja sosialismi, joiden kaltaisia ismejä Reinhart Koselleck pitää ”liikekäsitteinä” (*Bewegungsbegriffe*) – mutta monet heidän havainnoistaan kuvaavat osuvasti myös thatcherismia. Ismin keksimisellä on debateissa usein pyritty yksinkertaistamaan monimutkaiset asiat yhden leiman alle ja asettamaan debatin agenda. Ismeillä on näin yritetty saattaa ihmisiä, ideoita tai liikkeitä huonoon valoon. Esimerkiksi aiemmin mainittuja liberalismia, sosialismia ja kommunismia käytettiin herjaavasti, mutta nämä merkitykset haastettiin välittömästi.³⁶

---

³⁴ Freeden 2017, 124–126, 132.

³⁵ Wiesner, Haapala & Palonen 2017, 2.

³⁶ Kurunmäki & Marjanen 2018, 256–261.

Thatcherismin kohdalla on kiinnostavaa tutkia, missä määrin konservatiivit pyrkivät haastamaan thatcherismin kriittisen merkityksen ja muuttuiko suhtautuminen ajan kuluessa. Kurunmäki ja Marjanen huomauttavat, että pejoratiivisesti ladatun ismin merkityksen muuttuminen positiiviseksi ei kuitenkaan poista käsitteen negatiivisia konnotaatioita. Tämä sopii erittäin hyvin yhteen Freedenin näkemysten kanssa: (thatcherismin kaltaisilla) käsitteillä ei ole edes tiettyä aikana yhteisesti hyväksytyjä merkityksiä, minkä takia niitä voidaan käyttää esimerkiksi parlamenttidebateissa hyvin luovasti. Monet ideologisesti läheiset ismit linkittyvät toisiinsa,³⁷ mikä sopii hyvin myös thatcherismiin.³⁸ Tästäkin syystä keskityn thatcherismin kollokaattien analysoinnissa juuri ismeihin.

Kurunmäen ja Marjasen mielestä ismeissä ei ole kiinnostavaa vain Koselleckin korostama ismien kyky ilmaista tulevaisuuden odotuksia, vaan ismit luovat heidän mukaansa myös traditioita. Tähän perustuu myös ismien retorinen teho: kun ismit kantavat mukanaan arvostettua traditiota, niiden avulla voidaan muokata tulevaisuutta. Esimerkiksi liberalismien historian katsotaan usein alkavan John Locken *The Treatise of Governmentista*, vaikka liberalismien käsite keksittiin vasta yli sata vuotta myöhemmin. Siksi myös thatcherismin historia on perusteltua ulottaa Thatcheria edeltävään aikaan. Thatcherismi syntyi isminä mielenkiintoiseen aikaan, sillä kylmän sodan päättymisen vaikutti selvästi ismien käyttöön. Francis Fukuyama julisti kylmän sodan jälkeen liberaalin demokratian voittaneen 1900-luvun ideologisen taistelun. Toiset pohtivat, koittaisiko kylmän sodan jälkeen kokonaan ismien loppu. Kurunmäki ja Marjanen toteavat määrällisen analyysinsä perusteella, että 1990-luvulla ismien käyttö saavutti määrällisen huippunsa, mutta universaalien ja ideologisten ismien käyttö väheni 90-luvulla, kun taas rasismin ja terrorismin kaltaiset ismit yleistyivät.³⁹ Tämä näkökulma on hyvä pitää mielessä thatcherismin kollokaattien ajallista kehitystä tarkastellessa.

Vaikka kvantitatiivisissa lähestymistavoissa on omat rajoitteensa, Wiesnerin, Haapalan ja Palosen mukaan käsitteiden laskemista ja numeroita ei ole syytä välttää. Esimerkiksi vaihtelut sanojen käyttömäärissä voivat viitata muutokseen, jota olisi syytä tutkia tarkemmin. Laskelmien perusteella voidaan myös pohtia, miksi jotkut käsitteet ovat yleisempiä kuin toiset.⁴⁰ Koska sähköiset arkistot mahdollistavat pienellä vaivalla monenlaisen tilastoinnin ja yksinkertaisten kvantitatiivisten metodien käytön, kääntäisin itse edellä esitetyn näkemyksen muotoon, ettei kvantitatiivisia

---

³⁷ Kurunmäki & Marjanen 2018, 261–262.

³⁸ Laudaturseminaarini, johon tämä työ osittain perustuu, pohjalta tiesin jo etukäteen, että vasemmistossa thatcherismiin liitettiin läheisesti muun muassa monetarismi ja reaganismi. Tämä tuli selkeästi ilmi myös parlamenttidebateissa, kuten myöhemmin tässä tutkimuksessa havaitaan.

³⁹ Kurunmäki & Marjanen 2018, 264–265, 270.

⁴⁰ Wiesner, Haapala & Palonen 2017, 97–98.

metodeja kannata jättää käyttämättä, vaikka tutkimus painottuisikin laadullisiin menetelmiin.

1.3 Lähteet

Brittiparlamentin debatteja on tallennettu kirjallisessa muodossa 1700-luvulta lähtien. Nykyään puhtaaksi kirjoitetut debatit, joihin on voitu tehdä pieniä korjauksia esimerkiksi toiston ja virheiden takia, tallennetaan *Official Reportiin*, joka tunnetaan yleisesti Hansardina.⁴¹ Nimi on peräisin T. C. Hansardilta, joka julkaisi yksityisesti raportteja parlamenttidebateista 1800-luvulla. Vuonna 1909 vastuu debattien kirjaamisesta siirtyi parlamentin henkilökunnalle, mutta nimi Hansard jäi elämään ja se otettiin virallisesti mukaan osaksi *Official Reportin* nimeä vuonna 1943.⁴² Nykyään Hansardista on olemassa lukuisia erilaisia digitaalisia versioita, ja lopulta päädyin käyttämään tutkimuksessani jopa neljää erilaista. Osa syy tähän on arkistohallinnan opintoni, joiden takia haluan tutkimuksessani painottaa erityisesti digitaalisten arkistojen tarjoamia mahdollisuuksia. Osittain kyse oli myös käytännön pakosta, sillä huomasin eri versioiden välillä poikkeavuuksia. Parlamentin omassa virallisessa Hansard onlinea on ylä- ja alahuoneen debatteja 1800-luvulta nykypäivään. Hansard online sivuilla huomautetaan, että vuosilta 2005 ja 2006 puuttuu pieni määrä aineistoa molemmista kamareista, mikä voi vaikuttaa hieman myös omaan määrälliseen analyysiini, mutta tämä ei ole merkittävä ongelma, koska se ei ole erityisen merkittävä osa tutkimustani.⁴³ Tutkimukseni aikana huomasin, että myös muilta ajanjaksoilta puuttuu debatteja.

Keskeisin Hansardin versio tutkimuksessani on Hansard Corpus, joka sisältää melkein kaikki parlamenttidebatit vuosilta 1803–2005, yhteensä noin 1,6 miljardia sanaa. Noin viittä prosenttia debateista ei ole viety historialliseen Hansardiin, josta aineisto on peräisin. Itselleni oleellisin ominaisuus Hansard Corpusuksessa ovat kollokatiohaut. Lähellä olevista käsitteistä olisi huomattavasti työläämpää tehdä tutkimusta ilman tällaista työkalua. Hansard Corpusukseen skannattu aineisto on oikoluettu, eikä tekstintunnistus (OCR) ole tässä aineistossa ongelma.⁴⁴

Hansard Corpusuksen avulla löytämiäni debatteja tutkin yleensä Hansard onlinea kautta, mutta välillä huomasin, että sieltä ei löytynyt kaikkia debatteja. Silloin kävin etsimässä debatteja historiallisesta Hansardista. Sieltä löytyvän materiaalin pitäisi

---

⁴¹ Häkkinen 2014, 49–50.

⁴² Rogers & Walters 2006, 170.

⁴³ Hansard online, ”About Hansard online”.

⁴⁴ Ihalainen & Sahala 2020, 200–201. Ks. myös Hansard Corpusuksen etusivu.

periaatteessa löytyä sekä Hansard onlinesta että Hansard Corpuksesta,⁴⁵ mutta välillä törmäsin tilanteisiin, että Hansard onlinesta puuttui debatteja, jotka olin löytänyt kollokaatiohaun avulla. Ne löytyivät kuitenkin historiallisesta versiosta, joten migraatioissa on ilmeisesti tapahtunut joitakin virheitä, joita ei ole ehditty korjata. Lisäksi virheitä hakutuloksissa aiheuttivat satunnaiset kirjoitus- tai litterointivirheet, ja lisäksi eri versioiden haut saattoivat suhtautua eri tavalla esimerkiksi heittomerkkeihin.

Tilastollisessa luvussa hyödynsin myös Huddersfieldin yliopiston projektissa tehtyä Hansard at Huddersfieldia. Sen avulla saa visualisoitua helposti käsitteitä Hansardista ja tarkasteltua sanojen yleisyyttä suhteessa käytettyjen sanojen määriin. Esittelen tämän Hansardin ominaisuuksia tarkemmin seuraavassa luvussa sivuston avulla tehtyjen kuvioiden yhteydessä.

Britannian parlamenttidebatteja voi siis tutkia helposti erilaisten digitaalisten arkistojen ja työkalujen avulla, mikä ei ainakaan vähennä niiden houkuttelevuutta tutkimusaiheita ja lähteitä pohdittaessa. Tässä piilee myös omat ongelmansa tutkimuksen näkökulmasta. Richard Cox arvioi vuonna 2011 ilmestyneessä artikkelissaan, että elleivät arkistot lähde digitalisaation mukaan täysillä, tutkijat luultavasti hylkäisivät niiden materiaalin ja alkaisivat etsiä lähteitä muualta internetistä, mistä niitä on kätevämminkin saatavilla.⁴⁶ Vaikka arkistojen suhtautumisessa digitalisaatioon on eroja, lähes kaikki arkistot varmasti digitoivat mahdollisuuksien mukaan materiaalia, mutta kaikkialla siihen ei ole yhtäläisiä resursseja. Itsekin digitointityötä Maanmittauslaitoksen arkistossa ja Kansallisarkiston Jyväskylän toimipisteessä tehneenä tiedän hyvin, että pelkkä aineistojen järjestelmällinen digitointi vaatii paljon resursseja, eikä se takaa vielä lähellekään Hansardin eri versioiden tasoista käytettävyyttä digitaalisille asiakirjoille. Työkokemukseni perusteella tiedän, että Suomessa tehdään edelleen digitointityötä, jossa ei ole käytössä edes OCR:ää. Eikä koneellinen tekstintunnistukseen takaa erityisen hyvää jälkeä. Esimerkiksi Suomessa Kansalliskirjaston digitaalisiin lehtiaineistoihin voi tehdä periaatteessa tekstihakuja, mutta pelkän tekstintunnistuksen jäljiltä syntynyt aineisto sisältää paljon virheitä. Vuonna 2015 tehdyn arvioinnin mukaan suomenkielisessä lehtiaineistossa OCR sai vain vajaat 70 prosenttia sanoista oikein.⁴⁷

Hannu Salmi käsittelee teoksessaan *What is Digital History?* myös digitoinnin problematiikkaa. Yhtenä ongelmana Salmi pitää sitä, että digitointiprojektit etenevät eri vauhtia eri puolilla maailmaa, mikä vaikeuttaa monikansallista tutkimusta ja voi johtaa epätasapainoiseen lähteiden käyttöön. Salmi luettelee eri yhteyksissä myös käytettävyydeltään huomattavan erilaisia digitoinnin tuloksia. Gutenberg-projektissa on digitoitu vapaaseen käyttöön yli 60 000 kirjaa, joiden jälki ei ole vain

---

⁴⁵ Historic Hansardin etusivu ja Hansard Corpuksen etusivu.

⁴⁶ Cox 2011, 218.

⁴⁷ Kettunen & Pääkkönen 2018, 106. Kansalliskirjaston sivuilta on linkki artikkeliin, ja molemmat kirjoittajat työskentelevät Kansalliskirjastossa.

tekstintunnistuksen varassa, vaan ne on oikolukenuk myös ihminen. Vastapainona on esimerkiksi Espanjan Guineassa ilmestynyt lehti *La Guinea Española*, joka löytyy digitoituna vuosilta 1903–1969, mutta jokainen numero on tallennettu yhtenä PDF-tiedostona, eikä OCR ole ollut käytössä, joten kuvatiedostoihin ei voi tehdä mitään hakuja. Kaikki digitoitu materiaali ei myöskään ole avointa ja ilmaista. Tekijänoikeudet voivat rajoittaa lähellä nykypäivää olevan aineiston käyttöä, ja esimerkiksi monien sanomalehtien digitoidut arkistot ovat yksityisten yritysten hallussa, ja ne myyvät palveluitaan yliopistoille.⁴⁸

Salmen huomio sanomalehtien digitaalisten arkistojen maksullisuudesta koskee suoraan omaa tutkimustani. Parlamenttidebatteja tukevana alkuperäislähteinä käytän määrällisessä tarkastelussa myös sanomalehdistöä. Vasemmalle ja liberaaleihin kalteillaan olevaa *The Guardiania* ja oikeistolaisempaa *The Timesia* vertailemalla pyrin saamaan karkeata tilastotietoa siitä, miten paljon parlamentin ulkopuolella julkisessa keskustelussa on käytetty thatcherismia käsitteenä ja onko lehtien välillä eroa.⁴⁹ *The Guardianin* arkiston on tuottanut ProQuest ja *The Timesin* Gale Cengage, jotka Salmi mainitsee esimerkkeinä suurista yksityisistä toimijoista.⁵⁰ Jos Jyväskylän yliopiston kirjastolla ei olisi näitä digitaalisia arkistoja käytössään, minä en olisi käyttänyt niitä tutkimuksessani.

Käytän myös muuten lähteinä lehdistöä. Laudaturseminaarissani oli alkuperäislähteenä brittiläinen uusvasemmistolaisestaustainen *New Left Review* -lehti, jota hyödynnän myös tässä tutkimuksessani sopivissa kohdissa täydentävänä alkuperäislähteenä vertaillakseni parlamentissa esitettyä thatcherismin kritiikkiä sen ulkopuolella laita-vasemmistosta esitettyyn kritiikkiin. Aiemmasta tutkimuksestani käytin myös Stuart Hallin jo mainittua artikkelia ja sen myöhemmin päivitettyä versiota. Thatcherin viimeisinä elinvuosina työskentelin itse *Keskisuomalaisessa* osittain ulkomaantoimituksessa ja hyödynnän omia artikkeleitani Thatcherista ja Britannian politiikasta tutkimuksessani nykypäivää lähestyttäessä, toki vain toissijaisina lähteinä.

Tutkimuskirjallisuudesta mainitsin jo edellisessä luvussa tärkeimmät teoreettiset teokset, joita ovat siis Kurunmäen ja Marjasen sekä Freedenin artikkelit. Thatcheriin ja thatcherismiin liittyen itselleni keskeisin teos on jo aiemmin mainittu Vinenin *Thatcher's Britain*. Vuonna 2009 ilmestyneen teoksenkin jälkeenkin on kirjoitettu Thatcherista, mutta useimmat teokset ovat keskittyneet Thatcheriin henkilönä, eikä juuri thatcherismista ole kirjoitettu erityisen paljon uudempaa tutkimusta. Vinenin mukaan viitatuimmat teokset thatcherismista kirjoitettiin jo ennen Thatcherin eroa.⁵¹ Näiden Vinenin listaamien kirjoittajien joukosta löytyy itselleni aiemmasta tutkimuksestani

---

⁴⁸ Salmi 2021, 16–18 ja 45.

⁴⁹ Esittelen tarkemmin sanomalehtien käyttöä ja siihen liittyvää problematiikkaa seuraavassa pääluvussa.

⁵⁰ Salmi 2021, 18.

⁵¹ Vinen 2009, 2.

tuttuja vasemmistolaisia, kuten Andrew Gamble ja Martin Jacques, mutta myös toimittajataustainen Peter Riddell, jonka vuonna 1991 päivitettyä teosta *The Thatcher Era And it's Legacy* hyödynnän eniten varhaisista thatcherismin klassikoista. Vinenin kirja keskittyy kirjoittajan oman muotoilunsa mukaan "korkeaan politiikkaan" (*high politics*)⁵² ja on sävyiltään hyvin neutraali, ja tämän vastapainoksi hyödynnän 2000-luvun tutkimuksesta myös aiemmin mainittua Evansin *Thatcher and Thatcherism* -tutkimusta. Evans suhtautuu thatcherismiin huomattavasti kriittisemmin, mikä on kuitenkin sikäli perusteltua, että hän painottaa enemmän thatcherismin sosiaalisia seurauksia. Yleisessä toisen maailmansodan jälkeisessä Britannian poliittisessä historiassa hyödynsin eniten David Childsin kirjaa *Britain since 1945: a Political History*.

Thatcherismia ei ole tutkittu käsitehistoriallisesti määrällisiä ja laadullisia menetelmiä yhdistäen eikä myöskään erityisesti parlamenttidebattien kautta tai isminä. Oma tutkimukseni laajentaa siten ymmärrystä sekä thatcherismin määrällisestä käytöstä että thatcherismin käsitteellisestä käytöstä isminä brittiparlamentissa. Aiheena thatcherismi on myös edelleen ajankohtainen, sillä Thatcherin poliittinen perintö näkyy selvästi molemmissa pääpuolueissa 2000-luvullakin ja Rautarouva onnistui muuttamaan kansakunnan mielenlaatua.⁵³ Myös käsitteenä thatcherismi on edelleen käytössä sekä parlamenttidebateissa että julkisessa keskustelussa.

---

⁵² Vinen 2009, 9.

⁵³ Evans 2004, 1.

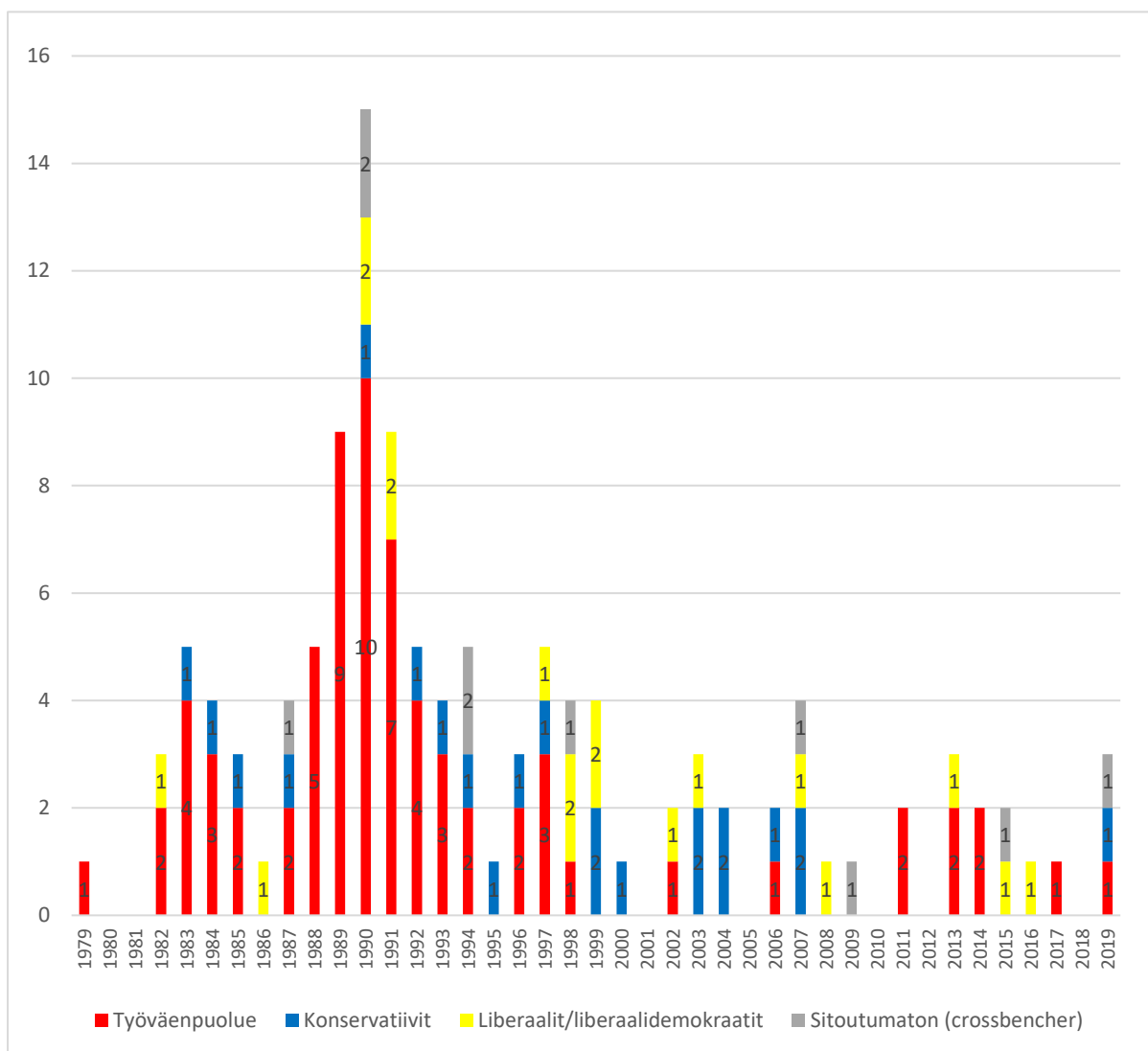
2 THATCHERISMI-KÄSITTEEN MÄÄRÄLLINEN KÄYTTÖ PARLAMENTISSA JA LEHDISTÖSSÄ

Käsitteen *thatcherismi* käytön määrällinen tilastointi parlamenttidebateissa ja sanomalehdissä ei ole niin yksinkertaista, mitä äkkiseltään ajattelisi. Esimerkiksi brittiparlamentin oma Hansard online ja Hansard Corpus tuottavat samalla haulla eri määrän tuloksia,⁵⁴ mikä ei johdu pelkästään siitä, että Hansard Corpuksesta, kuten myös virallisesta Hansardista, puuttuu joitakin debatteja. Hansard Corpus hakee käsitteen jokaisen käyttökerran, mutta virallinen Hansard antaa vain yhden osuman, jos puhuja käyttää samaa käsitettä useamman kerran samassa puheenvuorossa ilman kenenkään keskeytystä. Koska Hansard Corpus ulottuu vain vuoden 2005 loppuun, käytin määrällisessä analyysissä Hansard onlinea, jonka perusteella tilastoin käsitteen *thatcherismi* käyttöä vuoden 2019 loppuun sekä parlamentin ylä- että alahuoneissa. Näissäkin luvuissa voi olla pieniä poikkeamia, sillä huomasin esimerkiksi vuoden 1990 alahuoneen hakutuloksista, että kolme osumaa oli tilastoitu kahteen kertaan ja vähensin nämä tuplaosumat tuloksista.⁵⁵ Lisäsin kuitenkin tähän tilastointiin sellaisia debatteja, jotka löysin kollokaatiohaun avulla mutta jotka puuttuivat Hansard onlinesta. Näiden ”olemassaolon” ja viittaustiedot varmistin historiallisesta Hansardista. Yhteenvetona voin avoimesti myöntää, että tilastointi ei varmasti ole täysin tarkka yhden osuman tarkkuudella, eikä sellaista pystyisi ilman valtavaa työmäärää tekemään kukaan muukaan edellä mainituista sähköisten arkistojen ongelmista johtuen. Tarkoitukseni on määrällisten tilastojen pohjalta hahmottaa lähinnä määrällisen käytön

---

⁵⁴ Haku *Thatcherism* tuottaa Hansard Corpuksessa 721 osumaa ja Hansard onlinea 626, kun haku rajataan vuoden 2005 loppuun.

⁵⁵ Kaikkia tällaisia poikkeamia en välttämättä ole huomannut, sillä en ole käynyt kaikkia osumia tarkasti läpi, vaan nämä huomasin osin sattumalta, kun tilastoin puhujien puoluekantoja.

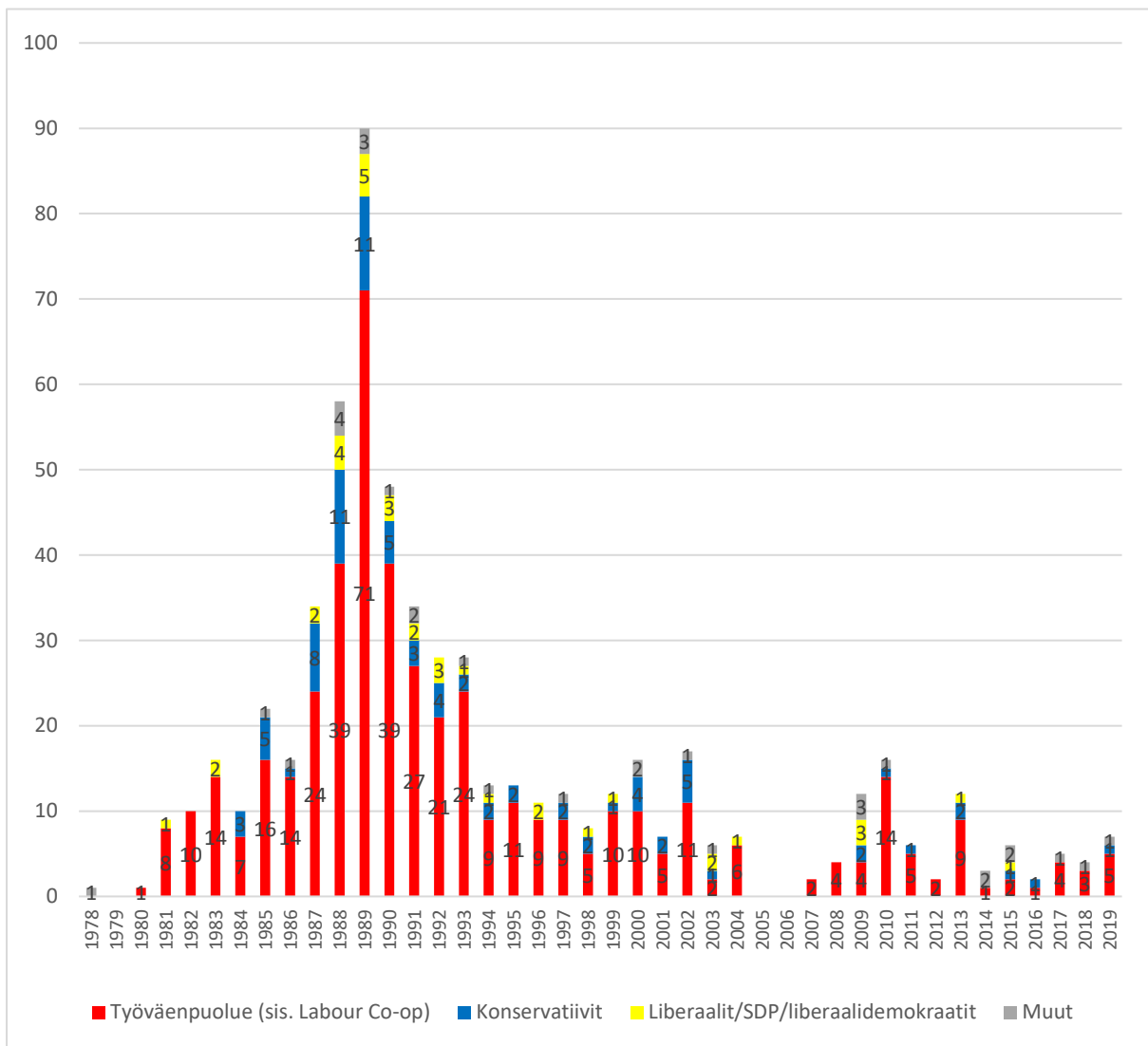

KUVIO 1 Thatcherismi-käsitteen käyttö parlamentin ylähuoneessa vuoden 2019 loppuun.
Lähde: Hansard online

suuruusluokkia, ajallisia trendejä ja käsitteen käyttäjien poliittiset puolueet, ja tähän tarkoitukseen saavuttamani tarkkuus mielestäni riittää.

Parlamentin alahuoneessa thatcherismi mainitaan ensimmäisen kerran jo vuonna 1978. Siitä lähtien osumia tuli vuoden 2019 loppuun mennessä yhteensä 608. Ylähuoneessa käsitettä käytettiin ensimmäisen kerran vuotta myöhemmin.⁵⁶ Hansard onlinessa osumia tuli yhteensä 120 vuoden 2019 loppuun mennessä. Molemmissa kamareissa käsitteen käytön trendi on samankaltainen, kuten kuvioista 1–4 havaitaan: 80-luvulla thatcherismin käyttö yleistyy ja saavuttaa huippunsa 90-luvun taitteessa, minkä jälkeen käsite ymmärrettävästi esiintyy harvemmin Thatcherin pääministerikauden päättyttyä, mutta se on kuitenkin jäänyt elämään. Poliittisesti merkittävämpi

⁵⁶ Jälleen vastaan tuli ristiriitaisuuksia, sillä virallinen Hansard antoi ensimmäisen osuman vasta vuonna 1982, mutta Hansard Corpus jo vuonna 1979, ja varmistin osuman myös historiallisesta Hansardista.

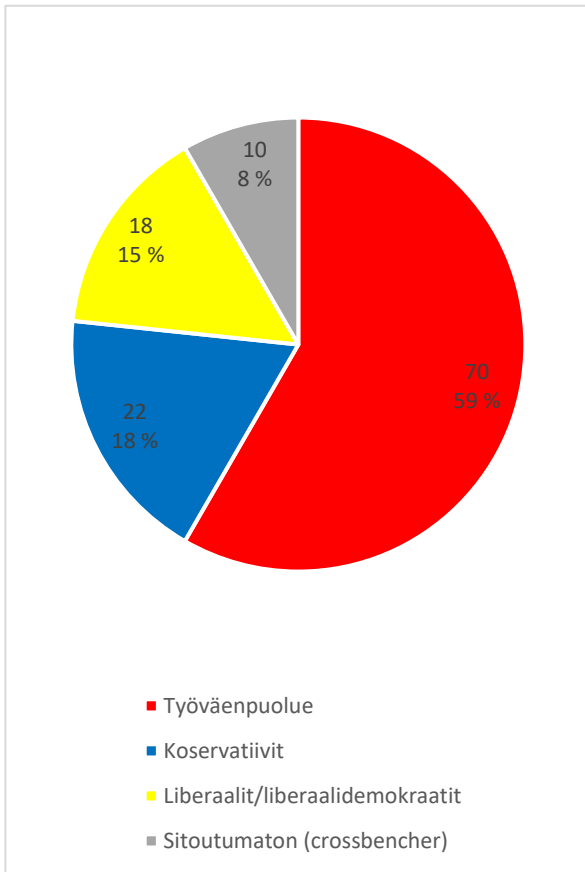

KUVIO 2 Thatcherismi-käsitteen käyttö parlamentin alahuoneessa vuoden 2019 loppuun.
Lähde: Hansard online

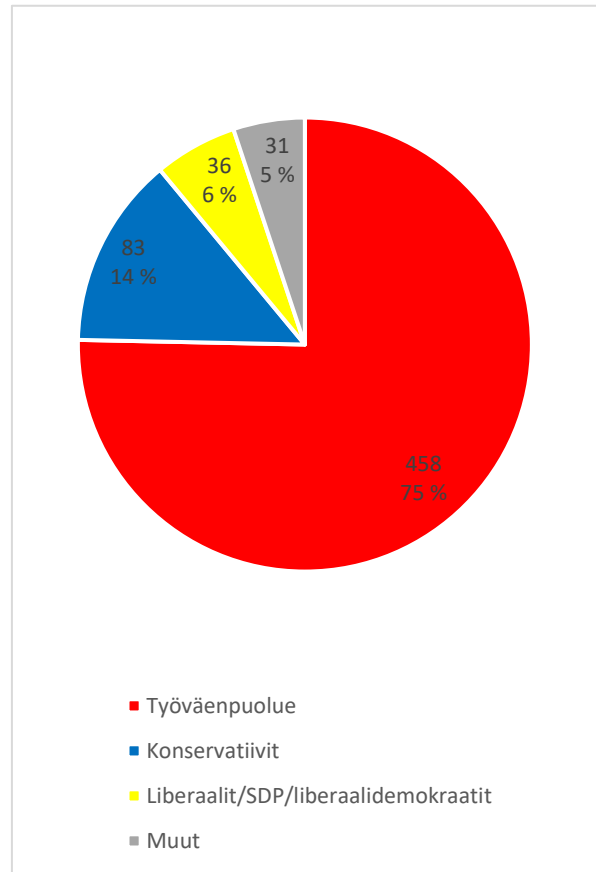
seikka on se, että käsitettä ovat käyttäneet etupäässä Thatcherin vastustajat. Alahuoneessa työväenpuolueen edustajien osuus on peräti 75 prosenttia ja ylähuoneessakin selvästi yli puolet. Konservatiivien osuudet ovat ylähuoneessa 18 prosenttia ja alahuoneessa vain 14 prosenttia. Alahuoneessa ensimmäinen konservatiivi käytti thatcherismia vasta vuonna 1984.⁵⁷ Käsitettä on siis käytetty pääosin kriittisessä merkityksessä.

Käsitteiden käytön trendejä voi tarkastella myös Hansard at Huddersfieldin avulla. Sillä pystyy hakemaan käsitteiden yleisyyttä suhteessa käytettyjen sanojen määrään. Eli kuvioden 5 ja 6 y-akseleiden luvut ovat vain suhdelukuja, joiden arvot eivät ole oleellisia, mutta viivoista näkee suoraan, miten käsitteen käyttö on vuosittain suhteellisesti vaihdellut. Vaikka suhdelukujen arvot ei sinällään kerro juuri mitään,

⁵⁷ Hansard online.

KUVIO 3 Thatcherismi-käsitteen käyttö puoleittain ylähuoneessa vuoden 2019 loppuun. Puoluekannat selvitetty manuaalisesti muun muassa parlamentin sivujen avulla.

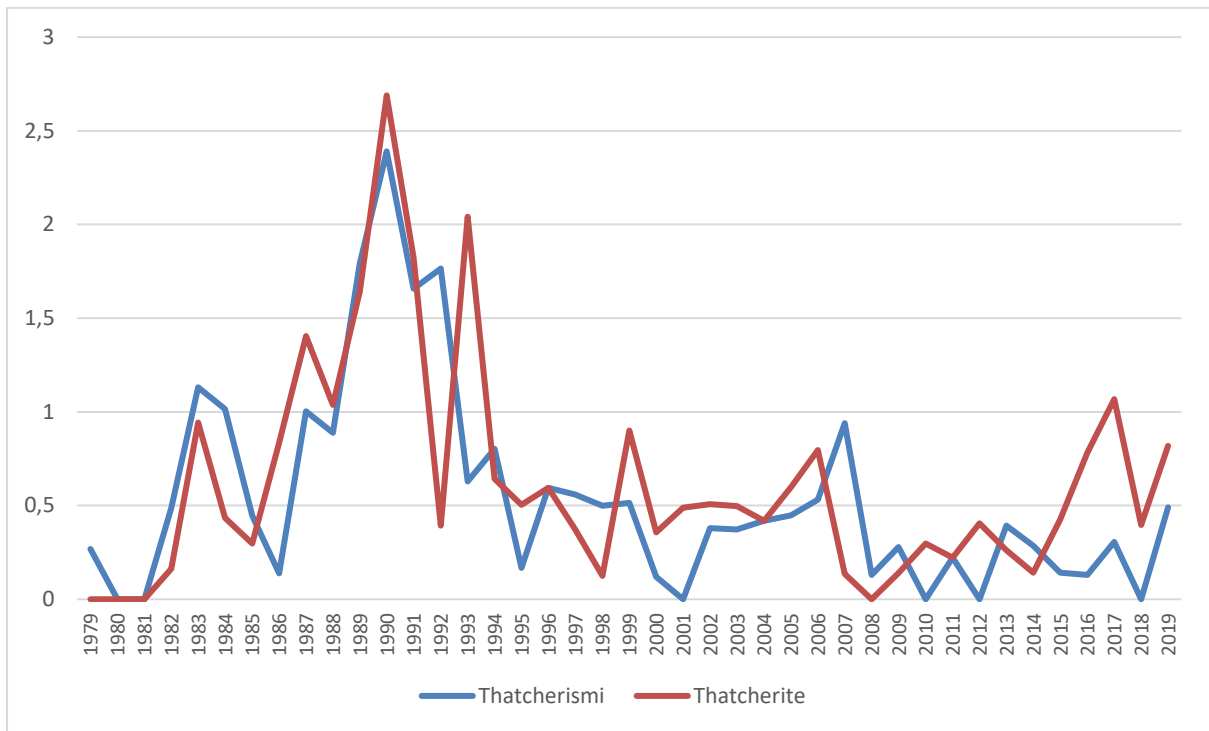

KUVIO 4 Thatcherismi-käsitteen käyttö puoleittain alahuoneessa vuoden 2019 loppuun. Puoluekannat selvitetty manuaalisesti muun muassa parlamentin sivujen avulla.

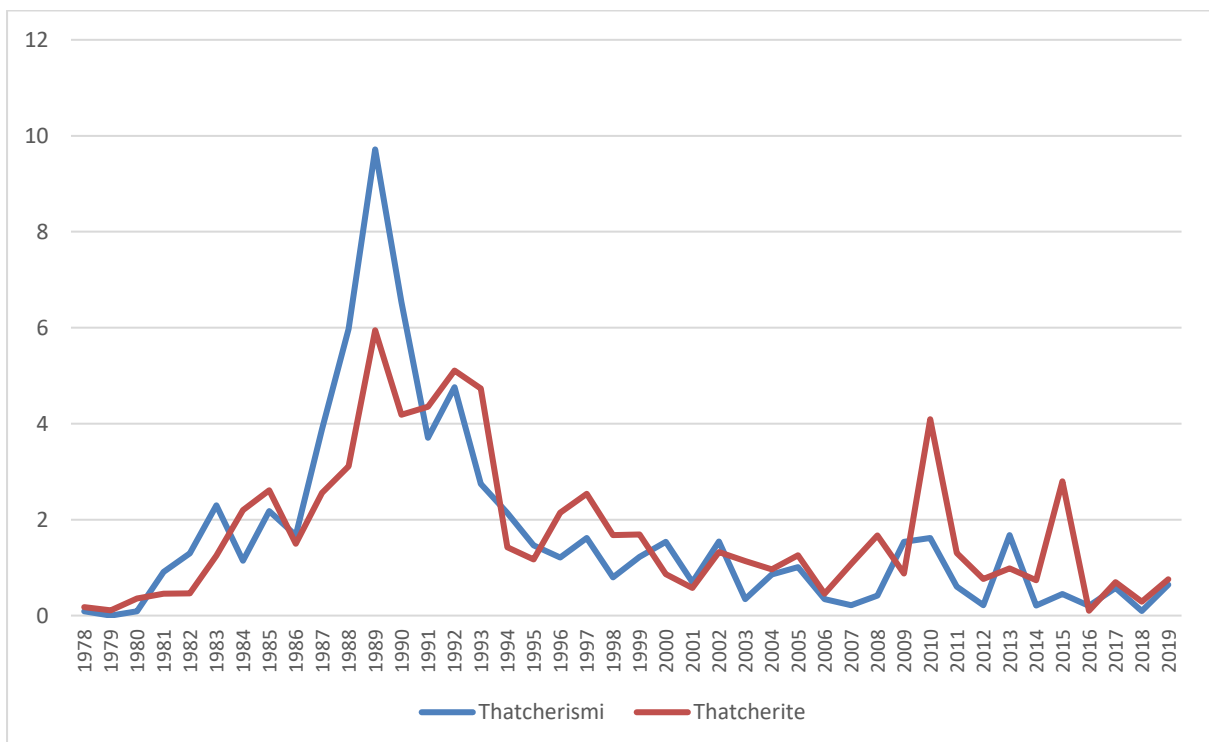
niistä näkee kuitenkin sen, että alahuoneessa Thatcheriin liittyviä käsitteitä on käytetty huomattavasti enemmän kuin ylähuoneessa suhteessa debateissa käytettyjen sanojen määrään.⁵⁸ Pelkkien käyttökertojen tilastoinnin avulla tätä ei voida päätellä, koska lukumääriä ei suhteuteta debateissa käytettyjen sanojen määrään.

Teknisesti Hansard at Huddersfield on selvästi kehittynein. Samaan hakuun saa lisättyä useita käsitteitä, ja tulokset saa ladattua suoraan Exceliin, joten niistä on helppo muokata itse haluamansa näköisiä kuvioita. Tärkein syy Hansard at Huddersfieldin mukaan ottamiseen oli se, että sain määrälliseen tilastointiin vaivatta mukaan myös *Thatcherite*-käsitteen thatcherismin rinnalle. *Thatcherite* nousi korkealle thatcherismin kollokaattien listalla, ja käsittelen käsitettä tarkemmin myöhemmin tutkimuksessani.

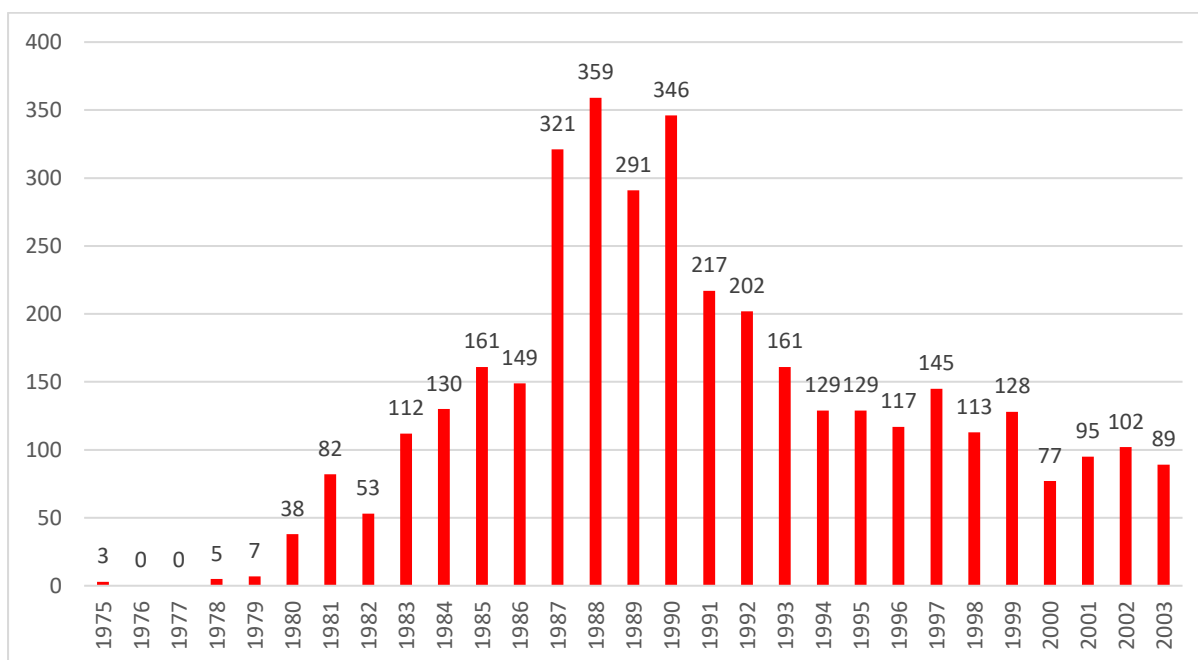
⁵⁸ Hansard at Huddersfield.

KUVIO 5 Thatcherismi- ja Thatcherite-käsitteiden yleisyys ylähuoneessa (osumia/miljoona sa-
naa). Lähde: Hansard at Huddersfield

KUVIO 6 Thatcherismi- ja Thatcherite-käsitteiden yleisyys alahuoneessa (osumia/miljoona sa-
naa). Lähde: Hansard at Huddersfield

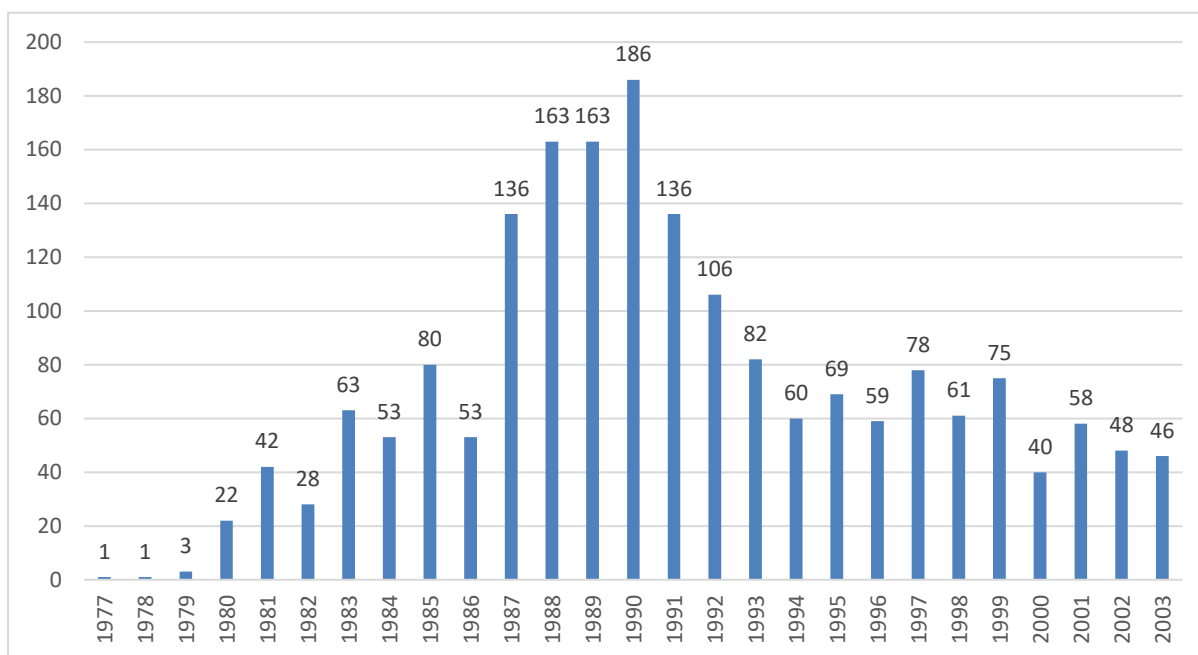
KUVIO 7 Thatcherismi-käsitteen käyttö The Guardianissa vuoden 2003 loppuun. Lähde: The Guardian (ProQuest Historical Newspapers)

Myöskään sanomalehtien kohdalla puhdas tilastointi ei ollut aivan yksinkertaista. ProQuestin historiallisissa sanomalehdissä *The Guardianin* digiarkisto ulottuu vuoden 2003 loppuun. ProQuestista löytyy *The Guardianista* vuodesta 1996 eteenpäin ulottuva nykypäivän versio, mutta vertaillessani näitä kahta digiversioita niiden päällekkäisinä vuosina huomasi, että niiden vuosittaiset tulokset heittävät pahimmillaan kymmenellä, joten niiden antamia lukuja ei voi pitää vertailukelpoisina.⁵⁹ *The Timesin* kanssa oli vastaavat ongelmat vuoteen 2014 ulottuvan Galen historiallisen version ja ProQuestista löytyvien uudempien versioiden välillä.⁶⁰ Koska määrällinen analyysi ei ole tutkimuksessani keskeisessä osassa ja tarkoitus on saada lähinnä vertailupohjaa parlamenttidebateille, tilastoin lehdistä thatcherismi-käsitteen käyttöä vain vuoden 2003 loppuun *The Guardianin* historiallisen version mukaan. Koska *The Timesin* historiallinen digiarkisto ei kattanut *The Sunday Timesia*, en ottanut mukaan myöskään *The Observeria*, jota voidaan pitää *The Guardianin* sunnuntaipainoksena, mukaan tilastointiin. Näissä sanomalehdissä thatcherismin käyttö vahvistaa parlamenttidebateista tehtyjä havaintoja. *The Guardianissa* käsitettä käytettiin vuoden 2003 loppuun mennessä 3 761 dokumentissa, mikä on noin kaksinkertainen määrä verrattuna *The Timesin* 1 912 dokumenttiin. Käytän käsitettä dokumentti, koska osumat sisältävät kaiken

⁵⁹ Esimerkiksi vuodelta 1997 haku *Thatcherism* tuotti *The Guardianin* historiallisessa versiossa 145 osumaa ja uudemmassa 162.

⁶⁰ Ongelmat olivat *The Timesin* kanssa vielä suuremmat, sillä uusissa digiversioissa sama juttu tuotti useita osumia, jos se oli julkaistu lehden eri maantieteellisissä painoksissa.

KUVIO 8 Thatcherismi-käsitteen käyttö The Timesissa vuoden 2003 loppuun. Lähde: The Times (Digital Archive 1975–2014)

mahdollisen sisällön lehdistä, kuten ilmoitukset. Suurin osa osumista oli molemmissa lehdissä uutisia tai artikkeleita: *The Guardian*issa 2 918 kappaletta eli noin 78 prosenttia ja *The Times*issa 1366 eli noin 71 prosenttia. Tämän lisäksi thatcherismi-käsite esiintyi usein myös pääkirjoituksissa, yleisönosastokirjoituksista ja arvioissa. Vaikka tällainen tilastointi on hyvin yksinkertainen ja pinnallinen menetelmä, tulokset ovat kuitenkin tutkimukseni kannalta hyödyllisiä ja tukevat parlamenttidebateista tehtyjä havaintoja. Pelkän käsitteen yleisyyden perusteella voi todeta, että lehdistössäkkin käsitteen käyttö on ollut selvästi yleisempää vasemmalla kuin oikealla. Lisäksi käsitteen käytön kehitys noudattaa parlamentista tuttua kaavaa: huippuvuodet ovat 80- ja 90-lukujen vaihteessa. Parlamentin alahuoneen debattien ja sanomalehtien perusteella thatcherismi-käsitettä on käytetty tarkemmin rajattuna selvästi eniten vuosina 1987–1991. Ylähuoneessa käsitettä käytettiin paljon vähemmän muihin lähteisiin verrattuna, joten sen merkitys ei ole niin suuri, mutta sielläkin kolme eniten osumia tuottanutta vuotta olivat samalla välillä 1989–1991.⁶¹

Määrällisen tilastoinnin perusteella rajaan tutkimukseni kronologisesti kolmeen ajanjaksoon: thatcherismin varhaisiin vuosiin eli vuoden 1986 loppuun, thatcherismin käsitteellisiin huippuvuosiin 1987–1991 ja lopuksi sen jälkeiseen aikaan. Lähiluvussa lopetan tarkastelun Thatcherin kuolemaan vuonna 2013, mikä on myös tilastointini perusteella toistaiseksi viimeinen piikki thatcherismi-käsitteen käytössä. En noudata aikarajauksia orjallisesti, vaan saatan käsitellä tarvittaessa saman kollokaatin

⁶¹ Hansard online; *The Guardian* ja *The Times*.

esiintymiä useammalta ajanjaksolta, mutta tämä aikarajaus antaa työlleni joka tapauksessa löyhän kronologisen rungon.

3 THATCHERISMIN YLEISIMMÄT KOLLOKAATIT

Kollokaatio on esiintynyt käsitteenä jo 1950-luvulla, ja yleisellä tasolla sillä tarkoitetaan sanojen yhteisesiintymistä. Kielitieteessä kollokaatiosta on olemassa laajoja yleisesityksiä, ja kollokaatioita voidaan analysoida tarkemmin muun muassa toistuvuuden, tilastollisen merkitsevyyden ja ulottuvuuden näkökulmista, mutta tämän tutkimuksen puitteissa kollokaation määritelmään ei ole tarvetta paneutua syvemmin. Kollokaatioanalyysia on alettu hyödyntää tutkimuksessa laajemmin suurten korpusien tarjoamien mahdollisuuksien myötä 1980- ja 1990-luvuilta lähtien.⁶²

Tutkin thatcherismin kollokaatteja Hansard Corpuksen omien hakujen avulla, minkä takia kollokaatioanalyysini kattaa parlamenttidebatit vuoden 2005 loppuun. Koska aineistoni on melko suppea, päädyin käytännön syistä ja kokeilujen jälkeen hakemaan kollokaatteja Hansard Corpuksen maksimietäisyydellä, eli yhdeksän sanaa ennen ja jälkeen hakutermin. Corpuksessa on käytössä suodatin, jolla karsitaan tuloksesta usein esiintyviä ”kohinasanoja” (*noise words*) kuten *the*, *to* ja *with*, ja annoin suodattimen arvon olla oletuksena tarjottu 3, koska se toimi hyvin, eikä tuloksissa esiintynyt merkityksettömiä prepositioita tai muita täytesanoja.⁶³ Taulukosta 1 näkyy 30 yleisintä thatcherismin kollokaattia näillä hakuehdoilla.⁶⁴ Thatcherismi on itsensä yleisin kollokaatti, joten toisto on ollut tehokeinona kovassa käytössä. Tosin tässä yhteydessä on hyvä huomauttaa, että jokainen thatcherismin oma kollokaatti aiheuttaa kaksi osumaa, joten todellisuudessa thatcherismin ei kuuluisi olla noin korkealla listalla.⁶⁵ Haulla tuli yhteensä 957 kollokaattia, joista 749:llä oli kuitenkin vain yksi

---

⁶² Jantunen 2004, 15–16.

⁶³ Hansard Corpuksen omin termein MUT INFO = 3 (Mutual Information Score). Jos arvo olisi pienempi, täytesanoja tulisi tuloksiin enemmän, ja isommalla arvolla puolestaan vähemmän. Kohta löytyy hausta Sort/Limit-valinnan alta.

⁶⁴ En suomenna käsitteitä taulukossa enkä myöhemmissä kollokaattien ryhmittelyissä kuin poikkeustapauksissa, sillä tarkemmin käsitellyt kollokaatit suomennan myöhemmin tutkimuksesani.

⁶⁵ Jos thatcherismi-käsite esiintyy kaksi kertaa vähintään yhdeksän sanan etäisyydellä, osumia tulee luonnollisesti kaksi, koska kumpikin sanoista on kollokaatti toiselle. Annan thatcherismin

osuma, eli niitä oli käytetty vain kerran thatcherismin yhteydessä. Kahden osuman kollokaattejakin on yli sata. Yhden ja kahden osuman kollokaatteja olen tarkastellut tiukemmalla seulalla, mutta olen ottanut harkiten niitäkin mukaan luokitteluun, jota olen käyttänyt lähiluvun kohdentamiseen ja joka kertoo itsessään thatcherismin yhteydessä käytetystä kielestä.⁶⁶

Hansard Corpus näyttää kollokaatiohaun tuloksissa kollokaatin, kollokaatioosumien määrän, käsitteen kaikkien käyttökertojen määrän korpuksessa, kollokaatioosumien määrän suhteessa kollokaatin käyttömääriin koko korpuksessa⁶⁷ ja viimeisenä MI-testin (Mutual Information). Se vertailee noodin (eli tarkasteltavan sanan) ja kollokaatin yhteisesiintymän todennäköisyyttä todennäköisyyteen, että ne olisivat toisistaan riippumattomia. Se antaa korkeita tuloksia harvinaisille myötäesiintymisille, kuten thatcherismin kollokaateistakin huomaa, mitä kielitieteilijät pitävät ongelmallisina ja siksi he käyttävät myös muita testejä kollokaattien merkityksen arvioimiseen.⁶⁸ MI-testi ei oikeastaan ohjaa lainkaan omaa kollokaattien arviointiani, mutta oman tutkimukseni kannalta kiinnostavimmat kollokaatit ovat juuri niitä, joilla on korkea arvo MI-testissä, mikä sopii hyvin käsittehistoriaan, sillä harvinainen epätyypillinen kielenkäyttö on kvalitatiivisen tutkimuksen kannalta usein kiinnostavampaa kuin tyypillinen ja keskiporto.⁶⁹

Kollokaattien listalta erottuu tutkimukseni kannalta muutama oleellinen laajempi teema, joista keskityn tarkimmin ideologiaan ja politiikkaan. Ennen tätä listaan epätarkemmin muita mainitsemisen arvoisia kollokaattien ryhmiä.⁷⁰ Talous on näistä yksi ja näkyy selvästi 30 yleisimmän kollokaatin listalla, josta löytyvät *economic*, *monetarism*, *economics* ja *enterprise*.⁷¹ Alempana listalta löytyvät muun muassa *wealth* (46. sija, 5 osumaa), *capitalism* (49. sija, 4 osumaa), *free-market* (59. sija, 3 osumaa), *recession* (80. sija, 3 osumaa), *bankruptcies* (122. sija, 2 osumaa), *capitalist* (165. sija, 2 osumaa) ja *privatised* (167. sija, 2 osumaa). Thatcherismin käyttö enimmäkseen kriittisessä merkityksessä näkyy myös selvästi, sillä 30:n kärjestä löytyvät *worst*, *victims*, *failed*, *dark* ja *ravages* (käytetty substantiivina, eli merkityksessä tuhot tai hävitykset). Pian kärjen jälkeen tulevat *unacceptable* (32. sija, 6 osumaa) ja *rejected* (34. sija, 6 osumaa), ja muita

---

kuitenkin olla listan kärjessä, koska tämä ei ole varsinainen virhe, eikä se ole merkittävä tutkimukseni kannalta, koska en tarkastele lähemmin näitä thatcherismin tuplaosumia, vaan keskityn muihin käsitteisiin, joita thatcherismin yhteydessä käytetään.

⁶⁶ Ihalaisen ja Sahalan artikkelissa todetaan, että yleensä kollokaatit katsotaan tilastollisesti merkittäviksi, kun ne esiintyvät korpuksessa vähintään kaksi kertaa, mutta myös yksittäiset käsitteiden yhdistämiset ansaitsevat huomiota mahdollisesti merkittävänä innovatiivisina poliittisina puhetekoina. Ihalainen & Sahala 2020, 201.

⁶⁷ Taulukon kohta % (Osumia/Osumia korpuksessa). Tämän minimiarvo on Hansard Corpusissa 0,01 %, mutta todellisuudessa lukema olisi monien käsitteiden kohdalla alhaisempi.

⁶⁸ Jantunen 2004, 77–78.

⁶⁹ Wiesner, Haapala & Palonen 2017, 83. Ks. myös Ihalainen & Sahala 2020, 201.

⁷⁰ Ryhmittelin kollokaatteja hieman samaan tapaan kuin Ihalaisen ja Sahalan artikkelissa. Ks. Ihalainen & Sahala 2020, 202–203.

⁷¹ Sijalla 29 olevaa Export-käsitettä ei käytetty taloudellisessa merkityksessä, vaan sillä tarkoitettiin näissä käyttöyhteyksissä lähinnä thatcherismin vientiä ulkomaille.

kiinnostavia tämän kategorian kollokaatteja ovat muun muassa *rampant* (63. sija, 3 osumaa), *excesses* (66. sija, 3 osumaa), *mad* (68. sija, 3 osumaa), *bury* (73. sija, 3 osumaa), *dead* (90. sija, 3 osumaa), *loony* (100. sija, 2 osumaa), *devil-take-the hindmost* (239. sija, 1 osuma, koko korpuksessa 19 käyttökertaa) ja *satanism* (241. sija, 1 osuma, koko korpuksessa 23 käyttökertaa). Tähän kategoriaan olen luokitellut myös talouspolitiikkaa arvottavat käsitteet, kuten *greed* (37. sija, 5 osumaa), *inequality* (50. sija, 4 osumaa), *greedy* (64. sija, 3 osumaa) ja *man-mind-thyself* (212. sija, 1 osuma, joka on ainoa koko korpuksessa).

TAULUKKO 1 Thatcherismin 30 yleisintä kollokaattia Hansard Corpuksessa.

Sija	Kollokaatti	Osumia	Osumia korpuksessa	% (Osumia/osumia korpuksessa)	MI-testi
1	Thatcherism	32	721	4,44	12,41
2	Economic	30	348886	0,01	3,4
3	10	29	290165	0,01	3,61
4	Decade	23	22049	0,1	7
5	Conservative	21	268356	0,01	3,26
6	Face	19	209708	0,01	3,47
7	Monetarism	17	1577	1,08	10,37
8	Policies	14	138445	0,01	3,63
9	Values	12	36228	0,03	5,34
10	Majorism	11	41	26,83	15
11	Thatcher	11	12397	0,09	6,76
12	Described	11	149801	0,01	3,17
13	Legacy	10	9236	0,11	7,05
14	Worst	10	61463	0,02	4,32
15	Despite	10	87807	0,01	3,8
16	11	10	96662	0,01	3,66
17	Economic	9	16902	0,05	6,03
18	Victims	9	29871	0,03	5,21
19	Created	9	108386	0,01	3,35
20	Failed	9	114129	0,01	3,27
21	Reaganomics	8	31	25,81	14,95
22	Thatcherite	8	674	1,19	10,51
23	1980s	8	13890	0,06	6,14
24	Dark	8	17410	0,05	5,81
25	Ideological	7	6554	0,11	7,03
26	1979	7	45481	0,02	4,24
27	Tory	7	81973	0,01	3,39
28	Enterprise	7	98875	0,01	3,12
29	Export	7	102375	0,01	3,07
30	Ravages	6	2364	0,25	8,28

Keskityn tutkimuksessani tarkimmin ideologiaan ja politiikkaan liittyviin kollokaatteihin, jotka olen jakanut pienempiin osiin. Thatcher itse, thatcherismi ja sen lisämääreet ovat merkittävä kollokaattien ryhmä. Kategoriaan kuuluvat 30 yleisimmästä kollokaatista *Thatcherism*, *Thatcher* ja *Thatcherite* sekä alempana listalta *Euro-Thatcherism* (221. sija, 1 osuma, 4 osumaa koko korpuksessa, 25 %, MI 14,90). Lisäksi thatcherismia määrittävät myös sellaiset kollokaatit, jotka eivät avaudu suoraan listauksesta, vaan ne on valittu mukaan selaamalla Hansard Corpuksessa kollokaattien lähikontekstia. Näitä ovat *punk* (56. sija, 3 osumaa, 78 koko korpuksessa, 3,85 %, MI 12,20), *pure* (79. sija, 3 osumaa, 21 798 koko korpuksessa, 0,01 %, MI 4,08) ja *undiluted* (99. sija, 2 osumaa, 436 koko korpuksessa, 0,46 %, MI 9,13), jotka esiintyivät aina juuri thatcherismin edessä, eli ne muodostivat ikään kuin uuden version thatcherismista tai toimivat sen tehosteena (siis *punk Thatcherism*, *pure Thatcherism* ja *undiluted Thatcherism*).

Konservatismi ja konservatiivit on yksi kollokaattien luokistani. Top 30:stä siihen lukeutuvat *conservative*, *Majorism* ja *tory* sekä kärjen tuntumasta *conservative* (33. sija, 6 osumaa, 40 688 koko korpuksessa, 0,01 %, MI 4,17), *toryism* (36. sija, 5 osumaa, 1 350 koko korpuksessa, 0,37 %, MI 8,83) ja *conservatism* (65. sija, 3 osumaa, 2 586 koko korpuksessa, 0,12 %, MI 7,15). Yhden osuman kollokaateista löytyy myös erittäin mielenkiintoisia ja koko korpuksessa harvinaisia käsitteitä: *Tebbitism* (211. sija, 1 osuma, 1 koko korpuksessa, 100 %, MI 16,90), *Tebbitry* (216. sija, 1 osuma, 2 koko korpuksessa, 50 %, MI 15,90), *Walkerism* (217. sija, 1 osuma, 2 koko korpuksessa, 50 %, MI 15,90) ja *Churchillism* (225. sija, 1 osuma, 6 koko korpuksessa, 16,67 %, MI 14,32).

Yhdysvaltain presidenttinä vuodet 1981–1989 toimineeseen Ronald Reaganiin liittyvät kollokaatit voisi sijoittaa myös edelliseen kategoriaan, mutta lasken ne omaksi pieneksi luokakseen, koska Reagan on kollokaateissa selvästi näkyvin yksittäinen henkilö Thatcherin jälkeen ja näiden kahden välit olivat hyvin tiiviit.⁷² *Reaganomics* ylsi 30 yleisimmän kollokaatin joukkoon, ja myös *Reaganism* (47. sija, 4 osumaa, 6 koko korpuksessa, 66,67 %, MI 16,32) oli tavallinen kollokaatti, jota ei juuri käytetty muualla kuin thatcherismi-käsitteen yhteydessä.

Vasemmistoon liittyviä kollokaatteja on myös merkittävä määrä, vaikka ne eivät ylläkään aivan suosituimpien joukkoon. Näitä ovat *socialism* (40. sija, 5 osumaa, koko korpuksessa 15 755, 0,03 %, MI 5,28), *socialist* (53. sija, 4 osumaa, 44 898 koko korpuksessa, 0,01 %, MI 3,45), *Stalinism* (57. sija, 3 osumaa, 188 koko korpuksessa, 1,60 %, MI 10,93), *socialists* (156. sija, 2 osumaa, 8 860 koko korpuksessa, 0,02 %, MI 4,79) ja *Mitterrandsism* (209. sija, 1 osuma, 1 koko korpuksessa, 100 %, MI 16,90).

Tutkimusta tehdessäni huomasin, että tämän laajuudessa työssä minulla ei ollut mahdollisuutta käsitellä ismien lisäksi paljoakaan muita kollokaatteja. Alun perin olin luokitellut myös neutraalimpia kollokaattien ryhmiä ja kurioositeetteja, jotka jätin työni

---

⁷² Evans 2004, 89.

ulkopuolelle, koska ne eivät olisi pelkkinä listoina ilman lähilukua kertoneet juuri mitään kiinnostavaa. Tutkimukseen mukaan ottamani listaukset kertovat yleisellä tasolla jotain thatcherismin yhteydessä käytetystä kielestä. Esimerkiksi satanismi kertoo hyvin thatcherismin kritiikin kärjekkyydestä. Listaamani kollokaatit vahvistavat myös tutkimuskirjallisuudesta esiin nousseita näkökohtia. Ne tukevat esimerkiksi kuvaa siitä, että talouspolitiikka oli thatcherismin keskiössä, ja kollokaattien perusteella voi myös päätellä, että oppositiosta tätä talouspolitiikkaa on arvosteltu epätasa-arvoiseksi. Lisäksi thatcherismiinkin linkittyi monia muita ismejä, kuten oli Kurunmäen ja Marjasen näkemysten valossa ennakoitavissa. Kaikki niistä eivät tosin eivät olleet aatteellisesti läheisiä, vaan mukana oli paljon myös vasemmistolaisia ismejä, joiden käytön arvioimisessa lähiluku on välttämätöntä. Kollokaatiohaun avulla löytyneet thatcherismin tehostesanat (*punk, pure* ja *undiluted*) puolestaan sopivat Freedenin näkemyskäsitteistä.

4 THATCHERISMI ENNEN VUOTTA 1987 - KÄSITE VAKIINTUU HILJALLEEN

4.1 Thatcherismin ilmaantuminen parlamenttidebatteihin

Käsittelen käsitteen thatcherismi käyttöä parlamenttidebateissa ennen vuotta 1987 muutamien avaintapahtumien ja keskeisten kollokaattien avulla. Thatcherismi-käsitettä käytettiin ensimmäisen kerran parlamentissa alahuoneessa toukokuussa 1978 debatissa työmarkkinasuhteista sanomalehtialalla. SNP:n edustaja George Reid esitti huolensa brittilehdistön taloudellisesta tilanteesta ja kunnollisten (*decent*) ay-johtajien asemasta liitoissa vasemmiston paineessa. Hänen mukaansa kiista sanomalehtien johdon ja liittojen välillä muistutti jakolinjoja ja keskustelukulttuuria parlamentissa. ”Ainakin minulle thatcherismi, kuten se on esitetty joissakin brittisanomalehdissä, tarkoittaa avointa selkkausta ammattiliittojen kanssa. Äärivasemmiston marxismi – odottaen tietysti hienovaraisesti tilaisuuttaan työväenpuolueen kulisseyksissä ennen parlamenttivaaleja – tarkoittaa Yhdistyneen Kuningaskunnan muuttamista SEV-maan kaltaiseksi”, Reid sanoi kritisoiden molempia pääpuolueita.⁷³ Hän halusi todennäköisesti maalata thatcherismin avulla kuvaa erityisen oikealle liukuneista konservatiiveista ja varoitti työväenpuolueen piilottelevan vastaavasti äärivasemmistolaisia elementtejä. SNP epäilemättä edusti Reidin mielestä näiden välillä sopivaa keskitietä. Puheenvuorossa on thatcherismin näkökulmasta monta huomionarvoista seikkaa. Ensinnäkin se on hivenen yllättävää, ettei thatcherismin ensimmäinen käyttäjä ollut työväenpuolueesta, mutta suhtautui toki kriittisesti konservatiiveihin ja Thatcheriin.

---

⁷³ HC Deb 18.5.1978, vol 950, col 881. ”For me at least Thatcherism as presented in some of the British newspapers means head-on confrontation with the trade unions. The Marxism of the far Left – waiting discreetly of course in the Labour wings this side of the General Election – means turning the United Kingdom into something like a Comecon country.”

Jälkikäteen katsottuna Reidin toteamus thatcherismin ja liittojen suhteesta näyttää sisällöllisesti tarkalta ennustukselta tulevasta, mutta kyseessä oli todennäköisesti enemmän poliittisesta liioittelusta – mikä näkyy selvästi myös hänen kritiikissään vasemalle – kuin tarkkanäköisyydestä. Thatcherin ollessa oppositiojohtaja konservatiivit suhtautuivat nimittäin Vinenin mukaan yllättävän varovaisesti ammattiliittoihin, vaikka puolueessa oltiin katkeria liittoja kohtaan ja osa halusi tiukentaa politiikkaa niitä kohtaan, koska kaivosmiehet olivat olleet merkittävässä roolissa Heathin vaalitappiossa vuonna 1974. Heathin kohtalo saattoi olla osasy varovaisuuteen. Vinen kertoo Thatcherin muistelmiin viitaten esimerkin, jossa Thatcher repi ennen vuoden 1979 vaaleja toimittaja Paul Johnsonin hänelle kirjoittamasta puheesta ammattiliittoihin aggressiivisesti suhtautuneen kohdan puoluevaikuttaja Peter Thorneycroftin pyynnöstä.⁷⁴

Ylähuoneessa käsite oli käytössä ensimmäisen kerran seuraavana vuonna, jolloin Thatcher oli jo noussut pääministeriksi. Työväenpuoluetta edustanut lordi Castle (Edward Castle) kutsui marraskuussa 1979 debatissa Britannian vaikeuksista ja mahdollisuuksista thatcherismia uudeksi filosofiaksi, jonka toteuttamisen aiheuttamista katastrofeista työväenpuolue oli varoittanut jo vaalien aikaan ja Castlen mielestä hallitus oli valitettavasti suurilta osin noudattanut valtaan päästyään vaalilupauksiaan. Castlea harmitti erityisesti se, että konservatiivien johdolla oltiin luopumassa huolehtivasta valtiosta, mikä näkyi muun muassa reseptilääkkeiden kallistumisena ja koulu-ruuan sekä -kuljetuksien rahoituksen leikkauksina.⁷⁵ Castlen kommentit olivat aika rutiininomaista hallituksen arvostelua, jota tehostaakseen hän käytti thatcherismia.

Konservatiiveista käsitettä käytti parlamenttidebatissa ensimmäisen kerran maaliskuussa 1983 lordi Ferrier (Victor Noel-Paton) ylähuoneen debatissa rautatielaitoksen rahoituksesta. Ferrierin näkemys thatcherismista on tutkimukseni kannalta monessakin mielessä erittäin mielenkiintoinen. Puheenvuoronsa alussa Ferrier puolusti British Railin valtiolta saamaa 960 miljoonan punnan tukea ja tunnustautui junaromantikoksi. Hän halusi silti uudistaa rautatieliikennettä, mutta näki ammattiyhdistysliikkeen uudistusten esteeksi. Kritisoidessaan ay-liikettä hän kuitenkin korosti, ettei hän harrasta ”liittojen parjaamista” (*union bashing*) ja halusi eroon tästä suositusta fraasista. Ferrier halusi ainoastaan muuttaa niiden asemaa ja demokratisoida liittoja, mitä oltiin parhaillaan tekemässä.

”Eikä tällaisen näkökannan ilmaiseminen ole ’thatcherismia’, eikä ’tebbitismia’, eikä ’ferrierismia’; mutta se on ’jokamies-ismiä’ ja ’jokanainen-ismiä’. Ammattiliitot itse haluavat uudistamista, ja siksi rautateillä on nyt kuusi liittoa neljän sijaan. Poliitikka liittojen suhteen on Hänen Majesteettinsa hallituksen politiikkaa, jota johtaa pääministeri, rouva Thatcher, ja uskon, että voimme odottaa tämän tilanteen jatkuvan ainakin viisi vuotta.

⁷⁴ Vinen 2009, 90–91. Toki Reid oli oikeasti voinut lukea tällaisen arvion Thatcherin ay-politiikasta jostakin vasemmistolehdestä, jotka todennäköisemmin käsittelivät thatcherismia kuin neutraalimmat julkaisut.

⁷⁵ HL Deb 7.11.1979, vol 402, col 923–924.

Mielestäni viittaus 'thatcherismiin' on kelvotonta roskapuhetta. Lopettakaamme tämän termin käyttö."⁷⁶

Thatcherismi-käsitteen vastustaminen tuntuu luonnolliselta konservatiiville. Ferrier ei puheenvuoronsa perusteella ollut erityisen innostunut muistakaan ismeistä, sillä hän tuntui tekevän niistä pilkkaa mainitsemalla thatcherismin lisäksi neljä itse keksimäänsä ismiä – yhden oman tittelinsä mukaan – joita ei ole brittiparlamentissa käytetty milloinkaan muulloin kuin tässä puheenvuorossa.⁷⁷ Tässä yhteydessä esiintyi myös kiinnostavalta tuntunut thatcherismin kollokaatti tebbitismi, joka kuitenkin paljastui lähiluvussa kohtuullisen merkityksettömäksi. Tilastotietojen perusteella olin odottanut, että oppositiosta olisi kritisoitu thatcherismin yhteydessä tuolloista työministeri Norman Tebbitia, joka oli thatcherismin "tosi uskovainen"⁷⁸ ja tunnettiin tiukasta suhtautumisestaan työttömiin. Tebbit oli esimerkiksi neuvonut vuonna 1981 työttömiä seuraamaan isänsä esimerkkiä ja hyppäämään pyörän selkään etsimään töitä, kuten tämä oli tehnyt 1930-luvulla.⁷⁹ Huomionarvoista Ferrierin puheenvuorossa on myös se, ettei kukaan ollut käyttänyt debatissa aiemmin thatcherismi-käsitettä, eli hän otti käsitteeseen kantaa puhtaasti omasta aloitteestaan

Alahuoneessa ensimmäinen konservatiivi, joka käytti thatcherismi-käsitettä, oli John Townend maaliskuussa 1984. "Thatcherismi vangitsi kansan mielikuvituksen lupauksellaan vähentää valtion vaikutusvaltaa ja palauttaa yksityinen aloitekyky, palauttamalla vallan ihmisille ja antamalla heidän pitää enemmän siitä, mitä he ansaitsevat", Townend arvioi debatissa julkisista menoista. Hänen mukaansa hallitus oli onnistunut muun muassa yksityistämisisä ja ammattiliittoreformissa, mutta hän kaipasi julkisiin menoihin todellisia leikkauksia, jotta verotusta olisi päästy keventämään merkittävästi – eli toteuttamaan Townendin määritelmän mukaista thatcherismia.⁸⁰ Ferrierille thatcherismi oli hyvin vastenmielinen käsite, mutta Townend käytti sitä ilman minkäänlaista negatiivista arvolatausta. Tässäkin tapauksessa on merkille pantavaa, että aiemmin debatissa ei ollut puhuttu thatcherismista, joten Townend ei myöskään vastannut kenellekään, vaan hänkin käytti käsitettä täysin omasta aloitteestaan, mutta täysin eri tavalla kuin Ferrier. Townend yritti tuoda enimmäkseen

---

⁷⁶ HL Deb 2.3.1983, vol 439, col 1182–84. "Nor is expressing such a view "Thatcherism", nor "Tebbitism", nor "Ferrierism"; but it is "man-in-the-street-ism", and "woman-in-the-kitchen-ism". The trade unions themselves want some rearrangement, and that is why there are now six unions in the railways, instead of four. The policy in regard to unions is the policy of Her Majesty's Government presided over by the Prime Minister, Mrs. Thatcher, and I trust that we can look forward to at least another five years of this situation. In my view a reference to "Thatcherism" is unqualified claptrap. Let us have done with the term." British Rail yksityistettiin vasta Majorin kaudella, eikä se ollut tässä debatissa merkittävästi esillä.

⁷⁷ Hansard Corpus. Näistä persoonallisista ismeistä vain tebbitismi näkyi thatcherismin kollokaattina, mikä selittyyneen jälleen välimerkeillä. Muiden ismien käyttökerrat varmistin erillisillä hauilla.

⁷⁸ Childs 2006, 224.

⁷⁹ Riddell 1991, 165.

⁸⁰ HC Deb 6.3.1984, vol 55, col 796.

kriittisessä merkityksessä käytettyyn käsitteeseen uusia positiivisia merkityksiä eli haastaa sen alkuperäisen merkityksen, mikä on tyypillistä ismeille.

Tässä yhteydessä on luontevinta käsitellä myös yhden osuman kollokaatiohaussa tuottanut euro-thatcherismi, sillä se on ensimmäinen käsittelemäni thatcherismin versio tai muunnos. Käsitettä on käyttänyt parlamenttidebateissa vain työväenpuolueen edustaja George Robertson, joka oli ilmeisesti sen verran tyytyväinen luomukseensa, että hän käytti sitä neljässä eri debatissa. Jokainen niistä käsittelee Eurooppaa tai laajemmin ulkopoliittikkaa, ja euro-thatcherismilla Robertson viestitti huoltaan siitä, että hallitus yritti tarjota muulle Euroopalle samaa ”onnetonta reseptiä” (*miserable prescription*), jota Britannian talouteen oli sovellettu. Robertson pyrki käsitteen avulla myös varoittamaan siitä, ettei Euroopan yhdentyminen saisi tapahtua thatcherismin – eli tässä yhteydessä etupäässä rajoittamattoman vapaakaupan – ehdoilla.⁸¹ Thatcherismin kollokaattina käsite esiintyi 26.6.1986 debatissa EEC:n sopimuksista, ja tämä puheenvuoro on muutenkin hyvä esimerkki Robertsonin argumentoinnista itse keksimällään käsitteellä.

”’Sisämarkkinat’ on ilmaisu, joka on merkityksetön 95 prosentille, ehkä jopa 98 prosentille maasta. Konservatiivisen filosofian mukaan se on thatcherismin vientiä. He tarkoittavat euro-thatcherismia, kun he puhuvat EEC:n sisämarkkinoista. Työpaikkojen pitäisi olla etusijalla oleva asia. Työväenpuolueen edustajat ovat kertoneet, pitkästyttävän yksityiskohtaisesti, hallitukselle, että työpaikat EEC:ssä ovat tärkein asia – että noin 15 miljoonaa ihmistä ympäri yhteisöä ilman töitä on tragedia ja häpeä. Tämän pitäisi olla jokaisen eurooppalaisen valtioneuvoston agendan kärjessä. Olemme sanoneet tästä kyllästymiseen saakka, mutta hallitus on päättänyt olla kuuntelematta.”⁸²

Euro-thatcherismi-käsitteen käytössä on jossain määrin yhtäläisyyksiä sekä Reaganiin liittyvien kollokaattien että monetarismin kanssa, joita käsittelemän myöhemmin tässä pääluvussa. Sen avulla Robertson korosti, että thatcherismin kaltainen politiikka oli vahingollista kansainvälisesti ja että työttömyys oli yksi thatcherismin negatiivisimmista seurauksista ja ongelma myös muualla Euroopassa.

---

⁸¹ HC Deb 18.6.1986; HC Deb 26.6.1986; HC Deb 14.11.1986 ja HC Deb 26.5.1988.

⁸² HC Deb 26.6.1986, vol , col 543. ”The ‘internal market’ is an expression that is meaningless for 95 per cent., perhaps even 98 per cent., of the country. The Conservative philosophy is that it is the export of Thatcherism. Euro-Thatcherism is what they mean when they talk about the internal market in the EEC. Jobs are supposed to be the priority. Labour Members have, at tedious length, told the Government that jobs in the EEC are the priority. That some 15 million people across the Community are out of work is a tragedy and a disgrace. That should be at the top of the agenda for every European Council. We have said this ad nauseam, but the Government have chosen not to listen.”

4.2 Falklandin sota ja kaivosmiesten lakko – thatcherismi ei näy käsitteenä dramaattisten tapahtumien yhteydessä

Falklandin sota huhti–kesäkuussa 1982 oli Thatcherin ensimmäisen kauden dramaattisin tapahtuma, joka vaikutti myös merkittävästi Thatcherin asemaan. Voitettu sota auttoi Thatcheria voittamaan vuoden 1983 parlamenttivaalit ja vahvisti Thatcherin asemaa omassa puolueessaan.⁸³ Thatcherismi-käsite loisti kuitenkin poissaolollaan sotaa käsittelevissä debateissa. Sodan aikana thatcherismi mainittiin alahuoneessa kahdessa eri talousaiheisessa debatissa ja kerran ylähuoneessa kansallisuusaiheisessa debatissa, joissa thatcherismia kritisoitiin taloudellisesta epätasa-arvon kasvattamisesta, Britannian teollisuuden kurittamisesta ja työttömien määrän noususta.⁸⁴ Molemmissa tarkastelemissani sanomalehdissäkin sotavuonna 1982 thatcherismi-käsitettä käytettiin vähemmän kuin edeltävänä vuonna, minkä jälkeen käsitteen käyttö jälleen yleistyi selvästi, kuten kuvioista 7 ja 8 havaitaan. Lisäksi vuoden 1982 sisällä toisella neljänneksellä, joka kattaa koko sodan ja myös pari viikkoa sen jälkipyykkiä kesäkuun loppuun asti, käsitettä käytettiin molemmissa lehdissä vähemmän kuin keskimäärin koko vuonna.⁸⁵

Tätä ei voi pitää kovin yllättävänä, koska thatcherismi oli etenkin tuolloin lähes täysin kriittisessä merkityksessä käytetty käsite – alahuoneessa kukaan konservatiivi ei ollut käyttänyt sitä ennen sotaa – mutta sekä kansan että parlamentin mielestä Falklandin saarten valtaukseseen piti vastata. Koko sodan ajan sillä säilyi melko vankka kannatus suuren yleisön, parlamentaarikkojen ja median parissa. Tosin *The Guardian* oli yksi kriittisimmistä sotaan suhtautuneimmista medioista.⁸⁶ Alahuoneessa brittijoukkojen lähettämistä vastusti aluksi vain noin 30 työväenpuolueen edustajaa, mutta sota-toimien alettua jotkut muutkin kääntyivät sotaa vastaan, esimerkiksi työväenpuolueen johtaja Michael Foot.⁸⁷ Sota vaati yhteensä lähes 900 kuolonuhria, 255 brittiä ja 625 argentiinalaista.⁸⁸ Yleisesti oikeutettuna pidetty sota oli ilmeisesti sen verran vakava asia, että sen yhteydessä ei juuri haluttu politikoida hyvin negatiivisesti latautuneella käsitteellä. Samalla logiikalla on hyvin ymmärrettävää, että myöskään seuraavana

---

⁸³ Vinen 2009, 150–153.

⁸⁴ HL Deb 5.4.1982, vol 429, col 77; HC Deb 21.4.1982, vol 22, col 372–373 ja HC Deb 4.5.1982, vol 23, col 6. Alahuoneessa thatcherismia kritisoivat työväenpuolueen edustajat John Cunningham sekä Dennis Canavan ja ylähuoneessa liberaalien lordi Avebury (Eric Lubbock).

⁸⁵ *The Guardian*issa osumia oli 10, mikä on 18,87 prosenttia koko vuoden 53 osumasta. *The Times*issa määrä jäi vielä paljon selvemmin alle neljänneksen, sillä huhti–kesäkuussa osumia oli ainoastaan 3, mikä on vain 10,71 prosenttia koko vuoden 28 osumasta.

⁸⁶ Boyce 2005, 148–170.

⁸⁷ Childs 2006, 230.

⁸⁸ Boyce 2005, 215.

vuonna sattuneen Brightonin hotellipommi-iskun jälkeen thatcherismi-käsitettä ei käytetty aiheesta käydyissä parlamenttidebateissa.⁸⁹

Sen sijaan hieman yllättävämpää on se, ettei vuosien 1984–1985 kaivosmiesten lakon aikana thatcherismi-käsitettä käytetty lakkodebattien yhteydessä, vaikka käsite oli jo silloin varsin yleisessä käytössä ja lakon aikana sitä käytettiin parlamenttidebateissa kymmeniä kertoja. Lakosta käytiin myös lukuisia debatteja. Työväenpuolueen johtohahmoista esimerkiksi Roy Hattersley ja Tony Benn kannattivat lakkoa julkisesti vielä kauan sen jälkeen, kun he olivat yksityisesti myöntäneet, että lakko epäonnistuu. Ehkä oppositio varoi yhdistämästä lakkoa ja thatcherismia, koska kyselyjen mukaan suurin osa kansasta oli tyytymättömiä ammattiliittojen vaikutusvaltaan, ja tämä auttoi konservatiivit vaalivoittoon vuonna 1979. Kaivosmiesten kukistaminen ei ollut radikaalia thatcherilaista politiikkaa, vaan sillä oli laajaa kannatusta konservatiivien ulkopuolellakin, esimerkiksi SDP:ssä. Thatcherismia olisi siis voinut olla vaikea arvostella lakon kukistamisella, kun sitä kannatettiin laajasti. Konservatiivit eivät myöskään yrittäneet käyttää tässä yhteydessä thatcherismia positiivisessa mielessä, mikä ei ole suuri yllätys kahdesta syystä. Ensinnäkin konservatiivit käyttivät käsitettä niin harvoin, että yksin se saattoi selittää asian. Toiseksi suhtautuminen kaivosmiesten kukistamiseen ei ollut yksiselitteisen innostunutta oikeistossakaan, sillä kaivosmiesten toimittamassa taistelussa nähtiin yleisesti arvokkuutta ja rohkeutta, eikä tapa, jolla heidät kukistettiin, miellyttänyt suinkaan kaikkia. Konservatiivien suosio ei ollutkaan erityisen korkealla heti lakon päättymisen jälkeen keväällä 1985, mikä tuli ilmi gallupeissa ja paikallisvaaleissa.⁹⁰

4.3 Monetarismi - varhaisen thatcherismin avainkollokaatti

Thatcherismin yleisimmistä kollokaateista ennen vuotta 1987 nousee selvimmin esille monetarismi, jonka suosioon vaikutti vuonna 1976 Nobelin taloustieteen palkinnon voittanut Milton Friedman. Monetarististen oppien mukaan inflaatio yritettiin pitää kurissa säätelemällä rahavarantoja. Käsitettä ei kuitenkaan aina käytetty erityisen tarkasti, sillä Vinenin mukaan monet konservatiivitkaan eivät ymmärtäneet sen merkitystä syvällisesti ja esimerkiksi Enoch Powell valitti, että monetarismista oli tullut vain synonyymi hallituksen talouspolitiikalle. Kuten ismejä yleensäkin, myös monetarismia käytettiin herjaavassa merkityksessä,⁹¹ mikä on tutkimukseni kannalta erityisen kiinnostavaa, sillä monetaristinen talouspolitiikka kotiutui Britanniaan jo ennen

---

⁸⁹ HC Deb 22.10.1984, vol 65, "Bomb Incident (Brighton)"; HL Deb 16.10.1984, vol 455, "Grand Hotel, Brighton: Bomb Explosion" ja HL Deb 22.10.1984, vol 456, "Grand Hotel, Brighton: Bomb Explosion".

⁹⁰ Vinen 2009, 173–177.

⁹¹ Vinen 2009, 86, 108–109.

Thatcherin pääministerikautta vuonna 1976 Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n painostuksesta, kun valtiovarainministerinä toimi työväenpuolueen Denis Healey.⁹² Tästä huolimatta Healey käytti itsekin monetarismia haukkumasanana.⁹³ Laitavasemmistosta puolestaan kritisoitiin jo 1980-luvun alussa työväenpuoluetta monetaristisen talouspolitiikan aloittamisesta Britanniassa.⁹⁴

Monetarismi tuotti kollokaatiohaulla 17 osumaa, joista 8 eli lähes puolet ajoittuu Thatcherin kauden alkupuolelle, vaikka thatcherismi-käsitteen käyttö oli silloin vielä melko vähäistä. Tutkimuskirjallisuuden valossa tämä ei ole yllättävää, sillä Vinenin mukaan monetarismi oli 1980-luvun alussa eniten talousdebatteihin vaikuttanut käsite, ja vuoden 1979 vaalien jälkeen siihen keskityttiin niin paljon, että monien asiantuntijoiden puheista saattoi saada sen vaikutelman, että monetarismi oli synonyymi thatcherismille. Vuoden 1983 vaalien jälkeen monetarismista ei sen sijaan puhuttu enää niin paljon,⁹⁵ enkä siksi itsekään käsittele tämän luvun aikarajauksen jälkeisiä monetarismin osumia.

Ensimmäisen kerran thatcherismi ja monetarismi yhdistettiin (kollokaatiohaun kriteereillä) parlamentissa marraskuussa 1981 budjettipäätös- ja taloustilanedebatissa. Varjovaltiovarainministeri Peter Shore oli puheenvuoronsa alussa kritisoinut hallituksen epätasa-arvoista veropolitiikkaa, Britannian supistuvaa teollisuustuotantoa ja selvästi OECD-maiden keskiarvoa nopeammin kasvavaa työttömyyttä, mille hän löysi selvän syyn: ”Tärkein syy meidän suhteettomalle takaiskullemme on Ison-Britannian sisäinen. Se on thatcherismin, ja yksipuolisin ja aggressiivisen monetarismin, jolle tämä maa on joutunut alttiiksi toukokuusta 1979 lähtien, olennaisin seuraus. Inflaatio on ollut päätavoite. Se on painunut, mutta työllisyys ja tuotanto ovat melkein tukahtuneet.”⁹⁶ Shoren väite monetaristisen talouspolitiikan alkuajankohdasta on poliittisesti tarkoitushakuinen, kuten luvun alussa totesin, mutta konservatiivit eivät tarttuneet vielä tässä debatussa tähän väitteeseen.

Muutkin thatcherismin ja monetarismin yhdistävät puheenvuorot jatkoivat samalla linjalla, sillä yhtä vaille kaikki kollokaatiohaun osumista ennen vuotta 1987 olivat työväenpuolueen edustajilta ja ainoa poikkeuskin oli työväenpuolueesta SDP:hen loikannut James Dunn, joka arvosteli monetarismia ja thatcherismia hyvin samassa hengessä kuin entisen puolueensa edustajat – valittaen etenkin työttömyydestä

---

⁹² Ks. esim. Childs 2006, 214; Evans 2004, 11 tai Riddell 1991, 16.

⁹³ Vinen 2009, 109.

⁹⁴ Ks. esim. *NLR* 132, March-April 1982, Tariq Ali & Quintin Hoare, ”Socialists and the Crisis of Labourism”, 62 ja *NLR* 131, January-February 1982, Ken Coates, ”The Choices Before Labour”, 38 ja 41.

⁹⁵ Vinen 2009, 108 ja 275.

⁹⁶ HC Deb 11.3.1981, vol 1000, col 910-912. ”The main cause of our disproportionate setback is internal to the United Kingdom. It is the main consequence of Thatcherism, of the blinkered and aggressive monetarism to which this country has been subjected since May 1979. Inflation has been the prime target. It has been squeezed, but employment and production have been nearly throttled.”

edustamallaan alueella Merseysidessä – debatissa Luoteis-Englannin alueesta.⁹⁷ Eri-tyisen aktiivinen thatcherismin ja monetarismin yhdistäjä oli David Winnick, joka yksin vastasi neljästä osumasta kolmessa eri debatissa. Hän toisti näissä kaikissa samansuuntaista viestiä: thatcherismi ja monetarismi olivat tuoneet hänen edustamalleen alueelle Länsi-Midlandsiin vain työttömyyttä ja suljettuja tehtaita.⁹⁸

Mielenkiintoista kaikissa edellä mainituissa debateissa on se, etteivät konservatiivit puhuneet monetarismista suoraan juuri lainkaan. Ainoastaan budjettidebatissa (*Finance (No 2) Bill*) huhtikuussa 1984 myös konservatiivit käyttivät monetarismia käsitteenä. Tässä debatissa käsiteltiin myös selvästi eniten monetarismia, joka mainittiin debatin aikana 28 kertaa. Monetarismia arvostelivat työväenpuolueesta Brian Sedgemore ja Austin Mitchell, joka yhdisti thatcherismin ja monetarismin. Mitchellin mukaan thatcherismin ja monetarismin seurauksena Britannian teollisuuden tuotanto oli viimeksi ollut yhtä alhaisella tasolla vuonna 1923.⁹⁹ Konservatiiveista Christopher Hawkins mainitsi monetarismin kaksi kertaa vastatessaan Sedgemorelle toteamalla, että työväenpuolueen kritiikki kohdistui monetarismin lyhyen aikavälin seurauksiin, mutta pitkällä aikavälillä vain harvat taloustieteilijät kyseenalaistivat hänen mukaansa monetarismin periaatteet. Lisäksi Konservatiivien Nigel Forman huomautti Sedgemorelle siitä, että jos hän oli ollut niin kova monetarismin kritikko jo vuodesta 1974, niin miksi hän ei eronnut tehtävästään (*parliamentary private secretary*) edellisen työväenpuolueen hallituksen aikana viitaten ilmeisesti aiemmin mainittuun faktaan, että monetaristinen talouspolitiikka alkoi Britanniassa Thatcheria edeltäneen työväenpuolueen hallituksen aikana.¹⁰⁰ Tässäkin keskustelussa konservatiivit mainitsivat monetarismin kuitenkin vain 3 kertaa verrattuna työväenpuolueen edustajien 25 mainintaan.

Parlamenttidebattien perusteella monetarismi näyttää hyvin kielteiseksi mielletyltä käsitteeltä. Konservatiivit eivät tarttuneet siihen juuri lainkaan, vaikka sen avulla olisi voinut hyökätä työväenpuoluetta kohtaan kärkevämminkin kuin Hawkins teki. Työväenpuolue oli itse toteuttanut ennen Thatcherin pääministerikautta monetaristista talouspolitiikkaa, mutta se ei estänyt puolueen edustajia kritisoida konservatiiveja monetaristisesta politiikasta, joka nähtiin syylliseksi Britannian teollisuustuotannon supistumiseen ja 1980-luvun alussa nopeasti kasvaneeseen työttömyyteen. Tätä on hieman vaikea ymmärtää, kun laitavasemmiston kritiikin ja Hawkinsin piikittelyn perusteella jo aikalaisilla oli 1980-luvun alussa tämä näkemys monetaristisen talouspolitiikan alusta Britanniasta. Toisaalta vasemmistolaiskritiikin perusteella voi

---

⁹⁷ HC Deb 15.6.1981, vol 6, col 735–736. Tätä kollokaatiohaun avulla löytynyttä debattia ei ollut Hansard onlinessa, mutta historiallisesta Hansardista se löytyi.

⁹⁸ HC Deb 28.4.1983, vol 41, col 1038; HC Deb 25.7.1983, vol 46, col 883–884 ja HC Deb 15.3.1985, vol 75, col 545. Viimeisessä debatissa hän yhdistää thatcherismin ja monetarismin kaksi kertaa samassa sarakkeessa.

⁹⁹ HC Deb 10.4.1984, vol 58, col 328. Ks. Sedgemoren monetarismikritiikkiä col 297–311.

¹⁰⁰ HC Deb 10.4.1984, vol 58, col 297 ja 303.

myös päätellä, että näkemys työväenpuolueen osuudesta ei ollut niin selkeä 1970–1980-lukujen vaihteessa kuin myöhemmässä tutkimuskirjallisuudessa. Stuart Hall ei nimittäin maininnut alkuperäisessä artikkelissaan työväenpuolueesta ja monetarismista mitään, mutta totesi artikkelin vuonna 1983 päivitettyssä versiossa, että konservatiivien sijaan työväenpuolue teki ”kirurgisen leikkauksen” (*surgical cut*) hyvinvointivaltioon ja että jo Healey oli tuonut monetarismin Britanniaan.¹⁰¹ Ehkä myönteisesti monetarismiin suhtautuneet konservatiivit olisivat myös voineet kokea työväenpuolueen osuuden korostamisen olleen vastustajalle tunnustuksen antamista. Toisaalta selitystä voi hakea myös aiemmin mainitusta Vinenin näkemyksestä, jonka mukaan monetarismi oli vaikea ja sisällöltään jopa konservatiiveille epämääräiseksi jäänyt käsite, jonka miellettiin kuvaavan yleisesti hallituksen talouspolitiikkaa.

4.4 Reaganomics ja reaganismi – huonompi versio thatcherismista

Monetarismin lisäksi myös Ronald Reaganiin liittyvät kollokaatit ovat yliedustettuina ajanjaksolla ennen vuotta 1987, mikä on luontevaa, koska hänen presidenttikautensa (1981–1989) ajoittuu suurimmaksi osaksi tälle aikakaudelle. *Reaganomicsin*¹⁰² 8 osumasta 3 osuu tälle ajanjaksolle ja reaganismin 4 osumasta 2. Ensimmäisenä näistä käsitteistä käytettiin thatcherismin yhteydessä *Reaganomicsia* tammikuussa 1982, jolloin työväenpuolueen John Cunningham päätyi terästeollisuusdebatissa eri maita käsitellessään vertailemaan tarkemmin Yhdysvaltoja ja Britanniaa. Yhdysvaltojen terästeollisuuden ongelmat johtuivat hänen mukaansa huonosta taloustilanteesta – ja se puolestaan maan harjoittamasta talouspolitiikasta. Tämän pitäisi Cunninghamin mukaan olla osoitus, että vastaava politiikka ei toimi Britanniasakaan, koska ”oppositio luuli *‘Reaganomicsin’* olevan plagioitua thatcherismia”¹⁰³ Työväenpuolueen varapuheenjohtaja Denis Healey vertaili samaan tapaan budjettipäätös- ja taloustilannedebatissa maaliskuussa 1983 Yhdysvaltain ja Britannian harjoittamaa talouspolitiikkaa ja oli tyytyväinen, kun Yhdysvallat oli hänen mukaansa höllentänyt rahan tarjonnan kontrollia ja fiskaalista kantaansa. Tämän jälkeen hän pohti seuraavaa: ”On vielä epäselvää, mitä he nyt tekevät luovuttuaan *Reaganomicsista*, tai thatcherismista kuten se

---

¹⁰¹ Hall 1983, 19–20. Hallin päivitetty artikkeli julkaistiin *The Politics of Thatcherism* -teoksessa, johon oli koottu *Marxism Todayssa* julkaistuja kirjoituksia thatcherismista.

¹⁰² En käännä tätä käsitettä, koska sillä ei ole vakiintunutta suomennosta, eikä siitä saa edes suoriin sitaatteihin vastaavaa suomennosta kuin ”thatcherilainen” *Thatcheritesta*.

¹⁰³ HC Deb 25.1.1982, vol 16, col 670. ”The Opposition thought that *‘Reaganomics’* was plagiarised Thatcherism”. Debatti löytyy Hansard onlinesta, mutta siitä puuttuu puhujien nimet, jotka löytyvät historiallisesta Hansardista.

alun perin määriteltiin.”¹⁰⁴ Kolmas *Reaganomicsin* osuma tällä ajanjaksolla on kahta edellistä kiinnostavampi, sillä siitä vastasi konservatiivien Michael Portillo. Marraskuussa 1985 käydyssä talousdebatissa Portillo totesi näin: ”Meillä on melko houkutteleva esimerkki presidentti Reaganin politiikasta, joka on tarjonnut tuotantopuolen kannustimia. Vaikka thatcherismia ja *Reaganomicsia* on usein pidetty samana asiana, niitä lähestytään eri kulmista sikäli, että presidentti Reagan on tarttunut veroleikkauksien kysymykseen ilman paljoakaan huomiota sen vaikutuksista alijäämään, kun taas me olemme tarttuneet alijäämien kysymykseen leikkaamatta veroja niin paljon kuin olisimme muuten halunneet.”¹⁰⁵

Näissä kolmessa tapauksessa on kiinnostavaa, että puoluekannasta riippumatta *Reaganomics*- ja thatcherismi-käsitteitä käytettiin melko samalla tavalla sikäli, että niitä verrattiin sisällöltään ja ne todettiin samankaltaisiksi. Tosin Portillo halusi korostaa sisältöjen hienovaraisempia eroja, kun Healey puolestaan eron havaitessaan tulkitsti sen koko ideologian hylkäämiseksi. Portillon puheenvuorossa huomionarvoista on myös se, että hän ei vastannut *Reaganomics*- ja thatcherismi-käsitteillä kenellekään, vaan hän käytti niitä neutraalissa merkityksessä omasta aloitteestaan.¹⁰⁶ Koska *Reaganomicsin* myöhemmistä käyttökerroista kaksi on vuonna 1987 ja loput kolme 1990- ja 2000-luvuilla ovat aika rutiininomaisia thatcherismin ja *Reaganomicsin* yhdistämisistä oppositiosta,¹⁰⁷ käsittelen vuoden 1987 osumat tässä yhteydessä, sillä ne ovat tutkimukseni kannalta huomionarvoisia. Vuonna 1987 thatcherismin yhteydessä *Reaganomics*-käsitettä käyttivät sekä konservatiivien Leon Brittan että työväenpuolueen Patrick Duffy, ja molemmat argumentoivat samaan tyyliin kuin Portillo. Brittan selitti heinäkuussa budjettidebatissa thatcherismin ja *Reaganomicsin* eroja, ja korosti myös thatcherismin olevan vastuullisempaa, koska veronleikkauksia tehtiin Britanniassa vain budjetin sallimissa puitteissa:

”Minun on vaikea nähdä, että mikään merkittävä muutos Yhdysvaltain budjetin alijäämässä auttaisi meitä. Jotkut meistä ovat vuosia selittänyt thatcherismin ja *Reaganomicsin* eroja. Kuinka paljon tahansa me haluaisimmekaan leikata veroja, olisi hölmöä tehdä niin, ellei alijäämä ole kontrollissa. Jos emme voi hillitä menoja, meidän täytyy nostaa veroja

---

¹⁰⁴ HC Deb 21.3.1983, vol 39, col 619. ”It is still unclear what they do now that they have dropped Reaganomics, or Thatcherism as originally defined.”

¹⁰⁵ HC Deb 13.11.1985, vol 86, col 639. ”There is the rather tempting example of President Reagan whose policies have provided a supply-side stimulus. Although Thatcherism and Reaganomics are very often considered the same thing, they are approached from different angles in that President Reagan has addressed the question of tax cuts without much regard to the effect on deficits, whereas here we have addressed the matter of deficits without cutting taxes as much as we would otherwise have liked.”

¹⁰⁶ *Reaganomicsia* ei käyttänyt samassa debatissa kukaan muu, ja thatcherismia oli käyttänyt paljon aiemmin vain Eric Heffer (HC Deb 13.11.1985, vol 86, col 619–620), jolle Portillo ei kuitenkaan enää omassa puheenvuorossaan vastannut.

¹⁰⁷ Allan Rogers (Lab), HC Deb 26.7.1993, vol 229, col 830; John Hume (SDLP), HC Deb 22.7.1993, vol 229, col 562 ja Nigel Beard (Lab), HC Deb 13.12.2000, vol 359, col 694.

hoitaaksemme alijäämän. Juuri näin hallitus teki 1981, ja huolimatta kaikesta kiroamisesta ja herjaamisesta siihen aikaan, se oli toipumisprosessin alku.”¹⁰⁸

Brittanin arviolle vuoden 1981 budjetista löytyy tukea myös tutkimuskirjallisuudesta. Esimerkiksi Vinenin mukaan vuoden 1981 budjetti sai jälkikäteen kiitosta rohkeudesta nostaa veroja taantuman aikaan.¹⁰⁹

Työväenpuolueen Duffy nosti *Reaganomicsin* esiin lokakuussa 1987 debatissa pääministerin menoista (*Engagements*). Hän sanoi Thatcherille, että työväenpuolue on odottanut kolme vuotta, että Washington korjaisi budjetin alijäämänsä. Hän kaipasi Thatcherilta toimia ja johtajuutta kansainvälisen taloudellisen vakauden puolesta. ”Onko pääministeri valmis ottamaan sellaisen askeleen vai onko hän tyytyväinen nähdessään thatcherismin lopulta vastaavan *Reaganomicsia*?”, Duffy kysyi.¹¹⁰ Thatcher huomautti, että oppositio oli aiemmin vaatinut hallitusta seuraamaan Yhdysvaltain politiikkaa vajeen suhteen ja suurentamaan sitä. Thatcherin mukaan vasta nyt oppositiossa on huomattu, että hallituksen vakaan (*sound*) rahan politiikka on pitänyt punnan vahvana kriisin aikana.¹¹¹ Duffy näki edellä mainittujen konservatiivien tapaan eroja thatcherismin ja *Reaganomicsin* välillä ja myönsi epäsuorasti thatcherismin olevan jossain määrin rationaalisempaa. Joskin hän toki varoitti thatcherismin olevan liukumassa kohti *Reaganomicsia*. Myös laitasemmissä oli jo 80-luvun alussa nähty thatcherismi edes jossain määrin järkevämpänä kuin *Reaganomics*,¹¹² joten sikäli Duffyn kommenttia ei voi pitää erityisen poikkeuksellisena.

Myös reaganismi-kollokaatin kaikki esiintymät on loogista käsitellä samassa yhteydessä, koska neljästä osumasta kaksi tämän luvun ajanjaksoa myöhempää ovat jälleen melko rutiininomaisia työväenpuolueen edustajien thatcherismin ja reaganismin (sekä Clare Shortin tapauksessa uuden oikeiston monetarististen projektien) niputtamisia.¹¹³ Sen sijaan kaksi osumaa tuottanut debatti kansainvälisestä avusta ja yhteistyöstä (*Overseas Development And Co-Operation*) heinäkuussa 1983 on kiinnostavampi. Debatissa käsiteltiin Maailmanpankin ja sen alaisen IDAn (*International Development Associationin*) rahoitusta, jota Britannia oli kasvattamassa. Työväenpuolueen Guy Barnett vertasi kaksi kertaa samassa puheenvuorossa thatcherismia ja reaganismia. Ensimmäisen

---

¹⁰⁸ HC Deb 8.7.1987, vol 119, col 372. ”I find it difficult to see that any significant change in the United States budget deficit is likely to assist us. Some of us have been trying to explain for years the difference between Thatcherism and Reaganomics. However much we may want to cut taxes, it is foolish to do so unless the deficit is under control. If we cannot curb spending, we must increase taxes to deal with the deficit. That is exactly what the Government did in 1981, and, in spite of all the cursing and reviling at the time, it was the beginning of the process of recovery.”

¹⁰⁹ Vinen 2009, 207.

¹¹⁰ HC Deb 29.10.1987, vol 121, col 447–448.

¹¹¹ HC Deb 29.10.1987, vol 121, col 448. Kriisillä Thatcher viittasi todennäköisesti 19.10.1987 tapahtuneeseen pörssiromahdukseen. Ks. esim. Vinen 2009, 205–206.

¹¹² NLR 128, July–August 1981, Mike Davis, ”The New Right’s Road to Power”, 47.

¹¹³ Clare Short, HC Deb 18.12.1991, vol 201, col 377 ja Lord Kennet (Wayland Hilton Young), HL Deb 25.9.1992, vol 539, col 566.

hän antoi tunnustusta Thatcherin edelliselle hallitukselle siitä, että se tunnusti maailman köyhimpiä maita tukevan IDAn merkityksen ja tuki järjestöä, kun Reaganin hallinto ei täyttänyt vaatimuksiaan IDAa kohtaan. "Voimme olla kiitollisia, että ainakaan tällä alalla thatcherismi ja reaganismi eivät olleet samanlaisia", Barnett totesi.¹¹⁴ Hän oli kuitenkin huolissaan UNCTADin (*United Nations Conference on Trade and Development*) kokouksesta Belgradista kantautuneista huhuista, joiden mukaan "thatcherismin ja reaganismin välinen kuilu saattaisi olla umpeutumassa", eikä Britannia välttämättä enää olisi paikkaamassa IDAn rahoituksessa amerikkalaisten jättämää vajetta.¹¹⁵ Lyhyessä debatissa kukaan muu ei tarttunut Barnettin mainitsemiin ismeihin, ja tutkimuksen kannalta oleellisin vastaus Barnettille oli konservatiivien Ray Whitneyen toteamus, että hallituksen toimia olisi parempi arvioida tekojen eikä UNCTADin tai minkään muunkaan foorumin käytävillä kuultujen huhujen mukaan. Käsiteltävät päätökset todistivat Whitneyen mielestä selkeästi, että hallitus oli sitoutunut lisäämään rahoitusta Maailmanpankille.¹¹⁶

Barnettin arviot thatcherismin ja reaganismin suhteesta ovat hyvin samankaltaisia kuin Duffyn kommentit thatcherismista ja *Reaganomicsista*. Reaganismi oli Barnettille luontevampi käsitevalinta, koska hän käsitteli puheenvuorossaan pääasiassa kehitys- ja ulkopoliittikkaa, vaikka debatissa puhuttiin myös taloudesta. Näiden kahden käsitteen käyttöä voi mielestäni perustellusti vetää yhteen kootusti. Sinänsä on mielenkiintoista, että nämä kaksi ovat melko yleisiä kollokaatteja thatcherismille, mutta itse presidentin sukunimellä Reagan osumia ei tule yhtään. Ehkä syynä tähän on parlamentin puhetapa, vaikka muita kuin parlamentin jäseniä voisikin puhutella nimillä. Työväenpuolueen ja yleensä opposition edustajille tuntuu myös luontevalta käyttää *Reaganomicsia* tai reaganismia, koska ismien tavoin myös *Reaganomicsia* käytettiin aikanaan jokseenkin halveksivasti.¹¹⁷ Työväenpuolueessa näitä kollokaatteja käytettiin kahdella tavalla: joko thatcherismi rinnastettiin suoraan *Reaganomicsiin* tai reaganismiin – ja molempia pidettiin jokseenkin yhtä pahoina – tai niiden välille tehtiin eroa siten, että Reaganin politiikkaa pidettiin vielä vahingollisempana. Thatcherismille saatettiin antaa maltillista tunnustusta, että se ei sentään edustanut *Reaganomicsia* tai reaganismia tai sitten varoiteltiin siitä, ettei thatcherismi vajoaisi niiden tasolle. Konservatiivit Portillo ja Brittan – joita molempia pidettiin Thatcherin lojaaleina tukijoina tai suojatteina¹¹⁸ – käyttivät thatcherismia ja *Reaganomicsia* hieman samaan tapaan kuin osa työväenpuolueen edustajista. He pyrkivät selittämään niiden eroja ja näin perustelemaan thatcherismin sisältöä itselleen mieluisalla tavalla.

---

¹¹⁴ HC Deb 12.7.1983, vol 45, col 840. "In that area at least we can be thankful that Thatcherism and Reaganism were not the same."

¹¹⁵ HC Deb 12.7.1983, vol 45, col 841. "The gap between Thatcherism and Reaganism may be closing."

¹¹⁶ HC Deb 12.7.1983, vol 45, col 851.

¹¹⁷ Collins 2007, 59.

¹¹⁸ Ks. esim. Childs 2006, 234 ja 268.

5 THATCHERISMI-KÄSITTEEN HUIPPUVUODET 1987-1991

5.1 Puhdasta thatcherismia – tehostettu versio käsitteestä

Jokaisesta kronologisen päälukuni aikakaudelta nousee esille yksi avain kollokaatti, ja thatcherismin käsitteellisen käytön huippuvuosina se on *Thatcherite*. Käsittelen sen kuitenkin tässä luvussa viimeisenä, koska se on tapahtumahistorian näkökulmasta luontevinta, sillä *Thatcherite* esiintyy Thatcherin eroon johtaneissa tapahtumista, joita käsittelen tämän käsitteen yhteydessä. Thatcherismilla on paljon muitakin itseensä viittavia kollokaatteja, joista en tarkastele esimerkiksi thatcherismia itseään, koska toisto ei tuo käsitteellisesti mitään uutta thatcherismin ympärillä käytettyyn kieleen. Myöskään Thatcher ei ole kielellisesti erityisen kiinnostava kollokaatti.¹¹⁹ Kollokaatiohaun tuloksista uupuu kokonaan *Thatcherist*, mikä johtuu siitä, että tätä käsitettä ei ole käytetty – *Thatcheriten* yleisyydestä johtuen – juuri lainkaan: sillä tulee Hansard online ja Hansard Corpusen hauilla molemmissa vain seitsemän osumaa.¹²⁰

Thatcherismin yksi kiinnostavista piirteistä on se, että käsitteen eteen on liitetty useita eri määreitä, jotka toimivat tehosteina tai muodostavat ikään kuin uuden käsitteen. Erikoisin näistä on ”punk-thatcherismi” (*punk Thatcherism*), jota käsittelen seuraavassa pääluvussa. Tässä luvussa keskityn ”puhtaaseen thatcherismiin”, johon

---

¹¹⁹ Tässä yhteydessä on myös syytä huomioida, että Britanniassa parlamenttidebateissa ei viitata muihin jäseniin heidän nimillään, vaan heitä puhutellaan heidän asemansa – Thatcherin tapauksessa pääministeri – tai vaalipiiriinsä perusteella mainitsematta nimeä, joka on kuitenkin lisätty Hansardiin sulkuihin puhuttelun perään, esimerkiksi Tony Bennin tapauksessa näin: the Member for Chesterfield (Mr. Benn). Ks. Rogers & Waletts 2006, 48 ja House of Commons Information Office 2010, 2. Thatcher-kollokaatin tapauksessakin tämä näkyy siinä, että valtaosa osumista on vuoden 1992 parlamenttivaalien jälkeiseltä ajalta, jolloin Thatcher ei ollut enää alahuoneen jäsen.

¹²⁰ Hansard online ja Hansard Corpus, haku *Thatcherist* ilman aikarajausta.

yhdistän kaksi kollokaattia: *pure* ja *undiluted*, jotka voidaan molemmat kääntää puhtaaksi. Yhteensä näillä kahdella englanninkielisellä lisämääreellä osumia tulee viisi, joista kolme on tämän luvun ajanjaksolla.¹²¹ Työväenpuolueen lordi Carter (Patrick Carter) käytti tätä yhdistelmää ylähuoneen debatissa vammaisten sosiaalisesta ja taloudellisesta integraatiosta, josta oli tehty raportti Euroopan yhteisössä. Carter käsiteli vertailun vuoksi kahta yhteisön ulkopuolista maata, jotka edustivat hänen mukaansa eri ääripäitä: Ruotsia ja Yhdysvaltoja. Ruotsin lähestymistapa edusti hänelle hyvinvointivaltiovetoista mallia, kun taas Yhdysvalloissa malli oli puhdasta (*pure*) thatcherismia. Yllättävää kyllä, Carter ei tarkoittanut tätä erityisen negatiivisesti, vaan viittasi Yhdysvaltain perustuslakiin, jonka on taattava kaikille yhtäläiset mahdollisuudet, mikä tarkoittaa vammaisten kohdalla esimerkiksi esteettömiä rakennuksia.¹²²

SNP:n Jim Sillars käytti käsitteitä ennalta-arvattavammalla tavalla toukokuussa 1989 debatissa Euroopan yhteisön kehityksestä. Sillarsin mukaan moni ajatteli Britanniassa ja Euroopassa, että sosiaalinen Eurooppa oli kolikon toinen puoli, joka oli tasapainossa Euroopan yhtenäisasiakirjan ja perusteilla olleiden sisämarkkinoiden edustaman markkinatalouspuolen kanssa. Hän pelkäsi kuitenkin, että brittihallitus halusi edistää kansainvälisesti(kin) lähinnä pääoman etuja työvoiman kustannuksella:

”Enemmistö Euroopan yhteisön 320 miljoonasta ihmisestä asuu sivistyneissä taloudellisissa maissa, joissa markkinavoimat ovat valvonnan kohteena. He ovat kokeneet taloudellista ja sosiaalista menestystä sen takia. Emme voi odottaa heidän hyväksyvän puhdasta thatcherismia Euroopan yhtenäisasiakirjan ja sisämarkkinoiden ainoana seurauksena. Jos brittihallitus ei tiedä sitä, muut Euroopassa tunnustavat, että ihmiset ovat suurin, tärkein ja arvokkain resurssi.”¹²³

Sillars myös sanoi, että Britannian pitäisi päättää, haluaako se kuulua Euroopan yhteisöön vai ei. Hänen oma vastauksensa oli – ainakin Skotlannin osalta – kyllä, sillä Sillarsin mielestä yksittäiset Euroopan maat eivät tulevaisuudessa pärjäisi, kun taloudellinen ja poliittinen voima oli siirtymässä Atlantilta Tyynen valtameren alueelle. Konservatiivien Hugh Dykes huomautti Sillarsille, että tämä oli ollut huomattavasti

---

¹²¹ Ensimmäinen osuma on kesäkuulta 1981 debatista Skotlannin asioista. Työväenpuolueen John Home Robertson totesi, että vuonna 1979 Britannian parlamenttivaaleissa 33 prosenttia äänistä riitti ”puhtaasti thatcherismin parlamenttiin” (*Parliament of undiluted Thatcherism*), mutta kaksi kuukautta aiemmin sama ääniosuus ei merkannut mitään, kun Skotlannissa äänestettiin omasta parlamentista. HC Deb 16.6.1981, vol 6, col 970. Thatcherin pääministerikauden jälkeen työväenpuolueen Donald Anderson puolestaan arvioi tammikuussa 1994 debatissa ilmavoimista, että joillakin politiikan osa-alueilla hallitus oli etäänäntynyt puhtaasta thatcherismista (*pure Thatcherism*). HC Deb 27.1.1994, vol 236, col 507.

¹²² HL Deb 9.11.1988, vol 501, col 667.

¹²³ HC Deb 18.5.1989, vol 153, col 553–554. ”The majority of the 320 million people in the Community live in civilised economic countries, where market forces are subject to control. They have experienced economic and social success because of that. We cannot expect them to accept undiluted Thatcherism as the only consequence of the Single European Act and the internal market. If the British Government do not know it, others in Europe recognise that people are the biggest, most important and most valuable resource.”

kielteisempi Euroopan yhdentymistä kohtaan ollessaan aiemmin työväenpuolueen jäsen, mutta thatcherismiin kukaan muu ei ottanut debatissa kantaa.¹²⁴

Kiinnostavimmasta tapauksesta vastasi konservatiivien Tony Marlow huhtikuussa 1989 debatissa lapsilisän korotuksesta. Marlow kannatti suoraan perheille maksettavan lapsilisän sijaan paluuta aiemmin käytössä olleeseen lapsivähennykseen verotuksessa (*child tax allowance*):

”Miksi meidän pitäisi palata siihen? Ensiksi, se antaa ihmisten pitää enemmän omista ansiostaan – filosofia, joka on hyvin lähellä hallituksen sydäntä. Toiseksi, se vie ihmisiä pois verotuksen piiristä, mikä on erityisen tärkeää palkansaajille, jotka pyrkivät elättämään suuria perheitä. Se on voimakas kannustin riippuvuutta vastaan – jos saanen sanoa, puhdasta thatcherismia. Ehkä olen saanut vakuutettua puoluetoverini, ehkä en. Jos yritän vakuuttaa hallituksen, antakaa minun yrittää machiavellisempaa lähestymistapaa. Yhdellä iskulla, tuomalla takaisin lapsivähennyksen verotukseen, vähentäisimme rahamäärää, jota kerätään verottamalla, ja samaan aikaan vähentäisimme hallituksen menoja.”¹²⁵

Marlow yritti vedota hallitukseen hyvin samanlaisella argumentilla, millä oppositio olisi voinut arvostella hallitusta, mikä kertoo siitä, että ainakin Marlow uskoi huomattavan osan konservatiiveista – etenkin hallituksessa olevien – suhtautuvan thatcherismiin käsitteenä joko neutraalisti tai myönteisesti.

Lapsilisädebatissa myös työväenpuolueen Frank Field mainitsi thatcherismin merkillepantavassa yhteydessä. Field oli esittänyt debatissa jo ennen Marlow’ta tukensa lapsivähennyksen palauttamiselle verotukseen, mutta aivan eri syistä kuin Marlow. Field ei uskonut, että työväenpuolueen ajamat korotukset lapsilisään toteutuisivat, joten se olisi realistisempi vaihtoehto lapsiperheiden parempaan tukemiseen: ”Ainoa vaihtoehto, joka meillä on tämän hallituksen aikana, on ottaa uudelleen käyttöön lapsivähennys verotukseen. Thatcherismin jälkeen on elämää, huolimatta siitä, mitä pääministeri väittää, ja toisella hallituksella olisi mahdollisuus käyttää verovähennykseen varatut resurssit ja muuttaa ne takaisin lapsilisäksi.”¹²⁶ Fieldin poliittinen realismi oli tässä asiassa hyvä tapa haastaa hallitusta, sillä kuten Marlow’n kommentit paljastivat, verovähennysmalli sopi hyvin thatcherismin ideologiaan.

Pintapuolisen kollokaattien listauksen perusteella olisin kuvitellut, että puhdasta thatcherismia ilmaisua olisi käytetty ainoastaan kriittisessä merkityksessä,

---

¹²⁴ HC Deb 18.5.1989, vol 153, col 554 ja 560.

¹²⁵ HC Deb 24.4.1989, vol 151, col 717. ”Why should we return to it? First, it allows people to keep more of their own income – a philosophy that is very close to the Government’s heart. Secondly, it takes people out of tax, which is particularly important for wage earners seeking to support large families. It is a powerful incentive against dependence – if I may say so, pure Thatcherism. Maybe I have sold it to my hon. Friends, maybe not. If I am trying to sell it to the Government, let me try a more machiavellian approach. At a stroke, by reintroducing child tax allowance, we would reduce the amount of money taken in tax and, at the same time, reduce Government expenditure.”

¹²⁶ HC Deb 24.4.1989, vol 151, col 710. ”The only option that we have under this Government is to reintroduce child tax allowance. There will be life after Thatcherism, despite what the Prime Minister maintains, and another Government would have the opportunity to use resources committed to child tax allowance and convert them back into child benefit.”

mutta edellä kuvaamani esimerkit kuvaavat hyvin, miksi debattien lähiluku on tarpeen. Kolmesta tapauksessa ilmaisua käytettiin kerran melko neutraalisti, mikä saattoi olla työväenpuolueen edustajalle helpompaa ylä- kuin alahuoneessa, kerran odotetun kriittisesti ja kerran jopa positiivisessa hengessä hallitusta taivuteltaessa. Vaikka konservatiivit eivät Thatcherin kolmannella kaudellakaan käyttäneet thatcherismia lähellekään yhtä ahkerasti kuin opposition edustajat, käsitteen alun perin kriittinen merkitys oli silti tehokkaasti haastettu.

5.2 Konservatiivisia kollokaatteja konservatismista walkerisiin

Konservatismi-kollokaatin kaikki kolme osumaa ajoittuvat tämän luvun aikajaksolle. Yhtä näistä käsitellään *Thatcherite*-kollokaatin yhteydessä, koska *Thatcherite* on silloin konservatismiin määreenä ja kyseinen debatti on yleensäkin oleellisempi tämän *Thatcherite*-käsitteen näkökulmasta¹²⁷ Kronologisesti ensimmäisestä osumasta vastasi marraskuussa 1988 konservatiivien Teddy Taylor debatissa kuluttajansuojalain uudistamisesta Euroopan yhteisön vaatimuksia vastaavaksi. Taylor oli huolissaan vallan siirtymisestä Brysseliin ja siitä, että uudistuksen myötä kuluttajat eivät saisi enää tietää tuotteiden alkuperämaata. Puheenvuoronsa lopuksi Taylor toivoi asian esitelleen kollegansa Eric Forthin (*The Parliamentary Under-Secretary of State for Industry and Consumer Affairs*) taistelevan lujasti sen puolesta, että EEC heijastaisi "thatcherismin ja konservatismiin todellista sisältöä" (*the true meaning of Thatcherism and Conservatism*) eikä antaisi "byrokratian järjettömyyden" (*nonsense of bureaucrazy*) viedä valtaa kuluttajilta ilman syytä. Taylorin lisäksi kukaan muu ei käyttänyt debatissa käsitettä thatcherismi, ja hän paheksui sitä, että läsnä ei ollut kuin muutamia työväenpuolueen edustajia.¹²⁸ Taylor siis käytti oma-aloitteisesti thatcherismia positiivisessa merkityksessä byrokratiaa vastaan ja toivoi Euroopan yhdentymisen tapahtuvan enemmän itselleen mieluisilla ehdoilla. Merkillepantavaa on myös se, että Taylorin mielestä thatcherismi edusti konservatismia, mistä hänen oman puolueensa "märät" (*wet*) eivät välttämättä olleet samaa mieltä, sillä heidän mukaansa monetaristinen talouspolitiikka ei edustanut perinteistä konservatiivista pragmaattisuutta ja maalaisjärkeä.¹²⁹ Ilmaisua saattoikin siis olla suunnattu konservatiivien Eurooppa-myönteisempää siipeä vastaan.

Seuraavan kerran thatcherismin ja konservatismiin yhdisti tammikuussa 1990 liberaalidemokraattien johtaja Paddy Ashdown debatissa hänen puolueensa aloitteesta,

---

¹²⁷ Työväenpuolueen Giles Radice käytti ilmaisua *Thatcherite Conservatism* thatcherismin yhteydessä. Katso sivulta 56.

¹²⁸ HC Deb 10.11.1988, vol 140, col 597–598.

¹²⁹ Evans 2004, 3.

jossa toivotettiin tervetulleeksi itäisen ja keskisen Euroopan maiden kehitys kohti liberaalia demokratiaa ja vaadittiin Britannian ottavan aktiivista roolia uuden demokraattisen Euroopan rakentamisessa. Vaikka Ashdown iloitsi demokraattisesta kehityksestä Itä- ja Keski-Euroopassa, hän huomautti, ettei tämä tarkoita tukea konservatismille: "Keski-Eurooppa on pakenemassa sosialismista, mutta se ei ole pyrkimässä kohti konservatismia. Todellakaan se ei ole pyrkimässä kohti thatcherismia ja uutta materialismia, jota se synnyttää." Ashdown lisäsi tämän jälkeen vielä, ettei ole kuullut keneltäkään Berliinin muurin takaa Itä-Saksasta tulleelta sanaa "konservatiivinen", vaan hänen toistuvasti kuulemansa sanat olivat olleet "liberaali" ja "demokratia".¹³⁰ Tutkimukseni kannalta Ashdownin lausunnossa oleellisin huomio on se, että liberaalidemokraattien johtajankin mielestä thatcherismi oli vielä pahempi versio perinteisestä konservatismista.

Debatin varsinaisesta aiheesta ei ollut suurta kiistaa,¹³¹ eikä kukaan konservatiivi puolustanut hallituksen politiikkaa käyttäen thatcherismi-käsitettä. Sen sijaan työväenpuolueen (Skotlannin *Labour and Co-op*) George Foulkes sanoi olevansa Ashdownin kanssa samaa mieltä ja toisti, etteivät itäeurooppalaiset hänenkään mielestään ole kommunismin torjuttuaan valitsemassa thatcherismia ja rajoittamattomia markkinoita. Foulkes uskoi heidän sen sijaan kaipaavan sekataloutta.¹³² Tässä luvussa käsitellyissä konservatismi-kollokaatin osumissa on kiinnostavaa, että ne molemmat käsittelevät ulkopoliittikkaa. Toinen merkillepantava seikka on se, ettei kumpikaan puhuja ollut työväenpuolueesta.

Tällä ajanjaksolla käytettiin myös erikoisempia konservatiiveihin viittaavia kollokaatteja, kuten *Tebbitry*. SDP:n perustajiin kuulunut – ja liberaalien ja SDP:n yhdistymisen jälkeen jatkaneen pienemmän SDP:n johtajana toiminut¹³³ – David Owen käytti käsitettä debatissa henkiverosta (*poll tax*) joulukuussa 1987. Kyseinen muutos kunnallisveroon oli vain yksi, mutta kaikista kiistanalaisin, osa Thatcherin kampanjassa suitsia enimmäkseen opposition johtamien paikallishallintojen valtaa. Vuosina 1979–1989 Britanniassa säädettiin peräti 141 paikallishallintoihin vaikuttavaa lakia, joista 17 vaikutti niiden rahoitukseen. Huhtikuussa 1988 hyväksytty henkivero uudisti kunnallisverotusta siten, että kaikki joutuivat maksamaan sitä saman verran – tosin esimerkiksi opiskelijoiden ja työttömien oli mahdollista saada siihen alennusta – kun aiemmin veron määrä oli sidottu asumuksen kokoon. Uudistus hyödytti siis isoissa asunnoissa asuvia rikkaita. Koko oppositio ja osa konservatiiveistakin vastusti

---

¹³⁰ HC Deb 31.1.1990, vol 166, col 330. "Central Europe is escaping from Socialism, but it is not aspiring to Conservatism. Certainly it is not aspiring to Thatcherism and to the new materialism that it breeds."

¹³¹ Esimerkiksi ministeri Francis Maude (The Minister of State, Foreign and Commonwealth Office) totesi, että aloitteen sisältö oli hänen mielestään yhtä itsestään selvää kuin olisi kysyä, uskooko parlamentti äitiyteen ja omenapiirakkaan. HC Deb 31.1.1990, vol 166, col 333.

¹³² HC Deb 31.1.1990, vol 166, col 340.

¹³³ Childs 2006, 261.

sitä, ja uusi vero aiheutti myös mielenosoituksia, joista jotkut muuttuivat väkivaltaisiksi. Monet britit eivät suostuneet maksamaan henkiveroa, minkä seurauksena he menettivät oikeutensa rekisteröityä äänestäjiksi, mikä kuritti tätä kautta oppositio- puolueita. Howe myönsi muistelmissaan, että henkivero oli "katastrofi" (*disaster*), ja Lawson piti sitä Thatcherin "suurimpana poliittisena munauksena" (*greatest political blunder*) pääministerinä. Henkivero kumottiin pian Thatcherin väistymisen jälkeen huhtikuussa 1991.¹³⁴

Joulukuun 1987 debatissa oppositio ehdotti muutoksia henkiveroon ja yritti esittää sen toisen käsittelyn alahuoneessa. Aiheen esitteli Walesin-asioiden ministeri Peter Walker, joka kertoi henkiveron yksityiskohtien eroista Englannissa ja Walesissa. Debatissa käsiteltiin kuitenkin henkiveroa enemmän yleisellä tasolla, ja lakia kritisoi muun muassa konservatiivien entinen johtaja Heath. Silti käsitettä *thatcherismi* käytti vain Owen, mikä on yllättävää, koska veromalli oli todella epäsuosittu ja edusti hyvin thatcherilaisia arvoja, joten sen olisi kuvitellut kirvoittavan oppositiosta juuri *thatcherismin* kritiikkiä. Owen aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että henkivero edusti massiivisinta tulojen väärinjakoa vuosisatoihin. Owenin mukaan edes enemmistö kabinetin jäsenistä ei halunnut sitä – parlamentin ja kansan enemmistöistä puhumatta. Hänen mielestään henkivero soti ihmisten perususkomusta vastaan, jonka mukaan verotuksen pitää perustua arvioon, mikä on reilua. Owen myönsi, että hän ja muut parlamentin hyötyisivät verosta, mutta heidän ei pitäisi, ja kaikki parlamentin jäsenet tietävät sen. Owen torjui myös konservatiivien usein esittämän arvostelun paikallishallinnon huonoutta kohtaan ja kehui esimerkiksi kotikaupunkinsa Devonin paikallispolitiikkoja – sekä työväenpuolueen että konservatiivien edustajia. Owenin mielestä muutamien työväenpuolueen vasemman laidan hallitsemien paikallisvaltuustojen¹³⁵ ei saisi antaa pilata koko järjestelmän mainetta. Hän huomautti myös, että monet konservatiivien äänestäjät, kuten yksin asuvat eläkeläiset, kärsisivät henkiverosta, eikä se ollut suunniteltu niin hyvin konservatiivien näkökulmasta kuin hallitus kuvitteli: "Siitä (henkiverosta) saadaan kiittää täysin *thatcherismia* ja *Tebbitrya*, eikä todellista konservatiivista puoluetta."¹³⁶ Owenin argumentoinnissa *thatcherismin* katsottiin olevan epäonnistunutta "todellisen konservatiivisuuden" – eli puolueen omilla – mittareillakin. Lisäksi tähän kieroutuneeseen versioon konservatiivisuudesta liitettiin henkilöitynä Thatcherin lisäksi hänen läheinen liittolaisensa *Tebbit*, mikä ei ollut näin käsitteellistettynä yleistä.

---

¹³⁴ Childs 2006, 264.

¹³⁵ Kuuluksa esimerkki tästä oli Liverpool, jossa *Militant Tendency* onnistui valtaamaan paikallisen työväenpuolueen ja sai vuoden 1983 paikallisvaalien voiton jälkeen valtuuston haltuunsa. Sked & Cook 1993, 459–460.

¹³⁶ HC Deb 17.12.1987, vol 124, col 1245–1246, 1261, 1263–1265. "It owes everything to Thatcherism and Tebbitry and nothing to the true Conservative party." *Tebbit* ei ollut enää kabinetissa debatin aikaan, joten hän ei sikäli ollut eturivissä ajamassa henkiveroa.

Thatcherin liittolaisista väännetyt ismit tai vastaavat eivät siis olleet yleisiä, mutta sattumalta myös edellä käsitellyssä debatissa mainitun Walesin-asioiden ministerin Peter Walkerin mukaan nimettiin oma ismi, jota käytettiin koko brittiparlamentin historiassa ainoan kerran kesäkuussa 1988 debatissa Walesin ”köyhyydestä ja huonoista puolista” (*deprivation and disadvantage*). Kuten nimestä voi päätellä, kyseessä oli opposition muutosesityksestä käydystä debatista, jossa käsiteltiin Walesin tilannetta. Hallituksen alkuperäisen muotoilun mukaan Walesissa elintaso ja asumisen olosuhteet olivat parantuneet, mistä oppositio oli täysin toista mieltä. Työväenpuolueen walesilaisen edustajan Martin Jonesin mukaan hallitus yritti saada Walesin tilanteen näyttämään hyvältä ylettömällä määrällä tilastoja, joiden mukaan esimerkiksi työttömyys oli laskenut. Jones huomautti, että tämä perustui laajamittaiseen lukujen muutteluun,¹³⁷ mikä on tutkimuskirjallisuuden valossa perusteltu syytös. Vuosina 1979–1996 konservatiivihallitukset muuttivat työttömyyden laskutapaa 31 kertaa – lähes aina sillä tarkoituksella, että työttömyysluvut näyttäisivät pienemmiltä.¹³⁸ Jonesin mukaan ministeri Walker oli sanonut aikovansa hävittää sosialismin Walesista, mutta ”ei ollut sanonut, aikooko hän korvata sosialismin thatcherismilla vai walkerismilla. Molemmat tarkoittavat, että walesilaisten enemmistö pärjäisi yhä huonommin ja pieni vähemmistö – etupäässä englantilaisia – pärjäisi paremmin.”¹³⁹ Jonesin käytti walkerismia hyvin samalla tavalla kuin Owen *Tebbitrya*: Thatcherin politiikan negatiivisina pidettyjä seuraamuksia yritettiin henkilöidä pääministerin lisäksi myös muihin konservatiiveihin ja näin laajentaa kritiikkiä.

5.3 Sosialistisia kollokaatteja stalinismista mitterrandismiin

Thatcherismin yhteydessä käytettiin huomauttava määrä sosialismiin viittaavia kollokaatteja, joista yksi esimerkki oli edellisessä luvussa walkerismin yhteydessä. Suurin osa näiden kollokaattien esiintymistä oli tämän pääluvun aikajaksolla, mikä on luonnollista, koska thatcherismi-käsitettä käytettiin tällä ajanjaksolla eniten, mutta asiaan vaikuttivat myös kylmän sodan päättymisen ja yhteiskunnalliset mullistukset sosialistisissa maissa. Kaksi sosialismi-kollokaatin käyttökerroista esiintyi joulukuussa 1989 debatissa sosialismin tulevaisuudesta. Se oli thatcherismi-käsitteen kannalta muutenkin olennainen debatti, sillä noin neljä ja puoli tuntia kestäneen – ja silti kesken ennen äänestystä jääneen – debatin aikana käsitettä käytettiin peräti 24 kertaa. Debatti käytiin hallituksen aloitteesta, jossa tuomittiin kommunististen hallintojen ja

---

¹³⁷ HC Deb 23.6.1988, vol 135, col 1320.

¹³⁸ Evans 2004, 30.

¹³⁹ HC Deb 23.6.1988, vol 135, col 1320. ”He has not said whether he intends to replace Socialism with Thatcherism or with Walkerism. Either will mean the majority of Welsh people being worse off and a small minority – mostly English – being better off.”

ylipäättänsä sosialismin aiheuttamat kärsimykset ympäri maailmaa sekä iloittiin kommunismin romahtamisesta Itä-Euroopassa ja sosialismin kuihtumisesta läntisissä demokratioissa. Lisäksi esityksessä haluttiin tunnustaa Thatcherin hallituksen osuus poliittiseen muutokseen. Tutkimukseni kannalta debatti on sikälikin mielenkiintoinen, että paikalla oli debatin aloittaneen konservatiivi Neil Hamiltonin mukaan vain viisi työväenpuolueen edustajaa ja thatcherismin nosti esille edellä mainittu Hamilton – joskin käyttämällä *Thatcherite*-käsitettä. Debatti näyttäytyi mahdollisuutena tarkastella juuri konservatiivien tapaa käyttää thatcherismia, mutta viisi vähemmistössä olutta työväenpuolueen edustajaa vastasivat kuitenkin 19:sta thatcherismin käyttökerasta ja konservatiivit käyttivät käsitettä vain 5 kertaa.¹⁴⁰

Debatin alussa Hamilton kritisoi kommunismia ja sosialismia laajasti, mutta työväenpuolueen George Robertson yritti kääntää huomion Chileen, jossa oli samana päivänä valittu Pinochetin jälkeen ensimmäinen presidentti demokraattisesti. Robertson kysyi, tahraako tämän kapitalisten maan esimerkki vastaavalla tavalla vapaan maailman valtioiden, jotka ottivat oikeistohallinnon takia paenneita pakolaisia vastaan, mainetta samaan tapaan kuin epäonnistuneet sosialistiset hallinnot koko aatteen. Hamilton totesi, ettei hän on ollut puolustamassa Pinochetia, jonka epädemokraattisen hallinnon korvaamisesta demokraattisella hän iloitsi, mutta silti Chilen talous oli Hamiltonin mielestä Pinochetin aikana noussut Etelä-Amerikan sekasortoisimpien joukosta yhdeksi kehittyneimmäksi ”thatcherilaisilla patenttiratkaisuilla” (*Thatcherite nostrums*). Tähän argumenttiin työväenpuolueen Harry Barnes vastasi, etteikö ollut kiinnostavaa, että ”thatcherismi, joka väittää olevansa yhdistetty individualismiin, näyttää toimineen tehokkaimmin diktatorisessa järjestelmässä? Eikö tämä ole relevanttia näkemykselle thatcherismista Britanniassa?”¹⁴¹ Hamilton vastasi, että parhaat esimerkit thatcherismin toiminnasta on saatu maassa, josta se nousi. Hänen mielestään konservatiivien talouspolitiikan avulla Britannia – ja moni muu talousvaikeuksissa ollut sosialistinen maa – nousi vuoden 1979 kaaoksessa taloudelliseksi menestystarinaksi. Seuraavan kerran thatcherismin nosti debatissa esille konservatiivien Ian Gow. Hän kysyi, etteikö työväenpuolueen vasemman laidan edustajina tunnettujen Tony Bennin ja Eric Hefferin valituksen aiheet liittyneet joiltain osin siihen, että varjohallitus oli osittain kääntynyt thatcherismiin. Usein thatcherismi-käsitettä käyttänyt konservatiivi Phillip Oppenheim puolestaan totesi, että muun muassa Uuden-seelannin, Australian, Ruotsin ja Ranskan kaltaiset maat olivat hylänneet lähes kokonaan sosialidemokraattisen filosofian ja kääntyneet politiikkaan, joka ei ollut kovin

---

¹⁴⁰ HC Deb 15.12.1989, vol 163. Thatcherite-käsitettä käytettiin 7 kertaa, ja tässä konservatiivit veivät voiton luvuin 4–3. Hamilton vastasi näistä neljästä käyttökerasta, ja työväenpuolueen Giles Radice kolmesta oman puolueensa osumasta.

¹⁴¹ HC Deb 15.12.1989, vol 163, col 1301–1305. ”Thatcherism, which claims to be associated with individualism, seems to have worked most effectively in a dictatorial system? Is that not relevant to the notion of Thatcherism in Britain?”

kaukana siitä, mitä oppositio kritisoi thatcherismiksi. Konservatiivi Edward Leigh jatkoi myöhemmin debatin loppupuolella samaan tyyliin sanomalla Itä-Eurooppaan viitaten, että entiset sosialistit näyttivät omaksuvan thatcherismin opinkappaleita.¹⁴²

Työväenpuolueen edustajat puolestaan argumentoivat yleensä sen puolesta, että Itä-Euroopan maissa ei suinkaan haluttu vanhan järjestelmän tilalle thatcherismia tai kapitalismia. Robertson ilmaisi asian näin puheenvuorossaan, joka sisälsi debatin ensimmäisen sosialismi-kollokaatin osuman: ”Mitä itäisen Euroopan rohkeat ja visionääriset ihmiset vaativat, on paljon enemmän sukua läntiselle demokraattiselle sosialismille kuin millekään käsitykselle vapaan markkinatalouden thatcherismista. Ei ole yllättävää, että heillä ei ole aikaa thatcherismin hedelmille, joita tässä maassa nautitaan – työttömyydelle, sosiaalisille riidoille ja vesiosakkeille.”¹⁴³ Robertson jatkoi thatcherismin kritisointia toteamalla, että yksi sen puutteista oli ollut brittituotteiden viennin edistäminen, mutta vielä selvemmin thatcherismi oli epäonnistunut itsensä viemisessä, sillä hänen mielestään jopa läheisimmät Britannian kumppanit Euroopan yhteisössä olivat torjuneet thatcherismin. Myöhemmin hän kutsui thatcherismia ”moderniksi toryismiksi”¹⁴⁴ ja totesi käsitteen olevan uniikki Britannialle, eikä sen vienti olisi edes ollut mahdollista, koska sen itsekkäät ja vihamieliset arvot kuuluivat Robertsonin mielestä menneisyyteen. Tony Banks esitti hyvin samankaltaisia näkemyksiä kuin Robertson ja vastasi toisesta sosialismi-kollokaatin osumasta. Vaclav Havelin ennakoitu nousu Tshekkoslovakian presidentiksi oli Banksin mielestä ”voitto sosialismille, ei thatcherismille ja kapitalismille”.¹⁴⁵ Työväenpuolueen edustajista on syytä nostaa esille vielä Giles Radice, joka totesi muun muassa, että kolmesta vaalivoitosta huolimatta Britannian kansa ei tukenut kyselyjen mukaan thatcherismin arvoja. Ihmiset kannattivat hänen mukaansa vahvaa NHS:ää (*National Health Service*), julkista koulutusjärjestelmää ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Radicen mielestä näköpiirissä

---

¹⁴² HC Deb 15.12.1989, vol 163, col 1305–1306, 1309, 1324, 1351.

¹⁴³ HC Deb 15.12.1989, vol 163, col 1344–1345. ”What those brave and visionary people in eastern Europe are demanding is far more akin to western democratic Socialism than to any concept of free-market Thatcherism. Not surprisingly, they have little time for the fruits of Thatcherism that are enjoyed in this country – unemployment, social strife and water shares.”

¹⁴⁴ Tämä kohta ei silti tullut näkyviin *Toryism*-kollokaatin osumana, vaikka se sinne selvästi kuului. Mahdollisesti se ei näy tuloksissa sen takia, että ajatusviivan ja Toryism-sanan väli puuttuu, eli kohta on Hansardissa näin: ”Modern Toryism – Thatcherism”. Toryismi-kollokaattia käsitteleen seuraavassa pääluvussa.

¹⁴⁵ HC Deb 15.12.1989, vol 163, col 1346, 1348 ja 1357–1358. ”A victory for Socialism, not for Thatcherism and capitalism.” Tässä sitaatissa oli myös yksi kapitalismi-kollokaatin osumasta, ja samassa Banksin puheenvuorossa sama kollokaatti esiintyi myös toisen kerran: ”They do not want Thatcherism and they certainly do not want capitalism.” Myös toiset kaksi kollokaatin osumaa ovat yhdestä puheenvuorosta, vuodelta 1985 debatista, jota käsitteelin Reagan-kollokaattien yhteydessä. Työväenpuolueen Eric Heffer onnistui tuolloin yhdistämään kapitalismin kaksi kertaa samaan thatcherismi-käsitteeseen: ”We live in a capitalist society and capitalism is responsible. Thatcherism is a form of capitalism that has made the crisis deeper and worse than it might have been.” HC Deb 13.11.1985, vol 86, col 619–620. Tämä on hyvä ositus siitä, että korkea sija kollokaatiohaun tuloksissa voi olla osittain harhaanjohtavaa, enkä siksi käsittele kapitalismia tarkemmin.

oli thatcherismin loppu Britanniassa, ei sosialismin.¹⁴⁶ Radicen kommenteilte äänestäjien arvoista löytyy tukea tutkimuskirjallisuudesta. Debattia edeltävänä vuonna aiheesta artikkelin kirjoittanut Ivor Crewe totesi mielipidemittauksiin nojautuen, että äänestäjien selvä enemmistö ei jakanut sen enempää Thatcherin taloudellisia kuin moraalisia näkemyksiä ja että sen suosion syytä oli etsittävä muualta, muun muassa Thatcherin johtamistyylistä.¹⁴⁷

Sosialismin lisäksi thatcherismin kollokaattien listalla melko korkealle nousi myös stalinismi. Ensimmäinen kollokaatiohaun osuma on huhtikuulta 1989 debatissa pääministerin sovituista menoista. Pääministerin aikataulun käsittelyn yhteydessä SNP:n Jim Sillars nosti esille hongkongilaisten ihmisoikeudet. Britannia ja Kiina solmivat vuonna 1984 sopimuksen, jonka mukaan Hongkong siirtyisi brittien hallinnasta Kiinan erityishallintoalueeksi vuonna 1997. Sopimuksen mukaan Hongkongin kapitalistisen järjestelmän ja elämäntyylin piti säilyä 50 vuotta entisellään Kiinan osaksi siirtymisen jälkeen.¹⁴⁸ Sillarsin mielestä hongkongilaisille oli annettava mahdollisuus hankkia Britannian passi ja oleskeluoikeudet (*residence rights*) Britanniassa, jotta heillä olisi mitään todellista neuvotteluvoimaa Kiinan hallituksen kanssa. Hän pyysi pääministeriä pohtimaan ”paradoksia, että siellä ihmisistä hankkiudutaan eroon tavalla, joka muistuttaa enemmän stalinismia kuin thatcherismia, jonka pitäisi merkitä perustavia ihmisoikeuksia ja libertarianismia”.¹⁴⁹ Thatcher väisti ihmisoikeusnäkökulman ja totesi vastauksessaan Hongkongin elintason olevan paljon korkeampi kuin Kiinassa, mutta myönsi, että hongkongilaisille passi- ja kansallisuusasiat ovat tärkeitä. Thatcherin mukaan ulkoministeriön valiokunta oli parhaillaan vierailulla tai juuri palannut Hongkongista, ja sillä olisi sanottavaa asiassa. Ennen sitä vuoden 1981 kansallisuuslaki (*British Nationality Act 1981*) sääti asiasta, ja Thatcher arvioi Sillarsin tekevän siihen muutosehdotuksen, jos katsoi sen tarpeelliseksi.¹⁵⁰ Sillarsin kritiikki on periaatteessa hyvin aiheellista ja osuvaa: Kun 1 800 Falklandin saarten asukasta halusivat säilyttää brittiläisen elämäntyylin, brittipoliitikot puhuivat sodan yhteydessä kunniasta ja arvokkuudesta, mutta samaa puhetta ei kuultu, kun sovittiin miljoonien hongkongilaisten siirrosta kommunistisen Kiinan hallintoon.¹⁵¹ Realistisesti ajatellen Britanniassa ei kuitenkaan ollut erityisen hyvä neuvotteluasema, ja esimerkiksi Sked ja Cook arvioivat, että sopimus oli niin hyvä kuin Britannian oli mahdollista saada.¹⁵²

---

¹⁴⁶ HC Deb 15.12.1989, vol 163, col 1353.

¹⁴⁷ Crewe 1988, 41–49.

¹⁴⁸ Ks. esim. Sked & Cook 1993, 483–487.

¹⁴⁹ HC Deb 27.4.1989, vol 151, col 1090. ”The paradox that the way in which human beings are being disposed of there is more akin to Stalinism than Thatcherism, which is supposed to be about fundamental human rights and libertarianism.”

¹⁵⁰ HC Deb 27.4.1989, vol 151, col 1090–1091. Seuraavana vuonna säädetty *British Nationality (Hong Kong) Act 1990* antoi noin 180 000 hongkongilaiselle oikeuden asuinpaikkaan Britanniassa. Childs 2006, 290.

¹⁵¹ Childs 2006, 226 ja 230.

¹⁵² Sked & Cook 1993, 487.

Thatcherismi mainittiin debatissa myös toisen kerran hyvin mielenkiintoisella tavalla, joka ei noussut esiin kollokaatiohaun tulosten kautta. Työväenpuolueen Tony Banks syytti Thatcheria tämän valtaannousun 10-vuotispäivän kynnykselle köyhyyden ja kodittomuuden tuplaamisesta Lontoosta vuodesta 1979 lähtien ja halusi antaa tälle lahjaksi pahvilaatikon, koska ”hökkelikylät ovat karuimpia muistoja 10 vuodesta thatcherismia”.¹⁵³ Thatcher vastasi kertomalla hallituksen panostuksista asumiseen ja kertoi elintason olevan Britanniassa korkeampi kuin koskaan ennen. Kodittomien määrästä Thatcher ei puhunut, mutta mainitsi hallituksen rakentaneen majoitusta myös heille. Lisäksi hän korosti reaalityulojen kasvaneen kaikissa tuloluokissa. Alimman kymmenyksen käytettävissä olevat tulot olivat kasvaneet Thatcherin mukaan 5,9 prosenttia vuosina 1979–1985 ja saman tuloluokan kokoajatöissä olevien aikuisten miesten käytettävissä olevat tulot 13,1 prosenttia kymmenen edellisen vuoden aikana. Nämä luvut ovat johdannossa esittelemieni Evansin lukujen valossa hyvin kyseenalaisia, mutta parlamenttidebateissa ei ole viitteitä, joten Thatcherin lukujen luotettavuutta on kuitenkin tämän tutkimuksen puitteissa mahdotonta arvioida. Banksin kritiikki vaikuttaa joka tapauksessa tilastojen valossa perustellulta.

Stalinismi ja thatcherismi yhdistettiin seuraavan kerran marraskuussa 1991 debatissa ulko- ja puolustuspolitiikasta. Työväenpuolueen Robert N. Wareing argumentoi hyvin samalla tavalla kuin hänen puoluetoverinsa aiemmin tässä luvussa käsitellyssä debatissa sosialismin tulevaisuudesta. Hänen mukaansa esimerkiksi Puolan äänestyskäyttäytymisestä näkee, että itäisessä Euroopassa ei kaivata thatcherismia eikä paluuta stalinismiin, vaan sekataloutta, jossa julkisella sektorilla on merkittävä rooli.¹⁵⁴ Muuten debatti ei ollut thatcherismi-käsitteen näkökulmasta merkittävä, sillä kukaan muu ei käyttänyt sitä ja Wareingin puheenvuorosta kommentoitiin vain hänen näkemyksiään Jugoslavian tilanteesta. Stalinismi-kollokaatin kolmas käyttökerta, joka on ylähuoneen debatista vuodelta 1994, ei ole tutkimukseni kannalta erityisen merkittävä, sillä siinä lordi Annan (Noel Annan) antoi tunnustusta edesmenneelle historioitsijalle E. P. Thompsonille muun muassa siitä, että hän satirisoi samalla vimmalla thatcherismia ja stalinismia.¹⁵⁵

Työväenpuolueen edustajat käyttivät stalinismia thatcherismin yhteydessä kahdessa tarkemmin käsittelemässäni tapauksessa mielenkiintoisesti. Thatcherin katsottiin olevan kykenevä sopimaan asioista stalinistisen Kiinan kanssa, vaikka reaaliosialismista vapautuneiden tavallisten ihmisten arvioitiin kaipaavan thatcherismia yhtä vähän kuin stalinismia. Vaikka nämä ismit vaikuttavat monessa mielessä vastakohtaisilta, ne saatiin rinnastettua negatiivisesti kahdella hyvin erilaisella tavalla.

---

¹⁵³ HC Deb 27.4.1989, vol 151, col 1089–1090. ”Cardboard cities are the most stark mementoes of 10 years of Thatcherism.”

¹⁵⁴ HC Deb 1.11.1991, vol 198, col 153.

¹⁵⁵ HL Deb 9.3.1994, vol 552, col 1439.

Tämän pääluvun vuosien jälkeen on vielä yksi erityisen mielenkiintoinen vasemmistolainen thatcherismin kollokaatti: mitterrandismi, jota on käytetty käsitteenä brittiparlamentissa ainoastaan tämän kerran. Konservatiivien edustaja Phillip Oppenheim oli maaliskuussa 1992 budjettipäätös- ja taloustilannedebatissa (*Budget Resolutions and Economic Situation*) ainoa thatcherismi-käsitettä käyttänyt puhuja. Hänen mukaansa jotkut journalistit ja asiantuntijat olivat kommentoineet virheellisesti budjetin olevan loppu thatcherismille tai monetarismille. Oppenheimin mielestä tällaiset kommentaattorit olivat sekoittaneet raha- ja finanssipolitiikan (*monetary and fiscal policy*). Hän korosti, että rahan tarjonta eli rahapolitiikka oli nyt historiallisen tiukkaa ja oli paljon löysempää thatcherismin huippuvuosina 1983–1989. Silloin lavean rahan (*broad money*) määrä kasvoi Oppenheimin mukaan Britanniassa 150 prosenttia, kun samaan aikaan Ranskassa kasvu oli vain kolmanneksen tästä. Hän huomautti ironisesti, että presidentti Mitterrandin ”nimellisesti sosialistisen” hallituksen rahapolitiikka oli tiukempaa kuin ”nimellisesti monetaristisen” Thatcherin hallituksen politiikka. Oppenheim viittasi *Financial Timesin* muutaman vuoden takaiseen pääkirjoitukseen, jonka mukaan ”mitterrandismi oli ehkä thatcherilaisempaa kuin thatcherismi”.¹⁵⁶ Oppenheimin puheenvuoro oli monessakin mielessä poikkeava. Siinä thatcherismin ja monetarismin kannattaja onnistui käyttämään thatcherismi- ja *Thatcherite*-käsitteitä vasemmistoa vastaan puolustamatta suoraan thatcherismin sisältöä. Jos thatcherismi olisikin jotain negatiivista, mitä se ei Oppenheimin mielestä ollut, niin siitä huolimatta vasemmisto olisi hänen argumenttinsa mukaan joka tapauksessa vielä huonompi vaihtoehto kuin oikeisto. Thatcherismin kollokaattina esiintyvä ainutlaatuinen ismi vasemmistolaisesta poliitikosta on myös ainoa laatuaan, mutta on jälleen yksi esimerkki negatiivisessa merkityksessä käytetystä ismistä.

Ehkä hivenen yllättävästi työväenpuolueen edustajat vastasivat lähes kaikista tarkastelemistani vasemmistolaisten thatcherismin kollokaattien käyttökertoista. Heidän mukaansa kylmän sodan päätyminen ei merkinnyt itäeurooppalaisten silmissä thatcherismin voittoa, vaan ihmiset kaipasivat demokraattista sosialismia. On kuitenkin hyvä huomauttaa, että 15.12.1989 käydyssä debatissa konservatiivien edustajat argumentoivat thatcherismin ja sosialistien suhteesta hieman samaan tapaan kuin Oppenheim mitterrandismista: heidän mukaansa osa vasemmistosta oli omaksunut thatcherismin oppeja, mutta heidän puheistaan ei tullut suoria osumia kollokaatiohauulla. Yhteenvetona voi vielä todeta, että sosialistiset käsitteet kelpasivat sekä työväenpuolueen että konservatiivien edustajille lyömäaseiksi toista pääpuoluetta vastaan.

---

¹⁵⁶ HC Deb 11.3.1992, vol 205, col 925–926. ”Mitterrandism was perhaps more Thatcherite than Thatcherism.” Tässä kohtaa oli siis myös yksi *Thatcherite*-kollokaatin osuma.

5.4 Thatcherite – thatcherismin läheisin käsitteellinen vastine

Kuten kuvioista 5 ja 6 havaitaan, *Thatcherite* on ajoittain ollut parlamentissa jopa yleisempi käsite kuin thatcherismi. Siksi ei ole yllättävää, että se esiintyi usein thatcherismin yhteydessä ja myös Thatcherin pääministerikauden lopun dramaattisissa tapahtumissa, joita käsittelemme tämän luvun lopussa.

Tämän luvun aikajaksolla kollokaatiohaun ensimmäinen osuma tuli ylähuoneessa huhtikuussa 1987 käydystä debatista Britannian motivoimisesta. Työväenpuoluetta edustanut Longfordin jaarli (Frank Pakenham) otti hyvin polveilevassa puheenvuorossaan – jossa käsiteltiin muun muassa uskontoa, edessä olevia parlamenttivaaleja ja Thatcherin politiikkaa – kantaa myös thatcherismiin: ”Kukaan kiihkoton tarkkailija ei voi väittää, että thatcherismi – me kaikki tiedämme, mitä sillä tarkoitetaan; viehtymystä ennen kaikkea oman edun tavoitteluun, joka kehittyy itsekkyydeksi – voisi olla yhdistettävissä työväenpuolueen perinteisiin ihanteisiin.”¹⁵⁷ Konservatiivien lordi Denham (Bertram Bowyer) tarttui myöhemmin debatissa Longfordin puheisiin thatcherismista puolustettuaan ensin Thatcherin taloudellisia saavutuksia myös pienituloisten näkökulmasta.

”Naimisissa olevan miehen, jolla on kaksi lasta ja joka ansaitsee puolet keskiansiosta, todellinen käteen jäävä palkka on noussut 18 prosenttia. Hyvä jaarli, lordi Longford, on ollut hyvin murskaava arviossaan thatcherismista. Jos hänen majesteettinsa hallituksen ansioluettelo tässä suhteessa on esimerkki thatcherismista, minä olen thatcherilainen ja ylpeä siitä.”¹⁵⁸

Denham siis vastasi thatcherismin kritiikkiin käyttämällä itse samaa käsitettä ja julistautumalla thatcherilaiseksi. Oman sanomansa perusteella hän siis kuuluneen puolueessaan ”kuiviin” eli Thatcherin tukijoihin.¹⁵⁹ Joka tapauksessa puheenvuoro osoittaa, että osalle konservatiiveista thatcherismin ja *Thatcheriten* käyttö positiivisessa merkityksessä ei tuottanut mitään ongelmia.

Seuraavasta *Thatcherite*-kollokaatin osumasta vastasi alahuoneessa työväenpuolueen Denzil Davies marraskuussa 1988 debatissa ympäristöstä ja teollisuudesta. Hän keskittyi puheenvuorossaan talouteen ja kauppaan ja kritisoi hallituksen aikaansaannoksia talouspolitiikassa muun muassa inflaation hallinnan, työttömyyden, korkojen

---

¹⁵⁷ HL Deb 8.4.1987, vol 486, col 1046–1048. ”No dispassionate observer could suggest that Thatcherism – we all know what is meant by that; the appeal above all to self-interest spilling over into selfishness – can be united with the Labour Party's traditional ideals”

¹⁵⁸ HL Deb 8.4.1987, vol 486, col 1056. ”The real take-home pay of a married man with two children on half average earnings has risen by almost 18 per cent. The noble Earl, Lord Longford, has been very scathing about Thatcherism. If the record of Her Majesty's Government in this respect is an example of Thatcherism, I am a Thatcherite and I am proud of it.” Työni johdannossa esiteltyjen tilastojen valossa näihin lukuihin on syytä suhtautua varauksellisesti.

¹⁵⁹ Tähän viittaa myös se, että Denham oli koko Thatcherin kauden ylähuoneessa hallituksen pääasiallinen piiskuri (*chief whip*) ja samalla *Captain of the Honourable Corps of Gentlemen-at-Arms*.

ja maksutaseen näkökulmista. Hän oli erityisen huolissaan kauppataseen vajeesta EEC-maiden kanssa ja ennakoi, että Britannian olisi liityttävä Euroopan valuuttajärjestelmään. "Kun vuosi 1992 lähestyy, ja lisää kaupan esteitä kaatuu, Britannian talous täytyy, valitettavasti, upottaa ja vetää vahvempien Länsi-Euroopan talouksien yhteyteen. Pääministeri ei pidä siitä – suurin osa meistä alahuoneessa ei todella pidä siitä. Jos tämä kuitenkin tapahtuu – kuten uskon – se on seurausta hallituksen huonosta taloudenhoidosta 10 viime vuoden aikana ja viestittää ironista ja häpeällistä loppua sille, mitä on kutsuttu thatcherismiksi, ja thatcherilaiselle taloudelliselle vallankumoukselle."¹⁶⁰

Polveilevassa debatissa kukaan ei vastannut suoraan Daviesille eikä käyttänyt *Thatcherite*-käsitettä, mutta liberaali Malcolm Bruce jatkoi thatcherismin arvostelua. Bruce kritisoi thatcherismia ympäristöasioiden huonosta hoidosta ja piti ympäristösyitä vedenjakelun yksityistämisen perusteluina tekosyinä ja totesi, että "positiivinen toiminta vihreissä kysymyksissä on yhteensopimatonta thatcherismin kanssa".¹⁶¹ Brucen thatcherismi-kritiikkiin ei myöskään vastattu suoraan, mutta debatissa konservatiivien Rhodes Boyson käytti käsitettä jälleen täysin eri yhteydessä. Hän oli huolissaan liiallisesta rakentamisesta esikaupunkeihin. Käydessään läpi esikaupunkialueiden historiaa, hän totesi, että 30-luvun esikaupungit olivat thatcherismin edelläkävijöitä. Tällä hän viittasi siihen, että talous kasvoi Boysonin mukaan Britanniassa kansainvälisestäkin vertaillen poikkeuksellisen voimakkaasti 30-luvulla konservatiivihallituksen johdolla, mikä johti siihen, että ihmiset muuttivat paremman elintason perässä kauemmas kaupunkien keskustoista.¹⁶²

Debatti ei ollut *Thatcherite*-käsitteen näkökulmasta erityisen merkittävä, sillä Davies käytti sitä aika lailla thatcherismin synonyymina. Sisällöllisesti Daviesin puheet taloudellisesta vallankumouksesta ovat myös vahvasti liioiteltuja. Laitavasemmistösakin moni oli sitä mieltä, että thatcherismia ei pitäisi kutsua vallankumoukseksi – ja tutkimuskirjallisuudessa tästä ollaan pitkälti yksimielisiä.¹⁶³ Debatti on thatcherismin näkökulmasta sikäli mielenkiintoinen, että käsitettä käytti kolmen eri puolueen edustajat täysin eri yhteyksissä, mikä kertoo käsitteen arkipäiväistymisestä.

---

¹⁶⁰ HC Deb 28.11.1988, vol 142, col 456–459. "As 1992 approaches, and further trade barriers come down, Britain's economy will, unfortunately, have to be submerged and pulled into the stronger economies of Western Europe. The Prime Minister will not like it – indeed, most of us in the House will not like it. However, if that comes about – as I believe it will – it will be as a result of the Government's mismanagement of the economy over the past 10 years and it will signal an ironic and ignominious end to what has been described as Thatcherism and to the Thatcherite economic revolution."

¹⁶¹ HC Deb 28.11.1988, vol 142, col 471. "Positive action on green issues is incompatible with Thatcherism."

¹⁶² HC Deb 28.11.1988, vol 142, col 480–481.

¹⁶³ Vallankumous-käsitteen käyttöä thatcherismin yhteydessä kritisoivat laitavasemmistössä esimerkiksi Tariq Ali ja Quintin Hoare. *NLR* 132, March–April 1982. Tariq Ali & Quintin Hoare, "Socialists and the Crisis of Labourism", 62. Tutkimuskirjallisuudesta ks. esim. Marwick 2003, 235–242 ja Riddell 1991, 204–206.

Konservatiivi Boyson jatkoi thatcherismin käyttöä debatissa henkiverosta heinäkuussa 1989 ja yhdisti sen samalla käsitteeseen *Thatcherite*. Heinäkuun 1989 debatin aikaan henkivero oli jo otettu käyttöön Skotlannissa, mutta Englannissa ja Walesissa se astui voimaan vasta huhtikuussa 1990.¹⁶⁴ Boyson käytti debatissa yhteensä kolme kertaa *Thatcherite*-käsitettä erittäin persoonallisella tavalla. Hän puolusti ensimmäisessä puheenvuorossaan henkiveron olevan vastuullinen tapa kerätä kunnallisveroa ja haki historiasta oikeutusta Thatcherin politiikalle:

”Olemme kuulleet usein talonpoikaiskapinasta. He vastustivat pohjimmiltaan feodaalisen kontrollin sortoa työmarkkinoilla. Väittäisin, että se oli thatcherilainen vallankumous. Jos olisin tavannut Wat Tylerin, kun hän oli menossa London Bridgelle, uskoisin, että olisin voinut tehdä hänestä Brent, North Conservative Associationin jäsenen. Hänen kannattajansa halusivat vapaat työmarkkinat. Jos he olisivat marssimassa meitä kohti tänään, uskon, että heidän kannattajistaan suurempi osa istuisi konservatiivien kuin opposition penkeillä.”¹⁶⁵

Boyson jatkoi tämän jälkeen silloisen kuntaveromallin arvostelua sanomalla, että sen seurauksena konservatiivien maksamat kalliit verot kuuluivat työväenpuolueen edustajien tuhlailuun. Työväenpuolueen skottiedustaja Norman A. Godman tarvitsi vain yhden sanan Boysonille vastaamiseen: ”Häpeä” (*shame*). Boysonin mukaan ainoastaan rahojen haaskaajien pitäisi hävetä ja nykyisellä mallilla rahoitettu yhteiskunnan turvaverkko rikkoo konservatiivien moraalia. Sen jälkeen hän totesi: ”Kunnioitettu Copelandin edustaja (John Cunningham) viittasi Wandsworthiin¹⁶⁶. Se oli thatcherilainen ennen thatcherismia, Johannes kastaja ennen kuin muut lähtivät mukaan. Kunnioitettu ystäväni ja Southampton Itchenin edustaja (Chope) [...] hankki maineensa Wandsworthissa olemalla thatcherilainen ja leikkaamalla menoja.”¹⁶⁷ Boysonin korkealentoisen puheet molemmissa debateissa osoittivat jälleen selvästi, että konservatiivit pystyivät käyttämään molempia Thatcheriin viittaavia käsitteitä yllpeästi positiivisessa merkityksessä – ja historiantutkijoiden näkökulmasta erittäin anakronistisesti. Tässäkin henkiverodebatissa oli yllättävää, ettei thatcherismi-käsitettä

---

¹⁶⁴ Riddell 1991, 157.

¹⁶⁵ HC Deb 25.7.1989, vol 157, col 872–873. ”We have frequently heard about the peasants' revolt. Their revolt was basically against the oppressions of the feudal controls on the labour market. I would argue that that was a Thatcherite revolution. If I had met Wat Tyler on his way to London bridge, I think that I could have made him a member of the Brent, North Conservative association. His supporters wanted a free labour market. If they were marching on us today, I believe that there would be more of their supporters sitting on the Conservative Benches than on the Opposition Benches.” Wat Tyler johti Britanniaassa talonpoikaiskapinaa vuonna 1381.

¹⁶⁶ Wandsworth on Lontoon hallintoalue, joka oli konservatiivien vallassa debatin aikaan ja joka Cunninghamin mukaan hyötyi aiheesta henkiverosta. HC Deb 25.7.1989, vol 157, col 860–862.

¹⁶⁷ HC Deb 25.7.1989, vol 157, col 873. ”The hon. Member for Copeland (Dr. Cunningham) referred to Wandsworth. It was Thatcherite before Thatcherism, John the Baptist before anyone else came along. My hon. Friend the Member for Southampton, Iichen (Mr. Chope) [...] made his name in Wandsworth by being a Thatcherite and bringing down expenditure.” Olen korjannut suomennokseen väärinkirjoitetun vaalipiirin nimen Southamptonissa, mutta tässä on alkuperäinen virheellinen muotoilu Iichen.

käyttänyt kukaan työväenpuolueen edustaja. Kuten jo aiemmin mainitsin, henkivero oli erittäin epäsuosittu ja vaikutti osaltaan Thatcherin syrjäyttämiseen, koska moni konservatiivi pelkäsi sen olevan uhka voitolle seuraavissa vaaleissa, eikä Thatcher ollut halukas kumoamaan tai muuttamaan oleellisesti veromallia.¹⁶⁸

Seuraava *Thatcherite*-kollokaatin osuma oli dramaattisena päivänä 22.11.1990, jolloin Thatcher ilmoitti eroavansa. Suurin syy tähän oli konservatiivien jakautuminen Eurooppa-politiikassa. Thatcherin vihamielinen asenne ja lausunnot Euroopan yhdentymistä kohtaan ärsyttivät Eurooppa-mielisiä konservatiiveja enemmän kuin varsinainen politiikan sisältö. Erimielisyydet johtivat valtiovarainministeri Howen eroon 1.11.1990, ja Howen eropuheessa kehoitettiin muita konservatiiveja pohtimaan suhtautumistaan ”traagiseen uskollisuuksien ristiriitaan” (*tragic conflict of loyalties*), jonka kanssa Howe koki painineensa ehkä liian kauan.¹⁶⁹ Tämän jälkeen Michael Heseltine ilmoitti 14.11. haastavansa Thatcherin puolueen johtajana.¹⁷⁰ Thatcher voitti 20.11. äänestyksen ensimmäisellä kierroksella Heseltinen lukemin 204–152, mutta marginaali ei riittänyt suoraan valintaan johtajaksi. Aluksi Thatcher vakuutti, että jatkaa taistelua, mutta kaksi päivää myöhemmin hän ilmoitti paineen alla eroavansa.¹⁷¹ Työväenpuolue esitti Thatcherin eropäivän debatissa epäluottamuslausetta hallitukselle, ja näissä olosuhteissa on hyvin ymmärrettävää, että thatcherismi- ja *Thatcherite*-käsitteitä käyttivät vain työväenpuolueen edustajat: thatcherismia kahdeksan ja *Thatcheritea* neljä kertaa. Heti debatin alussa epäluottamuslausetta esittänyt työväenpuolueen puheenjohtaja Neil Kinnock kysyi usein keskeytetyssä puheenvuorossaan, miten näissä olosuhteissa voisi olla luottamusta sellaiseen hallitukseen, jonka johtaja on vannonut uskollisuutta thatcherismille, kuten kaikki Thatcherin seuraajaehdokkaat olivat hänen mukaansa tehneet.¹⁷²

Thatcherite-käsitteen käytöstä thatcherismin kollokaattina vastasi kahteen kertaan työväenpuolueen Giles Radice, jonka puheenvuorossa thatcherismi esiintyi yhteensä peräti seitsemän ja *Thatcherite* kolme kertaa. ”Huolimatta kaikesta poliittisesta menestyksestään 80-luvulla, menestyksestä joka perustui yhtä paljon opposition haajaannukseen kuin thatcherilaisen lähestymistavan ansioihin, totuus on, että thatcherismi on huomattavan rajattu poliittinen lähestymistapa”, Radice totesi ennen kuin alkoi arvostella hallituksen politiikan vaikutuksia talouteen ja julkisiin palveluihin.¹⁷³ Seuraava osuma oli hyvin löyhä, sillä käsitteet esiintyivät eri lauseissa. Ensin Radice

---

¹⁶⁸ Ks. esim. Garnett 2007, 246 ja Riddell 1991, 220.

¹⁶⁹ Vinen 2009, 259.

¹⁷⁰ Childs 2006, 268.

¹⁷¹ Riddell 1991, 250. John Major valittiin 27.11. Thatcherin seuraajaksi.

¹⁷² HC Deb 22.11.1990, vol 181, col 439 ja 445. Thatcherin seuraajaa ei siis ollut vielä valittu, vaan Majorin valinta varmistui 27.11.

¹⁷³ HC Deb 22.11.1990, vol 181, col 492. ”For all its political success in the 1980s, a success which owed as much to divisions among the Opposition as to the merits of the Thatcherite approach, the truth is that Thatcherism is a remarkably limited political approach.”

sanoi terveyst- ja koulutuspalvelujen rapistumisen, sosiaalietuuksien leikkauksien ja julkisten palvelujen heikentymisen kertovan thatcherismin sosiaalisista puutteista. Sitten hän vaihtoi aihetta ja totesi "thatcherilaisen konservatismiin" (*Thatcherite Conservatism*) suurimman epäonnistumisen olleen sen kyvyttömyys luoda "yhtä valtiota" (*one nation*), eli yhdistää kansaa.¹⁷⁴ Radice siis myönsi, että thatcherismilla oli ansioita, vaikka hän katsoikin perustellusti, että opposition hajaannus auttoi Thatcheria. Kiinnostavinta puheenvuorossa on kuitenkin jälkimmäinen osa, jolla yritettiin selvästi jakaa konservatiiveja. *One nation Conservatism* on perinteisemmän konservatismiin yhteydessä käytetty ilmaus, mikä yhdistettiin enemmän konservatiivipuolueen "märkiin" (*wet*), joiden vastaparina olivat "kuivat" (*dry*), eli Thatcherin innokkaimmat kannattajat.¹⁷⁵ Radice siis argumentoi, että thatcherilainen konservatismi oli epäonnistunut perinteisen konservatismiin mittapuilla.

Debatissa myös työväenpuolueen Tony Benn käytti *Thatcherite*-käsitettä. Hän esitti pitkässä puheenvuorossaan lakia *Margaret Thatcher (Global Repeal) Bill*, jolla kumottaisiin kaikki konservatiivien lainsäädäntö edellisen 10 vuoden ajalta ja joka menisi läpi parlamentin molemmista huoneista 24 tunnissa, jos työväenpuolue saisi enemmistön parlamenttiin. Hänen mielestään harjoitetun politiikan ja henkilöiden vaihtaminen ei ollut vaikeaa, mutta 10 vuoden ajan propagoitujen "mätien" (*rotten*) arvojen nujertamisessa menisi aikaa. Benn oli kuitenkin toiveikas, sillä hänen mielestään Thatcher ei ollut onnistunut muuttamaan brittien ajattelua ja kulttuuria. Tätä näkemystään hän perusteli tarinalla junista, joilla hän säännöllisesti matkusti. Usein hän näki niissä laskelmoivia bisnesmiehiä sekä otsaansa rypisteleviä ihmisiä tuijottamassa toisiaan. Ne olivat Bennin mukaan "thatcherilaisia junia - kilpailuyhteiskunnan junia" (*Thatcherite trains - the trains of the competitive society*). Muutama päivä aiemmin juna oli hajonnut sen jälkeen, kun se oli lähtenyt Bennin edustamasta vaalipiiristä Chesterfieldistä, jolloin kaikki oli muuttunut. Joku tarjosi muille matkustajille teetä termos-pullostaan, toinen pyysi apua saadakseen välitettyä tiedon myöhästymisestään oletettavasti huolissaan olevalle pojalleen ja ihmiset huolehtivat toistensa lapsista. Bennin kertomuksessa tämä juna oli muuttunut sosialistiseksi. Hänen mukaansa jokaisessa ihmisessä oli hyvää sekä pahaa, mutta edellisen 10 vuoden aikana pahaa oli stimuloitu ja hyvää leimattu muun muassa hulluksi ja radikaaliksi. Benn vertasi tilannetta myös vuoteen 1945, jolloin hän kampanjoi ensimmäisen kerran parlamenttivaaleissa. Silloin työväenpuolue onnistui voittamaan Attleen johdolla Churchillin, joka oli huomattavasti suosittu pääministeri kuin Thatcher, koska Attlee onnistui luomaan ihmisissä toivoa. Hänen mielestään käsillä oli debatin aikaan vastaava hetki. Hän ennakoiti, että konservatiivit voittaisivat luottamuslauseäänestyksen selvin luvuin - kuten he tekivätkin 367-247 - mutta Thatcherin seuraaja, oli hän kuka tahansa ehdolla

---

¹⁷⁴ HC Deb 22.11.1990, vol 181, col 492.

¹⁷⁵ Vinen 2009, 117.

olleista "kolmesta pygmistä" (*three pygmies*), ei kykenisi sammuttamaan toivoa, jota Thatcherin ero briteissä Bennin mukaan herättäisi.¹⁷⁶ Thatcherin eron jälkeinen aika tuotti kuitenkin Bennille pettymyksen, kun Heseltin ja Douglas Hurdin puheenjohtajakisassa kukistaneen John Majorin johdolla konservatiivit voittivat yllättäen vuoden 1992 parlamenttivaalit.¹⁷⁷

Tässä yhteydessä on syytä mainita, että Benn ei pitänyt käsitteestä *thatcherismi*, vaikka olikin Thatcherin politiikan kiivas vastustaja.¹⁷⁸ Tällaiset näkemykset ovat voineet vaikuttaa myös muiden kohdalla siihen, käyttivätkö he mieluummin käsitettä *thatcherismi* vai *Thatcherite*. Siihen on voinut vaikuttaa puhtaasti myös kielellinen konteksti. Toisien käsitteiden määritteeksi sopi *Thatcherite*, mitä työväenpuolueen edustajat Kim Howells (*Thatcherite agents*) ja Harriet Harman (*Thatcherite Legacy*) myöhemmin käyttivät *thatcherismin* kollokaattina.¹⁷⁹

Thatcherite on kollokaatiohaun tuloksien näkökulmasta sikäli mielenkiintoinen, että sen osumista viidestä vastasi työväenpuolueen edustaja ja kolmesta konservatiivi. Tällä hyvin pienellä otannalla näiden kahden käsitteen yhdistelmän käyttö oli konservatiiveilla suhteellisesti paljon yleisempää kuin *thatcherismin* käyttö yleensä verrattuna työväenpuolueen edustajiin. *Thatcherite*-käsitteellä tulee kuitenkin Hansard onlinen haulla vuoden 2019 loppuun mennessä yhteensä 825 osumaa,¹⁸⁰ joten käsitteen tarkempi tutkimus ei ole tässä yhteydessä mahdollista. *The Guardianissa* *Thatcherite* tuottaa 5 340 osumaa vuoden 2003 loppuun mennessä ja *The Timesissa* vain 2 654, eli tämän hyvin karkean määrällisen vertailun perusteella vaikuttaisi, että *thatcherismin* tavoin myös *Thatcherite*-käsite on ollut enemmän Thatcher-kriitikkojen suosiossa. Nämä kollokaattiosumat todistavat joka tapauksessa, että myös konservatiivit osasivat käyttää näitä käsitteitä hyvin luovasti parlamentissa.

---

¹⁷⁶ HC Deb 22.11.1990, vol 181, col 486–488.

¹⁷⁷ Childs 2006, 268 ja 276–277.

¹⁷⁸ Marraskuussa 1989 Benn sanoi talousdebatissa suoraan, ettei pidä *thatcherismista* käsitteenä. HC Deb 28.11.1989, vol 162, col 629. Bennin haluttomuus käyttää käsitettä näkyy myös hänen muistelmateoksessaan, joka kattaa vuodet 1980–1990. Muistelmien asiahakemistossa on melkein kokonainen palsta viittauksia Thatcheriin, mutta *thatcherismi*in viitataan vain neljällä sivulla, ja näistäkin ainoastaan kahdella käytetään varsinaista käsitettä *thatcherismi*. Toisessa kohdassa vuodelta 1988 tulee ilmi myös Bennin suhtautuminen käsitteeseen. Benn kritisoi kantojaan pehmentäneitä marxilaistaustaisia intellektuelleja, "jotka väittävät olevansa kauhistuneita siitä, mitä he kutsuvat *thatcherismiksi*", mutta henkilökohtaisesti hyväksyvät sen kuitenkin, koska he pärjäsivät Bennin mukaan hyvin silloisen hallituksen aikana. Benn 1994, 542.

¹⁷⁹ HC Deb 28.10.1992, vol 212, col 1054 ja HC Deb 1.12.1994, vol 250, col 1369.

¹⁸⁰ Hansard onlinen haku molemmista parlamentin kamareista.

6 THATCHERISMI RAUTAROUVAN PÄÄMINISTERIKAUDEN JÄLKEEN

6.1 Onko olemassa myös majorismi?

Thatcherin pääministerikauden jälkeiseltä ajalta nousee heti esille oleellisin kollokaatti: majorismi. Se esiintyy käsitteenä Hansard Corpuksessa 41 kertaa. Onko tämä riittävä määrä, että voitaisiin puhua vakiintuneesta ismistä, jolloin thatcherismi ei olisi ainoa pääministerin mukaan nimetty ismi 1900-luvulla, kuten yleisesti väitetään? Majorismi on Hansard Corpuksessa thatcherismin jälkeen määrällisesti selkeä kakkonen pääministerin mukaan nimetyistä ismeistä, ja kolmantena tulee blairismi 12 käyttökerralla.¹⁸¹ Blairismin kohdalla on toki syytä huomioida, että osumia olisi hyvin voinut tulla lisää vuoden 2005 jälkeen. Vertaileva haku Hansard onlinessa ei kuitenkaan muuta järjestystä: blairismi antaa 25 tulosta, joista viimeisin on vuodelta 2011, ja majorismi tuottaa 34 osumaa, joista viimeisin vuodelta 2000.¹⁸²

Vastaus omaan kysymykseeni majorismin olemassaolosta on selkeästi ei – majorismi-käsitettä ei olisi käytetty ilman thatcherismia. Tuskin kukaan pitää John Majoria Britannian toiseksi merkittävimpänä pääministerinä Hansard Corpuksen kattamalla noin 200 vuoden ajanjaksolla. Työväenpuolueen Tony Blair oli kiistatta menestyneempi pääministeri kuin Major ja pysyi vallassa lähes yhtä pitkään kuin Thatcher voittaen yhtä monet vaalit, mutta hänen mukaansa nimettyä ismiä käytettiin parlamenttidebateissa kuitenkin vielä vähemmän kuin majorismia. Thatcherin ja thatcherismin vaikutuksen voi tässä mielessä nähdä myös kielenkäytössä: Majorin kritisointia jatkettiin parlamentissa samaan tapaan kuin Thatcherin. Yli neljäsosa majorismin

---

¹⁸¹ Hansard Corpus, haku **ism*.

¹⁸² Hansard, haut *Majorism* ja *Blairism* 22.12.2020 ilman aikarajausta molemmista kamareista.

käyttökertoista oli thatcherismin kollokaatteja, kuten taulukosta 1 havaitaan, ja kaikki 11 thatcherismin ja majorismin yhdistävää puheenvuoroa tulivat oppositiosta.¹⁸³ Yhteistä näille puheenvuoroille on myös se, että thatcherismin ja majorismin yhdistäminen oli retorinen tehokeino, joka jäi aina ilman selvää vastausta. Kumpakaan ismiä ei käytetty kertaakaan vastauksissa, eikä ilmaisuja pyritty muutenkaan haastamaan epäsuorasti. Jos thatcherismin ja majorismin yhdistäneet opposition edustajat saivat jonkunlaisen vastauksen, se keskittyi ainoastaan sisällöllisiin seikkoihin, kuten työtömyyteen tai talouspolitiikkaan.¹⁸⁴

Välillä thatcherismi ja majorismi yhdistettiin yhteiseksi ajanjaksoksi tai muuten sisällöltään yhteneviksi: "Se oli ennen kuin kaksi kolmasosaa brittiläisestä tehdasteollisuudesta oli hävitetty thatcherismin ja majorismin synkkinä vuosina", työväenpuolueen Graham Allen sanoi debatissa digitaalisesta televisiosta viitaten edellisen työväenpuolueen hallituksen "synkkiin päiviin", jolloin Britanniassa oli vielä hänen mukaansa televisioiteollisuutta.¹⁸⁵ "Hänen täytyy työskennellä thatcherismin ja majorismin itse määrittelemissä rajoitteissa, mikä tarkoittaa 'julkinen paha, yksityinen hyvä'", työväenpuolueen walesilainen edustaja Donald Anderson kritisoi Walesin asioista vastaavan ministerin David Huntin toimintaa debatissa Walesin asioista korostaen, ettei kritiikki ollut henkilökohtaista.¹⁸⁶

Usein majorismi nähtiin vähäisempänä versiona thatcherismista. Malliesimerkki tästä on työväenpuolueen Denis MacShanen arvio konservatiivihallituksen tilasta helmikuussa 1995 debatissa EU-kansanäänestyksestä: "Tory-puolue on kyllästynyt olemaan vallassa. Se haikailee oppositioon. Thatcherismin varmuudet on korvattu majorismin keskinkertaisuuksilla."¹⁸⁷ Samaa kategoriaan voi sijoittaa aktiivisimman käsitteiden yhdistäjän Gordon Brownin, joka sai kollokaatiohauulla kaksi osumaa eri debateista. Hän pohti ensin kesäkuussa 1991 debatissa taloustilanteesta, mitä majorismi mahtoi sisältää ja sivusi muutenkin pääministerien mukaan nimettyjä ismejä.

"Viikon alussa meille sanottiin, että kuulisimme pääpuheen, joka määritteli majorismin. Pääministeri näyttää muuttaneen mielensä – mikä itsessään on majorismin määritelmä. Meillä on ollut thatcherismi, mutta ei tietenkään koskaan churchillismia, macmillanismia tai gladstonismia. Ilmeisesti, kuusi kuukautta näiden saavutusten ja kaiken uuden ajattelun jälkeen, meillä pitäisi olla majorismi. Uskon, että kansa antaisi anteeksi majorismin puutteet filosofiana, jos meillä olisi edes politiikka vastata yhteen ongelmaan – kasvavaan

---

¹⁸³ Työväenpuolue 8 osumaa, pohjoisirlantilainen Social Democratic and Labour Party 2 osumaa (samassa puheenvuorossa) ja liberaalit 1 osumaa. Hansard Corpus väittää virheellisesti, että yhden puheenvuoroista olisi käyttänyt konservatiivien Michael Brown, mutta sanoja oli kuitenkin työväenpuolueen Gordon Brown, joka oli myös äänessä samassa debatissa 13. kesäkuuta 1991.

¹⁸⁴ Ks. esim. HC Deb 13.6.1991, vol 192, col 1077, 1083–1084, 1091. Tässä debatissa Brownin puheenvuoroon otettiin paljon kantaa, mutta thatcherismi ja majorismi sivuutettiin.

¹⁸⁵ HC Deb 22.6.1995, vol 262, col 546. "That was before two thirds of British manufacturing industry was eliminated during the dark years of Thatcherism and Majorism."

¹⁸⁶ HC Deb 27.2.1992, vol 204, col 1194. "He has to work within a self-imposed constraint of Thatcherism and now Majorism which means 'public bad, private good'."

¹⁸⁷ HC Deb 24.2.1995, vol 255, col 604. "The Tory party is tired of government. It yearns for opposition. The certainties of Thatcherism are replaced by the mediocrities of Majorism."

työttömyyteen. Kymmenen vuotta sitten meille sanottiin, ettei pääministeri kääntyisi, vaan talous kääntyisi. Nyt asiat näyttävät muuttuneen. Meillä on pääministeri, joka ei tee muuta kuin käännä ja talous, joka ei käännä.”¹⁸⁸

Loppuvuodesta Brown jatkoi majorismin kritisointia hieman samaan sävyyn ja rinnasti sen entistä selvemmin thatcherismin vähäisemmäksi versioksi kritisoituaan hallituksen investointipolitiikkaa: ”Eikö majorismi ole vain thatcherismia ilman hänen rohkeuttaan toteuttaa vakaumuksiaan?”¹⁸⁹

Blair puolestaan ei ollut maaliskuussa 1992 budjetista ja taloustilanteesta keskusteltaessa varma, olivatko konservatiivit löytäneet majorismia. Samalla hän argumentoi tarkemmin, miksi majorismi oli huonompi versio thatcherismista. Blair kritisoi ensin hallituksen talouspolitiikkaa taantumassa muun muassa siitä, että taloutta yritettiin elvyttää veronleikkausten avulla ja tällä kertaa ne rahoitettiin lainaamalla:

”Se on huonoa thatcherismia ilman edes thatcherismin kompensatiota fiskaaliselle suoraselkäisyydelle. Voisi melkein sanoa, että se on Margaretia ilman taloudellisuutta. Se erottaa nykyisen konservatiivisen puolueen johtajan ja hänen edeltäjänsä. Arvoisan Finchleyn edustajan (Thatcher) tehtävä oli johtaa hänen poliittista puoluettaan hänen poliittisen filosofiansa mukaisesti. Nykyiselle pääministerille puolueen johtaminen on hänen poliittinen filosofiansa. Konservatiivien ongelma on se, että he ovat menettäneet thatcherismin, mutta eivät ole vielä löytäneet majorismia. Antakaa minun säästää heiltä etsimisen vaiva: sitä ei ole olemassakaan”¹⁹⁰

Ehkä on väärin sanoa Blairin olleen oikeassa, koska ilman oppositiota käsitteen olemassaoloa ei olisi pohdittu, mutta joka tapauksessa majorismin käyttö hiipui pian Majorin pääministerikauden jälkeen. Majorismin esimerkki osoittaa hyvin, miksi

---

¹⁸⁸ HC Deb 13.6.1991, vol 192, col 1072. ”At the start of the week, we were told that we would have a keynote speech defining Majorism. The Prime Minister appears to have changed his mind – that in itself is a definition of Majorism. We have had Thatcherism, but of course we never had Churchillism, Macmillanism or Gladstoneism. Apparently, after six months of these achievements, and after all that new thinking, we are to have Majorism. I believe that the nation would excuse the lack of Majorism as a philosophy if we at least had policies to deal with one problem – rising unemployment. Ten years ago, we were told that the Prime Minister was not for turning but that the economy would turn. Now it seems that things have changed. We have a Prime Minister who does nothing but turn and an economy that will not.” Tässä yhteydessä oli siis aiemmin mainittu churchillismi-kollokaatti. Ilmeisesti välimerkkien takia macmillanismi ei tuottanut osumaa thatcherismin kollokaatiohaulla, vaikka se oli kahdeksas sana thatcherismin jälkeen.

¹⁸⁹ HC Deb 27.11.1991, vol 199, col 894. ”Is not Majorism simply Thatcherism without the courage of her convictions?”

¹⁹⁰ HC Deb 12.3.1992, vol 205, col 1059–1060. ”That is the worst of Thatcherism without even Thatcherism’s compensation of fiscal rectitude. One might almost say that it is Margaret without Prudence. That is the difference between the present leader of the Conservative party and his predecessor. For the right hon. Member for Finchley (Mrs. Thatcher), the task was to manage her political party in the interests of her political philosophy. For the present Prime Minister, the management of his party is his political philosophy. The problem for the Conservatives is that they have lost Thatcherism but they have not yet found Majorism. Let me spare them the trouble of looking for it: it does not exist. That is why they have spent the past 18 months attacking Labour rather than advancing their own ideas. They do not dare to defend the philosophy of the first 11 years of their Government, and they have not had the wit to put anything in its place.”

parlamenttidebatit ovat kiinnostavia käsitehistoriallisesta näkökulmasta: kun puheet ovat eksplisiittisesti poliittisia tekoja, niissä käytetään usein hyvin latautunutta kieltä, mistä erilaiset ismit ovat erinomaisia esimerkkejä. Tätä korostavat esimerkiksi Ihalainen ja Palonen artikkelissaan. Heidän mielestään parlamenttidebatteja tutkiessa pitäisi keskittyä muun muassa käsitteellisiin siirtoihin (*move*) ja innovaatioihin,¹⁹¹ jollaisena majorismia voi ehdottomasti pitää. Majorismi ei ehtinyt historiallisista tapahtumista johtuen vakiintua yleiseen käyttöön, mutta parlamenttidebateissa se esiintyi kuitenkin kymmeniä kertoja.

6.2 Työväenpuolue yhdistää oppositiossa thatcherismin ja toryismin

Majorismin lisäksi Thatcherin pääministerikauden jälkeen kollokaatiohaun tuloksista nousee esille myös perinteisempi konservatiiveihin viittaava ismi: toryismi. Työväenpuolueen edustajat yhdistivät thatcherismin ja toryismin viisi kertaa vuosina 1993–1998. Majorismin tapaan myöskään toryismin ja thatcherismin yhdistelmää ei haastettu vastauksissa retorisesti, vaan mahdolliset vastaukset keskittyivät puhtaasti debatin sisältöön. Kun Thatcher ei ollut enää pääministeri, konservatiivit tuskin kokivat tarpeelliseksi tarttua tällaisiin retorisiin keinoihin, vaan yrittivät sen sijaan pysyä vain itse asioissa kuten työttömyydessä tai sosiaaliturvassa.¹⁹² Ensimmäisenä toryismin liitti thatcherismiin Diane Abbott toukokuussa 1993 debatissa polttoaineista ja lämmityksestä, joihin hallitus oli lisäämässä arvonlisäveron. Abbot vastusti suunnitelmaa muiden puolueensa edustajien tavoin ja piti sitä yhtä epärealistisena kuin henkiveroa, josta oli jo luovuttu. Abbottin mukaan 1980-luvulla katkesi modernissa kapitalismissa pitkään jatkunut trendi kohti tasa-arvoisempaa tulojen ja varallisuuden jakoa. Hän sanoi, että Thatcherin aikakaudella alimman tulokymmenyksen tulot kasvoivat vain 12 prosenttia, kun ylimmässä tulokymmenyksessä vastaava luku oli 38 prosenttia. Rikkaimman prosentin ansiot kasvoivat Abbottin mukaan ”älyttömät” (*whacking*) 60 prosenttia. Tämä oli hänen mielestään ”1980-luvun thatcherismin ja toryismin tunnusmerkki. He ottivat köyhiltä ja antoivat varakkaille.”¹⁹³

Seuraavan kerran thatcherismi ja toryismi esiintyivät yhdessä heinäkuussa 1993 debatissa sosiaaliturvasta ja hyvinvointivaltiosta. Työväenpuolueen esityksestä, jossa tuomittiin hallituksen tuloeroja kasvattava politiikka ja vaadittiin hallitusta hylkäämään suunnitelmat hyvinvointivaltion purkamisesta, käydyn debatin alussa käsiteltiin jälleen tuloeroja ja esitettiin aiheesta tilastotietoa. Varjohallituksessa

---

¹⁹¹ Ihalainen & Palonen 2009, 32.

¹⁹² Ks. esim. konservatiivi Alan Howarthin vastaus Diane Abbottille. HC Deb 10.5.1993, vol 224, col 572.

¹⁹³ HC Deb 10.5.1993, vol 224, col 569–570. ”The hallmark of Thatcherism and Toryism in the 1980s. They took from the poor and gave to the wealthy.”

sosiaaliturvasta vastannut ministeri Donald Dewar esitteli hallituksen tuottaman tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan vuosina 1979–1991 alimman tulokymmenyksen reaaliensiot, asumiskustannusten jälkeen, laskivat 14 prosenttia. Toimeentulotukea saavien määrä oli noussut 4,4, miljoonasta arviolta 10,3 miljoonaan vuosina 1979–1993. Dewar esitteli myös paljon lisää tilastoja, jotka kertoivat rikkaiden vaurastumisesta. Konservatiivien Quentin Davies oli puolustanut hallituksen politiikkaa ja vaatinut muun muassa työntekoa sosiaaliturvan vastineeksi (*workfare*) ja kannustanut ihmisiä vakuuttamaan itseään enemmän taloudellisten vaarojen, kuten vammautumisen ja sairastumisen, varalta. Työväenpuolueen Thomas Graham vastasi Daviesille, ettei tätä kuultuaan usko enää Tory-puolueella olevan toivoa, ja kysyi, elääkö tämä todellisessa maailmassa. Hän kutsui Daviesin tutustumaan omaan vaalipiiriinsä Glasgow'hun: "Tule Linwoodiin ja tapaa monia kunnollisia, Jumalaa pelkääviä ihmisiä, jotka haluavat oikeuden tehdä töitä, mutta joilla ei ole ollut sitä oikeutta siitä asti, kun tehdas suljettiin 10 vuotta sitten. Ajattele sitä – 10 vuotta thatcherismia, 10 vuotta toryismia."¹⁹⁴

Grahamin lisäksi Tony Benn käytti debatissa käsitettä thatcherismi, mikä oli hänelle poikkeuksellista: "Edelliset 14 vuotta – tosin itse uskon, että se, mitä on kutsuttu löyhästi thatcherismiksi alkoi jo aiemmin kuin 1979 – ihmisille on sanottu, että (liike)voitoilla on enemmän merkitystä kuin ihmisillä."¹⁹⁵ Tutkimukseni kannalta Bennin puheenvuorossa, jonka sisältöön en sen tarkemmin muuten puutu, on huomattavaa se, että Benn ylipäätään käytti koko käsitettä ja korosti tutkimuskirjallisuuden tapaan thatcherismin juurien ulottuvan pitemmälle kuin Thatcherin pääministerikauteen, mikä oli parlamentissa harvinaista. Jos kritiikki kohdistui myös Thatcheria edeltäneeseen työväenpuolueen hallitukseen, se oli myös itsekritiikkiä, sillä Benn toimi vuosina 1974–1979 ensin teollisuus- ja sitten energiaministerinä.

Lopuista kolmesta thatcherismin ja toryismin yhdistämisistä vastasi Allan Rogers. Tarkemmassa luvussa paljastui myös, että kaksi ensimmäistä osumaa viittasivat samaan kohtaan Rogersin puheenvuorossa debatissa Walesin devoluutiosta heinäkuussa 1997. Työväenpuolue oli hallituksessa ja ajamassa devoluutiota, jota walesilainen Rogerskin kannatti, mutta hän ei pitänyt oman puolueensa tavasta perustaa parlamentti Walesiin. "On annettu ymmärtää, että jos meillä olisi ollut parlamentti Walesissa, meillä ei olisi ollut thatcherismin hävityksiä, ja jotenkin toryismi ja thatcherismi olisivat pysähtyneet Severnin sillalle tai rajalle A5-tielle, arvoisan North Shropshiren edustajan (Owen Paterson) vaalipiirin lähelle", Rogers totesi ja sanoi, ettei oma

---

¹⁹⁴ HC Deb 20.7.1993, vol 229, col 201, 258–262. "Come to Linwood and meet the many decent, God-fearing folk who want the right to work but have not had that right since the factory closed 10 years ago. Think of that – 10 years of Thatcherism, 10 years of Toryism."

¹⁹⁵ HC Deb 20.7.1993, vol 229, col 246. "For the past 14 years – although I believe that what is loosely called Thatcherism began earlier than 1979 – people have been told that profits matter more than people."

parlamentti olisi auttanut.¹⁹⁶ Jo aiemmin samassa debatissa Rogersin puoluetoveri Alan Williams oli esittänyt vastaavia argumentteja. Hän huomautti, että esimerkiksi thatcherismin taloudelliset vaikutukset olisivat ulottuneet Walesiin ja ”Howen ensimmäinen budjetti olisi silti tuhonnut Walesin työpaikkoja”, vaikka siellä olisi ollut Thatcherin kaudella esitetyn kaltainen oma parlamentti, sillä makrotalous olisi pysynyt keskushallinnon käsissä.¹⁹⁷ Rogers lähes plagioi itseään tammikuussa 1998, kun debatin aiheena oli jälleen Walesin parlamentti. Hänen mukaansa jotkut tuntuivat kuvittelevan, että parlamentti olisi pysäyttänyt thatcherismin ja toryismin vaikutukset Severnin sillalle, mikä ei Rogersin mielestä pitänyt paikkaansa.¹⁹⁸

Toryismin ja thatcherismin yhdistäminen loppui pian sen jälkeen, kun työväenpuolue oli noussut hallituspuolueeksi. Tämä yhdistelmä sopiikin tehokeinoksi paremmin oppositiopolitiikkaan. Kun Thatcher ei ollut enää pääministeri, pelkällä thatcherismilla konservatiivien arvostelu ei olisi välttämättä ollut enää järkevää, vaan siihen kannatti liittää majorismin tai toryismin kaltaisia muita ismejä, joiden avulla annettiin ymmärtää, että thatcherismi ei suinkaan loppunut Thatcherin pääministerikauteen, vaan yhtä haitalliseksi koettu politiikka jatkui muun konservatiivisuuden muodossa.

6.3 Punk-thatcherismi – vääränlaista työväenpuolueen thatcherismia

Vuosituhanen vaihteessa konservatiivien edustaja John Redwood käytti kahdessa eri debatissa käsitettä punk-thatcherismi (*punk Thatcherism*) yhteensä kolme kertaa. Ensimmäisen kerran Redwood käytti tätä thatcherismin versiota toukokuussa 2000 debatissa National Air Traffic Servicesin (NATS) uudelleenjärjestelystä, johon liittyi mahdollisuutena osan rahoituksesta kerääminen yksityiseltä sektorilta. Redwoodin mielestä kyseessä oli selvästi yksityistäminen, vaikka hallitus yritti naamioda sitä käyttämällä uutta kieltä julkisesta ja yksityisestä yhteistyöstä. Konservatiivihallituksen aikana lukuisiin yksityistämisiin yllyttäneenä edustajana Redwood halusi, että järjestelyä pitäisi arvioida kuten mitä tahansa yksityistämistä: kelle myydään, mihin hintaan vai olisiko sittenkin parempi jättää toiminnot julkisen sektorin pyöritettäväksi. Hänen mielestään tässä yksityistämisessä yhdistyivät kaikki yksityistämisten huonot puolet ja siinä vältettiin kaikki hyvät puolet.

---

¹⁹⁶ HC Deb 25.7.1997, vol 298, col 1177. ”It has been suggested that, if we had had a Welsh Assembly, we would not have had the ravages of Thatcherism, and that somehow Toryism and Thatcherism would have stopped at the Severn bridge or at the border by the A5, near the constituency of that English nationalist, the hon. Member for North Shropshire (Mr. Paterson).” Severnin silta ylittää Walesin ja Englannin välisen rajajoen, ja A5 on Englannin ja Walesin yhdistävä iso tie. Toryismi oli kollokaatti molemmille sen ympärillä oleville thatcherismeille, miksi tämä puheenvuoro tuotti kaksi osumaa kollokaatiohauulla.

¹⁹⁷ HC Deb 25.7.1997, vol 298, col 1146. ”The first Howe Budget would still have destroyed the jobs of Wales.”

¹⁹⁸ HC Deb 20.1.1998, vol 304, col 844.

”Ehdotukset ovat tavallaan punk-thatcherismia. Hallituksella on outo viha-rakkaussuhde thatcherilaisen viestin kanssa. Yhtenä ylpeänä 80-luvulla mukana olleena, ja uskoin, että silloin tapahtui paljon hyviä asioita, tunnustan nyt, että se oli pitkä aika sitten. Hallituksen pitäisi tunnustaa, että tämän vuosituhannen ongelmat ja ratkaisut ovat aika erilaisia. Jos he haluavat, kuitenkin, olla thatcherilaisia, heidän pitäisi yrittää ymmärtää thatcherilaisen kokemuksen ydin, sen sijaan, että he tuottavat punk-version, jota todelliset thatcherilaiset eivät voi mitenkään hyväksyä.”¹⁹⁹

Asiasta vastaava työväenpuolueen ministeri John Prescott huomautti, että konservatiivit itse antoivat NATS:n pois. Redwoodin mukaan konservatiivit kuitenkin antoivat osakkeita vain yhtiön työntekijöille, kun työväenpuolue oli nyt myymässä niitä ulkopuolisille – ja vieläpä mahdollisesti vain 46 prosenttia osakkeista, mitä Redwood piti outona määränä, sillä yleensä osakkeista myytiin ainakin 51 prosenttia eli enemmistö. Redwoodin mielestä parlamentin piti torjua tämä yksityistäminen, kuten työväenpuolue oli luvannut ennen vaaleja, ja toisti, että yksityistäminen olisi ”huonointa punk-thatcherismia” (*punk Thatcherism of the worst*). Työväenpuolueen Jane Griffiths vastasi Redwoodille, että tämän puheet punk-thatcherismista loukkasivat luultavasti sekä punkkareita että thatcherismin kannattajia, ja hän torjui myös näkemys, että NATSia oltaisiin yksityistämässä.²⁰⁰

Redwood käytti punk-thatcherismi käsitettä vielä samassa hengessä kolmannen kerran kesäkuussa 2002. Silloin debatin aiheena oli kilpailulainsäädännön uudistaminen. Redwood ei ollut kovin innostunut uudesta lainsäädännöstä, mutta totesi David Winnickille – ironisesti tai ei – että hän oli iloinen nähdessään vanhan työväenpuolueen (*old Labour*) rivikansanedustajia nauttimassa menestyksestään: ”Tämä parlamentti on paljon kiinnostavampi, koska täällä on eloisia rivikansanedustajia entisen uuden työväenpuolueen, joka on nykyisin aika väsyneen näköinen vanha työväenpuolue, hallituksen takana. Sen on nyt tajuttava, että puolueessa on paljon ihmisiä, jotka haluavat mennä aika eri suuntaan punk-thatcherismista, jota arvoisa edustaja Hartlepoolista (Peter Mandelson) ja muut toisinaan hahmottelevat.”²⁰¹

---

¹⁹⁹ HC Deb 9.5.2000, vol 349, col 696–697. ”The proposals are a kind of punk Thatcherism. The Government have a strange love-hate relationship with the Thatcherite message. As one who was proud to be involved during the 1980s and thought that a lot of good things happened then, I now recognise that it was a long time ago. The Government should recognise that the problems and solutions of this century are rather different. If they wish to be Thatcherite, however, they should try to understand the essence of the Thatcherite experience instead of producing a punk version that true Thatcherites cannot possibly support.”

²⁰⁰ HC Deb 9.5.2000, vol 349, col 697–698. Hansard Corpuksen kollokaatiohaussa Punk-kollokaatin kaikki osumat viittasivat tähän debattiin, eli Griffiths vastasi kolmannelta osumasta. Hansard online ”punk Thatcherism” -haulla löytyi myös osuma 17.6.2002. Se ei näkynyt Hansard Corpuksen kollokaatiohaussa, koska tällä kertaa käsite oli litteroitu englanniksi muotoon ”punk-Thatcherism”.

²⁰¹ HC Deb 17.6.2002, vol 387, col 120. ”This Parliament is much more interesting because there are lively Back Benchers behind what was new Labour and is now rather tired-looking old Labour. It is now having to recognise that there are many people in the party who want to go in a rather different direction from the punk-Thatcherism that is sometimes sketched out by the right hon. Member for Hartlepool (Mr. Mandelson) and others.”

Redwoodin retoriikka on erittäin mielenkiintoista monin tavoin. Siinä tunnustetaan, että Thatcher oli onnistunut vaikuttamaan (uuden) työväenpuolueen politiikkaan valtavasti, mutta toisaalta syytetään sitä samalla thatcherismin vääränlaisesta toteutuksesta. Punk-thatcherismi on siis yksi hieman erilainen esimerkki ismistä, joka on keksitty kriittisessä merkityksessä – mutta samalla puolustetaan alkuperäistä thatcherismia, jonka ylöpeäksi kannattajaksi Redwood julistautuu. Erityisesti jälkimmäisen debatin ajankohta ja Mandelsonin maininta on mielenkiintoinen. Mandelson oli vain viikkoa aiemmin todennut kuuluisassa kirjoituksessaan *The Timesissa*, että tietyssä taloudellisessa mielessä ”me olemme kaikki ’thatcherilaisia’ nyt” (*We are all ’Thatcherite’ now*) puolustaessaan työväenpuolueen ”kolmatta tietä” (*Third Way*).²⁰² Tämän olisi luullut imartelevan jossain määrin Redwoodia, vaikka Mandelson toki myös arvosteli Thatcheria kirjoituksessaan, mutta toisaalta oppositiopolitiikkaa ei voi tehdä kehumalla hallitusta. Vaikka Redwood näytti olleen sen verran tyytyväinen keksimäänsä käsitteeseen, että käytti sitä kahdessa eri debatissa, kukaan muu ei käyttänyt sitä parlamentissa Griffithsin kriittistä vastausta lukuun ottamatta.

6.4 Konservatiivien ja liberaalien koalitiohallitus – thatcherismin versio 2

Työväenpuolueen palattua oppositioon vuoden 2010 vaalien jälkeen, puolueen edustajat alkoivat jälleen käyttää thatcherismia debateissa aiempaa vilkkaammin, kuten kuvioista 2 havaitaan. Hansard Corpuksen kollokaatiohaut eivät ulotu näihin vuosiin, mutta Hansard onlineen hakujen osumista nousee vaalien jälkeen esiin jälleen uusi versio thatcherismista: thatcherismin versio 2 (*Thatcherism mark 2*).²⁰³ Parlamentissa käsitettä käytti kahdessa eri debatissa työväenpuolueen Glenda Jackson. Ensimmäinen kerta oli kesäkuussa 2010 debatissa Lontoon asumisolosuhteista.

”Näyttää siltä, että me saamme, taas kerran, uusinnan hyökkäyksistä, jotka tehtiin tuettuun asumiseen tai kunnan vuokrataloihin ensimmäisen Thatcherin hallinnon aikana – koalitiohallitus on itse asiassa thatcherismin versio 2 – ja me muistamme, mitä tuolloin tapahtui. Näimme kodittomuuden räjähdysmäisen kasvun.”²⁰⁴

Seuraavan kerran Jackson teki samankaltaisen rinnastuksen heinäkuussa 2010 alahuoneen kauden päättäneessä kesädebatissa. Jackson kiitti puheenvuoronsa alussa

---

²⁰² The Times 10.6.2002, Peter Mandelson, ”There’s plenty of life in the ’new’ Third Way yet”, 16.

²⁰³ Thatcherismi merkki 2 voisi olla suurempi käänös, mutta suomeksi versio 2 on sopivampi, joten käytän itse tätä käänöstä.

²⁰⁴ HC Deb 29.6.2010, vol 512, col 182WH. ”It seems that we will have, yet again, a rerun of the attacks that were made on social or council housing under the first Thatcher Administration – the coalition Government are actually Thatcherism mark 2 – and we can remember what happened during that time. We saw a massive explosion in homelessness.”

kolmea uutta kansanedustajaa ensipuheistaan parlamentissa ja teki havainnon, että kaikissa puheissa käsiteltiin Thatcheria ja entisen pääministerin vaikutusta heihin itseensä. Jacksonin mukaan he olivat luultavasti kokeneet déjà-vu-ilmiön, kuten hän itse vaalipiirinsä ihmisten tavoin, sillä hallituksen politiikka oli hänen mielestään thatcherismin versiota 2: ensimmäisiä askeleita NHS:n yksityistämiseen sekä hyökkäyksiä julkisia kouluja ja sosiaaliturvajärjestelmää vastaan. Sen jälkeen hän vertasi versiota 2 alkuperäiseen: ”Yksi ilmeinen ero on, että Thatcherismin versio 1 esitteli politiikkansa ideologisen vakaumuksensa pohjalta. Tämä hallitus esittelee heidän thatcherilaiset politiikkansa kaikkien muiden, ei vähiten edellisen työväenpuolueen hallituksen, syyttämisen pohjalta.” Sinällään Jacksonin arvio oli osuva, että liberaalien David Heath vastasi hänelle ja samalla monelle muullekin työväenpuolueen edustajalle syyttämällä heitä ”kieltäjiksi” (*denial*), koska he eivät myöntäneet edellisen hallituksen jättämää taloudellista sotkua.²⁰⁵

Kirjoitin itse toimittajana loppuvuodesta 2010 konservatiivien ja liberaalidemokraattien koalitiohallituksen julkisen sektorin leikkauksista, joiden arvioitiin olleen rajuimmat sitten toisen maailmansodan: neljässä vuodessa oli tarkoitus säästää 81 miljardia puntaa. Britannian talouden alijäämä oli kasvanut 11 prosenttiin bruttokansantuotteesta, mutta silti esimerkiksi Nobel-voittajat Joseph Stiglitz ja Christopher Pissarides sekä itse haastatteleman kansantaloustieteen professori Pekka Ilmakunnas pitivät leikkauksia turhan rajuina taloustilanteeseen nähden. Samassa yhteydessä haastatteleman Ulkopoliittisen instituutin tutkija Toby Archer vertasi hallituksen politiikkaa thatcherismiin, mitä hän piti ongelmana liberaalidemokraateille, joiden suosio oli laskenut rajusti koalitiohallitukseen menon jälkeen – olihan toinen puoli puolueesta peräisin työväenpuolueesta irtautuneesta SDP:stä, ja heille konservatiivien johdolla hallituksessa harjoitettu politiikka oli vaikea niellä.²⁰⁶

Tässä mielessä Jacksonin puheet thatcherismin versiosta 2 pystyi tulkitsemaan suunnatuksi juuri koalitiohallituksen liberaalidemokraatteja kohtaan, mikä oli uusi piirre thatcherismin versioinnissa, jonka poikkeuksellinen koalitiohallitus oli mahdollistanut. Versioiden vertailussa oli myös aikaisemmasta tuttuja piirteitä: Jackson näki alkuperäisen thatcherismin sentään perustuvan omiin periaatteisiinsa, kun nykyiseltä hallitukselta tällaiset periaatteet puuttuivat, eli hän esitti sen vielä huonompana versiona thatcherismista.

Jackson ei ollut itse asiassa parlamentissa ensimmäinen, joka puhui thatcherismin toisesta versiosta. Ylähuoneessa liberaalien lordi Smith of Clifton (Trevor Arthur

---

²⁰⁵ HC Deb 27.7.2010, vol 514, col 952–953, 971. ”One marked difference is that Thatcherism mark 1 presented its policies on the basis of ideological conviction. This Government are presenting their Thatcherite policies on the basis of blaming everybody else, not least the previous Labour Government.”

²⁰⁶ *Keskisuomalainen* 28.10.2010, Jussi Komulainen, ”Rajut leikkaukset epäilyttävät” ja kainalojuttu ”Perustamisestaan asti jakautuneet liberaalidemokraatit”, 12.

Smith) käytti maaliskuussa 2002 debatissa hallituksen politiikasta ilmaisua Thatcherism mark II, jolla hän kuitenkin viittasi työväenpuolueen hallituksen politiikkaan. Smith kritisoi debatin päättäneessä puheenvuorossa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia (PPP, public private partnerships):

”PPP:llä keinona on vähän kannattajia hallituksen ulkopuolella. Ne on tuomittu yksimielisesti lehdistössä ja valiokuntien raporteissa. Työväenpuolueessa on laajalle levinnyttä tyytymättömyyttä ja ammattiliitoilta tullut suoraa kritiikkiä. Jopa William Hague (konservatiivien johtaja vuosina 1997–2001) myönsi, että PPP:t eivät olleet sopivia Lontoon metroon. Se oli merkittävää pitäen mielessä, että PPP:t yksityisenä rahoitusaloitteena olivat alun perin Majorin hallituksen alulle saattamia. Kuten niin monien muidenkin ideoiden kohdalla, uusi työväenpuolue, thatcherismin versiona II, laajensi niitä.”²⁰⁷

Smithin puheenvuoro oli hyvin tehokas hyökkäys työväenpuoluetta kohtaan. Siinä puolueen ajama politiikka saatiin näyttämään oman puolueen rivijäsenien, ammattiliittojen ja lehdistön vastustamana, minkä lisäksi jopa konservatiivit olivat myöntäneet itse aikoinaan keksimänsä politiikan puutteet ainakin tietyissä tapauksissa. Kaiken tämän lisäksi hallituksen päälle lyötiin thatcherismin leima.

6.5 Tribuutteja Thatcherille, kritiikkiä thatcherismille

Toistaiseksi viimeinen määrällinen piikki käsitteen thatcherismi käytössä nähtiin Thatcherin kuoleman yhteydessä vuonna 2013. Huhtikuun 10. päivä molemmat kamarit oli kutsuttu takaisin muistamaan niiden edesmenneitä jäsentä ja ottamaan osaa omaisten suruun. Ylähuoneessa kamarin johtaja, konservatiivien lordi Hill of Oareford (Jonathan Hill) kävi debatin alussa Thatcherin uran läpi ja sanoi, että uskoi jokaisen kamarin jäsenen tunnustavan mielipiteistään huolimatta Thatcherin merkityksen maalle, jota tämä rakasti. Seuraavaksi puhui ylähuoneen oppositiojohtaja, työväenpuolueen edustaja paronitar Royall of Blaisdon (Janet Royall). Hän ilmaisi osanottonsa Thatcherin perheelle, mutta korosti Thatcherin olleen vahvasti kansaa ja parlamenttia jakanut hahmo. Royall myönsi, että Thatcher herätti monissa ylähuoneen jäsenissäkin negatiivisia tunteita, eivätkä kaikki voi antaa anteeksi hänen politiikkansa seurauksia yksilöille, yhteisöille, teollisuudelle ja koko maalle. Tällainen erimielisyys oli hänen mielestään oikeutettua, mutta Royall tuomitsi Thatcherin kuoleman juhlinnan, joka oli hänen mielestään väärin ja osoitti huonoa makua. Royall kävi myös läpi

---

²⁰⁷ HL Deb 27.3.2002, vol 633, col 246. ”PPP as a device has few supporters outside government. There has been unanimous condemnation in the press and in the reports of Select Committees from another place. There is widespread unease in the Labour Party and outright criticism by the trade unions. Even William Hague conceded that PPPs were not appropriate for London Underground. That was significant, bearing in mind that PPPs, as the private finance initiative, were originally conceived by the Major government. As with so many ideas, new Labour, as Thatcherism Mark II, extended them.”

Thatcherin uraa ja lopetti puheenvuoronsa toteamalla, että huolimatta hänen aiheuttamastaan polemiikista ja nimenomaan sen takia, hänet tulitaisiin oikeutetusti muistamaan. Liberaalidemokraattien johtaja lordi McNally (Tom McNally) kunnioitti Thatcheria siteeraamalla Harold Wilsonin muisteloa Winston Churchillista vuonna 1965. Lisäksi McNally mainitsi Thatcherin olleen seitsemän vuotta aiemmin *New Statesmanin* aikamme sankareiden äänestyksessä korkeimmalle sijoittunut brittipoliitikko – vasemmistolaislehden yllätykseksi ja harmiksi – ja muisteli, että kuuli ainoan Enoch Powellin kertoman vitsin, kun tämä kunnioitti Thatcheria Falklandin sodan jälkeen. McNally päätti puheenvuoronsa debatin ainoalla thatcherismin maininnalla:

”Ei ole tarvetta pyyhkiä pois historiasta tai jättää huomiotta sitä faktaa, että suurin osa meistä näillä penkeillä vietti huomattavan osan poliittisista elämästään vastustamalla kiihvasti monia näkökulmia siitä, mikä tuli tunnetuksi ’thatcherismina’. Se ei kuitenkaan estä meitä tunnustamasta ominaisuuksia, joita korostivat sekä *New Statesman* että Enoch Powell – ominaisuuksia, jotka ovat oikeutetusti tuoneet meidät yhteen tänään esittämään ansaitut viimeiset tervehdykset ja kunnolliset kunnianosoitukset Margaret Thatcherille kestävän tärkeänä hahmona meidän kansalliselle elämällemme.”²⁰⁸

Ylähuoneessa debatti jatkui loppuun asti pitkälti vastaavassa hengessä. Alahuoneessa debatti noudatti pitkälti samaa kaavaa sillä erotuksella, että debatti oli poliittisesti ristiriitaisempi ja thatcherismi mainittiin debatissa huomattavasti useammin, yhteensä 15 kertaa. Pääministeri David Cameron kertasi Thatcherin uran ja saavutukset, minkä jälkeen työväenpuolueen johtaja Edward Miliband jatkoi Cameronin viitoittamalla tiellä. Hän mainitsi thatcherismin debatissa ensimmäisen kerran, mutta ei oikeastaan ottanut siihen mitään kantaa. Puheensa lopussa Miliband sanoi olevansa monista asioista eri mieltä kuin Thatcher, mutta kertoi kunnioittavansa tämän saavutuksia ja sitä, mitä hänen kuolemansa monille merkitsi. Liberaalidemokraattien johtaja Nick Clegg sanoi pitkälti samat asiat eri sanoin mutta mainiten suoraan thatcherismin. Sheffieldista – jossa pelkkä Thatcherin nimi herätti Cleggin mukaan vahvoja tunteita – kotoisin olevana ei-konservatiivina Clegg sanoi pohtineensa pitkään ja hartaasti, mitä aikoi sanoa. ”Se fakta, että ne meistä, jotka eivät ole hänen puolueestaan, voivat karsastaa thatcherismin opinkappaleita, mutta silti kunnioittaa Margaret Thatcheria on osa sitä, mikä hänessä oli niin merkittävää”, Clegg totesi puheensa alkupuolella.²⁰⁹

Kun debatti oli jatkunut hieman pidempään ja puoluejohtajista edettiin rivikansanedustajiin, sävy muuttui ajoittain hieman kireämmäksi, vaikka puhujat ilmaisivat

---

²⁰⁸ HL Deb 10.4.2013, vol 744, col 1127–1133. ”There is no need to airbrush out of history or to ignore the fact that most of us on these Benches spent a good deal of our political lives fiercely opposing many aspects of what became known as ’Thatcherism’. However, that does not prevent us recognising the qualities that were highlighted both by the *New Statesman* and by Enoch Powell – qualities that have quite rightly brought us together today to pay due respect and proper tribute to Margaret Thatcher as a figure of enduring importance in our national life.”

²⁰⁹ HC Deb 10.4.2013, vol 560, col 1613–1620. The fact that those of us who are not from her party can shun the tenets of Thatcherism and yet respect Margaret Thatcher is part of what was so remarkable about her.

toki olevansa pahoillaan Thatcherin poismenosta ja esimerkiksi työväenpuolueen David Winnick mainitsi erikseen, että hänen kriittisessä puheenvuorossaan oli kyse poliittisesta, ei henkilökohtaisesta. Winnick keskittyi etenkin työttömien määrän nousuun ja heidän karuun kohteluunsa. Hän kuvaili muun muassa Thatcherin ”brutaalia halveksuntaa” (*brutal contempt*) työttömiä kohtaan, ja tässä vaiheessa konservatiivien David Morris yritti keskeyttää hänet ja sai hetken päästä puheenvuoron. Hän sanoi olleensa yksi Winnickin kuvaamista työttömistä, mutta kiitos thatcherismin hän perusti yrityksen, joka menestyi, ja nyt hän halusi saarnata thatcherismia eteenpäin parlamentissa. Winnickin mielestä tämä juuri vain todisti hänen näkökantansa thatcherismista, sillä moni muu ei ollut asemassa, jossa he olisivat voineet löytää uuden työn. Työttömien kohtelun lisäksi Winnick kritisoi Thatcherin nuivaa suhtautumista apartheidin vastaiseen taisteluun Etelä-Afrikassa ja Nelson Mandelan kutsumista terroristiksi. Puheenvuoronsa lopuksi Winnick totesi Thatcherin olleen Attleen ohella merkittävin pääministeri toisen maailmansodan jälkeen – Attlee teki hänen mielestään hyvää, jota Thatcher purki.²¹⁰

Kitkerimmin thatcherismia arvosteli työväenpuolueen Glenda Jackson, joka kertoi pitäneensä ensipuheensa alahuoneessa reilut 20 vuotta aiemmin, jolloin Thatcher itse oli siirtynyt ylähuoneeseen. Thatcherismi oli Jacksonin mielestä tästä huolimatta jatkanut edellisen vuosikymmenen tapaan ”katalimpien sosiaalisten, taloudellisten ja henkisten vahinkojen” (*the most heinous social, economic and spiritual damage*) tekemistä koko maalle ja Jacksonin vaalipiirille. Jacksonin mukaan dramaattisimpia thatcherismin vaikutuksia ei nähty Lontoossa, vaan ympäri maata metropolialueilla, joissa jokainen kaupan oviaukko muuttui yöllä kodittomien makuuhuoneeksi, olohuoneeksi ja kylpyhuoneeksi. Kodittomien määrä kasvoi Jacksonin mukaan tuhansilla. Jackson tiivistä näkemyksensä thatcherismista seuraavasti:

”Tullessani thatcherismin lähtökohtiin, tulen henkiseen osaan, jota pidän epätoivoisen vääränä polkuna, jolle thatcherismi vei tämän maan. Meille kerrottiin, että kaikki, mitä minulle oli opetettu pitämään paheena – ja pidän niitä edelleen paheina – olivatkin, itse asiassa, thatcherismin mukaan hyveitä: ahneus, itsekkyyys, heikoimmista huolehtimatta jättäminen, terävät kyynärpäät, terävät polvet, kaikki nämä olivat tie eteenpäin. Olemme kuulleet paljon, ja tulemme kuulemaan lisää ensi viikolla, muureista, jotka thatcherismi mursi, järjestelmästä, joka tuhottiin.”²¹¹

Kun Jackson vielä puheenvuoronsa lopussa kiisti Thatcherin naiseuden sen mukaan, mitä se hänelle merkitsi – hän myönsi kyllä Thatcherin olleen biologisesti

---

²¹⁰ HC Deb 10.4.2013, vol 560, col 1644–1647.

²¹¹ HC Deb 10.4.2013, vol 560, col 1649–1650. ”In coming to the basis of Thatcherism, I come to the spiritual part of what I regard as the desperately wrong track down which Thatcherism took this country. We were told that everything I had been taught to regard as a vice – and I still regard them as vices – was, in fact, under Thatcherism, a virtue: greed, selfishness, no care for the weaker, sharp elbows, sharp knees, all these were the way forward. We have heard much, and will continue to hear over next week, about the barriers that were broken down by Thatcherism, the establishment that was destroyed.”

ensimmäinen naispuolinen pääministeri – konservatiivien Tony Baldry pyysi puhemiestä puuttumaan puheeseen, jotta tässä tavallisesta poikkeavassa debatissa ei haukuttaisi edesmennyttä henkilöä, vaan osoitettaisiin kunniaa. Puhemiehen mukaan debatissa ei kuitenkaan ollut tapahtunut mitään epäparlamentaarista, sillä debatin aiheena oli aloite, jossa alahuone harkitsi Thatcherin muistamista. Thatcherismi mainittiin debatissa vielä muutaman kerran lyhyesti. Oppositiosta huomautettiin esimerkiksi thatcherismin aiheuttamasta polarisaatiosta myös keskustelun tasolla ja yksityistämistä, joiden tulot käytettiin väärin. Debatin päättänyt alahuoneen johtaja, konservatiivien Andrew Lansley totesi, että Thatcher ei pitänyt konsensusesta, jonka rikkominen oli yksi hänen tavoitteistaan ja saavutuksistaan. Lansley viittasi puheessaan muun muassa Winnickin ja Jacksonin kriittisiin arvioihin, mutta uskoi, että Thatcher olisi itse nauttinut kiistelystä.²¹²

Ylähuoneessa Thatcheria muisteltiin huomattavasti lämpimämmässä hengessä kuin alahuoneessa, mutta sielläkin thatcherismi mainittiin ainoan kerran, kun liberaalidemokraattien McNally halusi korostaa, että suurin osa ylähuoneen jäsenistä vastusti aikoinaan thatcherismia, vaikka he osanottojen lisäksi osoittivat kuoleman yhteydessä kunniaa Thatcherin uralle ja tunnustivat tämän merkityksen. Alahuoneessa-kin oppositiopuolueiden johtajat pitivät puheenvuoronsa vastaavassa hengessä, mutta osa työväenpuolueen rivijäsenistä ei peitellyt antipatioitaan Thatcheria kohtaan. Glenda Jacksonin raju puheenvuoro huomioitiin myös mediassa laajasti.²¹³ Muut opposition edustajat eivät kuitenkaan olleet aivan yhtä jyrkkiä, ja useimmat heistä antoivat tunnustusta Thatcherille, vaikka korostivatkin vastustavansa thatcherismia. Thatcher jakoi mielipiteitä eläessään ja myös kuollessaan, mistä etenkin alahuoneen debatti ja kuoleman juhlinta eri puolilla Britanniaa ovat erinomaisia esimerkkejä. Rautarouva ei itse kaihtanut konflikteja, joten ehkä hän sai parlamentissa juuri itsensä näköiset jäähyväiset.

---

²¹² HC Deb 10.4.2013, vol 560, col 1650–1651, 1659, 1675 ja 1718.

²¹³ Ks. esim. *The Times* 11.4.2013, Michael Savage, Laura Pitel, "Dignified start, then some old scores are settled as MPs and peers have their say: Margaret Thatcher 13.10.1925–08.04.2013 The tributes", 6 tai *The Guardian* 11.4.2013, Patrick Wintour, Nicholas Watt, Jonathan Freedland & Rajeev Syal "Discord amid the tributes as Thatcher is honoured: Speaker had rejected recall of MPs: Anger at mourning dress order", 1.

7 PÄÄTÄNTÖ

Thatcherismi on poikkeuksellinen käsite Britannian modernissa poliittisessa historiassa, sillä 1900- tai 2000-luvulla kenenkään muun pääministerin nimeä kantava ismi ei ole vakiintunut yleiseen kielenkäyttöön. Kuten tutkimukseni osoittaa, monen muunkin pääministerin mukaan nimettyjä ismejä on kyllä käytetty parlamenttidebateissa, mutta ne eivät ole jääneet elämään. Thatcherin kohdalla olisi voinut helposti käydä samoin, jos hän olisi jäänyt yhden kauden pääministeriksi, sillä thatcherismin käyttö saavutti huippunsa vasta hänen kolmannella pääministerikaudellaan. Thatcherismi on kuitenkin isminä monessa mielessä hyvin tyypillinen Kurunmäen ja Marjasen näkemysten valossa. Vaikka käsitteen ensimmäistä käyttäjää tuskin tietää kukaan, thatcherismia pidetään syntyjään kriittisenä käsitteenä esimerkiksi Stuart Hallin vaikutusvaltaisen kirjoituksen takia. Tämä kriittinen merkitys kuitenkin haastettiin, ja osa – etenkin ”kuivista” – konservatiiveista käytti käsitettä sujuvasti positiivisessa merkityksessä. Silti työväenpuolueen ja muun opposition kansanedustajat ovat käyttäneet nykypäivään asti käsitettä paljon enemmän kuin konservatiivit. Olin ehkä hie-man yllättynekin siitä, että konservatiivit eivät alkaneet ajan myötä käyttää käsitettä suhteellisesti enemmän. *The Guardianin* ja *The Timesin* määrällinen vertailu vahvistaa, että käsitteen käyttö oli huomattavasti yleisempää vasemmalla kuin oikealla, mutta lehdistössä ero ei ollut yhtä selvä kuin parlamenttidebateissa.

Thatcherismi on tyypillinen ismi myös siinä mielessä, että sen yhteydessä on parlamenttidebateissa esiintynyt käsitteinä valtava määrä erilaisia ismejä: monetarismista ja sosialismista mitterrandismin ja walkerismin kaltaisiin kuriositeetteihin. Ehkä kaikkein mielenkiintoisin kollokaatioanalyysin avulla löytyneistä ismeistä on majorismi, joka nousi yleisimpien kollokaattien listalla sijalle 10, vaikka käsite ei vakiintunut lainkaan yleiseen käyttöön. Jos Major puolestaan ei olisi jäänyt (reilun) yhden kauden pääministeriksi, hänen mukaansa nimetty ismi olisi myös voinut jäädä thatcherismin vanavedessä elämään. Myös reaganismi ja ismin tavoin käytetty *Reaganomics* olivat merkittäviä valtiopäämiehen mukaan nimettyjä thatcherismin

kollokaatteja. Ronald Reaganiin liittyvissä käsitteissä oli se harvinainen piirre, että sekä konservatiivit että osa työväenpuolueen edustajista käyttivät käsitteitä hieman samalla tavalla: niitä verrattiin thatcherismiin, joka nähtiin oppositiossakin edes hieman järkevämpänä kuin Reaganin politiikka. Parlamenttidebateissa thatcherismista väännettiin myös lukuisia erilaisia versioita joko suorien etuliitteiden (euro ja punk) tai muuten sen yhteydessä esiintyvien sanojen avulla (puhdas ja versio 2), mikä on Freedenin mukaan tyypillinen retorinen keino muillekin käsitteille kuin ismeille. Hieman tässä samassa hengessä työväenpuolueen edustajat liittivät oppositiossa ollessaan thatcherismiin sitä laajentavia käsitteitä (majorismi, toryismi, walkerismi ja *Tebbitry*), jotta kritiikki kohdistuisi laajemmin konservatiivien politiikkaan eikä henkilöityisi pelkästään Thatcheriin. Punk-thatcherismi jatkoi osittain tätä samaa kaavaa sillä poikkeuksella, että tätä post-thatcherilaista käsitettä käytti konservatiivi John Redwood työväenpuolueen hallitusta vastaan. Thatcherismin versiota 2 tai II puolestaan käytettiin sekä työväenpuolueen että konservatiivien ja liberaalien koalitiohallituksia vastaan.

Thatcherismin yhteydessä käytetyissä ismeissä tapahtui selvää ajallista muutosta, joka liittyi useimmiten ajankohtaisiin tapahtumiin. Reagania käsiteltiin luonnollisesti eniten tämän ollessa presidentti, sosialismi oli esillä kylmän sodan päättyessä, ja majorismista olisi tuskin puhuttu, ellei hänestä olisi tullut Thatcherin seuraajaa. Toisaalta aina käsitteen yhteys tapahtumahistoriaan ei ollut yhtä selkeä. Esimerkiksi monetarismi oli korostetusti esillä 1980-luvun alussa, eikä käsitteen käytön väheneminen liittynyt suoraan siihen, että Thatcherin talouspoliittinen linja olisi muuttunut. Monetarismin uutuudenviehätys varmasti karisi ajan mittaan ja poliittiselle agendalle nousi muita aiheita. Monetarismin yhteydessä oli myös yllättävää, miten vähän parlamenttidebateissa korostettiin työväenpuolueen roolia monetaristisen talouspolitiikan aloittajana Britanniassa.

Monetarismin jälkeen Thatcherin talouspolitiikassa korostui julkisessa keskustelussa esimerkiksi yksityistäminen. Se ei kuitenkaan noussut erityisesti esille kollokaatioanalyysissäni, eikä se ole Falklandin sodan tapainen yksittäinen tapahtuma, jonka ajalta olisi selkeä hakea debatteja. Siksi yksityistäminen jäi tutkimuksessani aika pienen rooliin, mikä osoittaa valitsemani käsitteellisen lähestymistavan rajoituksia. Tiettyihin käsitteisiin keskittyminen rajaa myös tutkimuksen ulkopuolella sellaisia poliittikkoja, jotka eivät joko pidä näistä käsitteistä tai sattuvat muista syistä käsitteellistämään asioita eri tavalla. Tony Bennin kautta pystyin käsittelemään tätä problematiikkaa, mutta hän käytti kuitenkin thatcherismi- ja *Thatcherite*-käsitteitä sen verran, että hänen suhtautumisestaan thatcherismiin oli mahdollista tutkia. Käsitteet kokonaan sivuuttaneet poliitikot eivät juuri kyenneet nousemaan metodeillani esiin. Olipa kyse minkä laajuisesta tutkimuksesta tahansa, aihetta on rajattava, joten sikäli tämä ei ole erityinen ongelma, mutta lähestymistapojen rajoitukset on joka tapauksessa

tiedostettava. Sisällöllisesti Thatcherista ja thatcherismista on kirjoitettu niin paljon, että yksityistämisen pieni rooli tutkimuksessani ei esimerkiksi haittaa. Muuten tutkimusmenetelmilläni nousi thatcherismista esille tutkimuskirjallisuudessaakin korostetut Thatcherin politiikan sisällöt

Kollokaatioanalyysin kaltaiset menetelmät olisivat tämän laajuisessa työssä käytännössä mahdottomia ilman laadukkaita digitaalisia arkistolähteitä, ja kaikki muukin määrällinen tilastointi veisi huomattavasti enemmän aikaa. Jo pitkään on puhuttu siitä problematiikasta, että aineistojen digitointivalinnat voivat ohjata tutkimusaiheiden valintaa, mutta pelkkä aineiston digitointi ei nykyään riitä. Kun Googlen ja Facebookin kaltaiset digijätit ovat totuttaneet meidät hyvin toimiviin ja koukuttaviin digitaalisiin palveluihin, kankeilla käyttöliittymillä ja huonoilla hakuominaisuuksilla varustettujen digitaalisten arkistojen käyttäminen ei houkuttele, vaikka digitaalisessa muodossa voisikin olla periaatteessa kiinnostavia lähteitä. Valitettavasti Suomesta löytyy paljon tällaisia arkistoja. Pahin esimerkki, johon törmäsin arkistonhallinnon maisteriohjelman opinnoissani, on Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto (ELKA). Hansard Corpuksen tai Hansard at Huddersfieldin kaltaisilla ominaisuuksilla varustettuihin digiarkistoihin en ole Suomessa törmännyt, eikä niitä varmasti löydy monesta muustakaan pienemmästä maasta, sillä resurssit niiden kehittämiseen eivät ole samanlaisia kuin vaikkapa Britanniassa, joka hyötyy myös englannin kielen ylivoimaisesta asemasta. Siksi olen huolissani siitä, että digitalisaatio voi ohjata tulevaisuudessa entistä enemmän myös (historian)tutkimusta. Pahimmillaan kehitys voisi johtaa siihen, että laadukkaat englanninkieliset digiarkistot vetävät tutkijoita yhä enemmän puoleensa ikään kuin huomaamatta – ilman sisällöllistä keskustelua siitä, mihin suuntaan tutkimusta halutaan viedä – ellei Suomessakin saada tarjolle digitaalisia aineistoja hyvillä käyttöliittymillä. Kehittyvissä maissa ongelma on vielä pahempi.

Salmi on suurilta osin samoilla linjoilla digitalisaation vaikutuksista historian-tutkimukseen. Hänkin korostaa digitaalisten lähteiden olevan korvaamattomia, mutta yhtä lailla Salmi painottaa sitä, että digitalisaatio ohjaa tapoja, joilla tutkimusta tehdään ja voi siten vaikuttaa epäsuorasti tutkimuskysymyksiin ja -asetelmiin. Sitä on hänen mielestään kuitenkin vielä vaikea arvioida, miten digitalisaatio on vaikuttanut yleisellä tasolla historiantutkimukseen. Salmi nostaa ongelmina esiin muun muassa lähteiden maksullisuuden – mitä en ollut itse niin paljon ajatellut, vaikka se on aiheellinen huoli – ja sen, että digitaalisia lähteet kuvaavat historiaa hyvin puolueellisesti muun muassa tekijänoikeuksien ja digitointiprojektien erivaiheisen etenemisen takia.²¹⁴ Kuten jo johdannossa totesin, Salmi nostaa teoksessaan myös esiin esimerkkejä tasoltaan hyvin vaihtelevista digitointiprojekteista, mutta hän ei vaikuta olevan yhtä huolissaan digitaalisten arkistojen käytettävyyden eroista kuin minä.

---

²¹⁴ Salmi 2021, 18–19.

Omassa tutkimuksessani sain luotua yleiskatsauksen thatcherismin määrälliseen ja laadulliseen käyttöön Britannian parlamentissa. Aihetta olisi mahdollista jatkaa ja laajentaa lukuisin eri tavoin. Alkuperäisestä tutkimussuunnitelmastani en saanut mahtumaan mukaan sitä, miten konservatiivit puolustivat vaihtoehtoisella kielellä Thatcherin politiikkaa, kun he eivät käyttäneet käsitettä thatcherismi, mikä olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde. Toinen hyvin selkeä jatkoaihe olisi *Thatcherite*-käsitteen ottaminen thatcherismin rinnalle, sillä käsitteitä on käytetty sekä parlamentissa että lehdistössä suunnilleen yhtä paljon ja ne ovat niin läheisesti yhteydessä toisiinsa, että tätä laajemmassa tutkimuksessa niitä olisi syytä pitää tasavertaisina käsitteinä ja tutkia samalla toisaalta myös sitä, mitä eroja näiden läheisten käsitteiden välillä on. Thatcherismi oli mielestäni hyvin hedelmällinen tutkimuskohde isminä, ja Kurunmäen ja Marjasen näkemykset ismeistä sopivat sen tutkimiseen vielä paremmin kuin olin odottanut. Thatcherismia olisi sikäli mielenkiintoista verrata johonkin muuhun henkilön mukaan nimettyyn ismiin. Yksi ajankohtainen esimerkki voisi olla lähitulevaisuudessa esimerkiksi trumpismi, kun nähdään, jääkö käsite elämään Donald Trumpin presidenttikauden jälkeen.

Thatcherismi on edelleen ajankohtainen poliittisen perintönsä takia, mutta myös käsitteenä, vaikka Thatcherin pääministerikauden päättymisestä on kulunut yli 30 vuotta ja Rautarouvan kuolemastakin jo 8 vuotta. Tätä kirjoittaessani sen viimeisin käyttökerta brittiparlamentissa oli 22.3.2021 debatissa Skotlannin itsenäisyysäänestyksestä. Siinä Skotlannin kansanpuolueen (SNP) John Nicolson argumentoi, että thatcherismin brutaalius 1980-luvulla ja brexit ovat heikentäneet skottien brittiläistä identiteettiä.²¹⁵ Sekä brexit että Skotlannin itsenäistyminen olisivat mahdollisia ajankohdaisia suuntia jatkaa thatcherismin tutkimusta. Thatcher jakoi puolueensa pahasti Eurooppa-politiikan suhteen, ja sitä olisi syytä tutkia tarkemmin, miten suoraan se vaikutti brexitin toteutumiseen – ja saattaa olla sitä kautta vaikuttamassa Skotlannin itsenäistymiseen. Brexitistä ja Skotlannin itsenäistymisestä keskustellaan vielä vuosia tai vuosikymmeniä, ja kun thatcherismi näyttää olevan näidenkin aiheiden näkökulmasta käyttökelpoinen käsite, uskallan ennustaa, ettei se ole katoamassa käytöstä lähitulevaisuudessa parlamentissa tai sen ulkopuolella.

---

²¹⁵ HC Deb 22.3.2021, vol 691, col 253WH.

LÄHTEET

Alkuperäislähteet

- Hansard online, <https://hansard.parliament.uk/>, viitattu 7.5.2021.
- Hansard at Huddersfield Project. "Hansard at Huddersfield". University of Huddersfield. <https://hansard.hud.ac.uk>, viitattu 7.2.2021.
- Hansard Corpus, <https://www.english-corpora.org/hansard/>, viitattu 4.4.2021.
- Hall, Stuart, "The Great Moving Right Show". *Marxism Today*, January 1979, s. 14–20. http://www.amielandmelburn.org.uk/collections/mt/pdf/79_01_hall.pdf.
- Hall, Stuart (1983), "The Great Moving Right Show". Hall, Stuart & Jacques, Martin (ed.). *The Politics of Thatcherism*. Lawrence and Wishart. London 1983, s. 19–39.
- Historic Hansard (1803–2005), <https://api.parliament.uk/historic-hansard/index.html>, viitattu 4.4.2021.
- New Left Review*
- The Guardian* (ProQuest Historical Newspapers, JY), viitattu 2.12.2020.
- The Guardian* (ProQuest, JY), viitattu 7.5.2021.
- The Times*, Digital Archive 1975–2014 (Gale Group, JY), viitattu 7.5.2021.

Tutkimuskirjallisuus

- Boyce, George D., *The Falklands War*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, 2005.
- Childs, David, *Britain since 1945: a Political History*. 6th ed. Routledge. London, 2006 (1979).
- Cliff, Tony & Gluckstein, Donny, *The Labour Party: A Marxist History*. 2nd ed. Bookmarks. London, 1996 (1988).
- Crewe, Ivor, "Has the Electorate become Thatcherite?". Skidelsky, Robert (ed.), *Thatcherism*. Chatto & Windus. London, 1988, s. 25–49.

- Collins, Robert M., *Transforming America : Politics and Culture During the Reagan Years*. Columbia University Press. New York, 2007. (EBSCOhost, JY)
- Cox, Richard. "Appraisal and the future of archives in the digital era". Hill, Jennie (ed.) *The Future of Archives and Recordkeeping: a reader*. Facet Publishing. London, 2001, s. 213–237.
- Evans, Eric J., *Thatcher and Thatcherism*. 2nd ed. Routledge. London, 2004 (1997).
- Freedon, Michael, "Conceptual History, Ideology and Language". Steinmetz, Willibald; Freedon, Michael & Fernández-Sebastián, Javier (ed.) *Conceptual History in the European Space*. Berghahn Books. New York & Oxford, 2017, s. 118–138. (EBSCOhost, JY)
- Garnett, Mark, *From Anger to Apathy: The British Experience since 1975*. Jonathan Cape. London, 2007.
- Green, E. H. H., *Ideologies of Conservatism*. Oxford University Press. New York, 2002.
- Harris, Kenneth, *Thatcher*. Weidenfeld and Nicolson. London 1988.
- Häkkinen, Teemu, *The Royal Prerogative redefined. Parliamentary debate on the role of the British Parliament in large-scale military deployments, 1982-2003*. Jyväskylä studies in humanities 224. University of Jyväskylä. Jyväskylä, 2014.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5592-2>.
- Ihalainen, Pasi & Palonen, Kari, "Parliamentary sources in the comparative study of conceptual history: methodological aspects and illustrations of a research proposal", *Parliaments, Estates & Representation*, 29:1, 2009, s. 17–34.
<https://doi.org/10.1080/02606755.2009.9522293>.
- Ihalainen, Pasi & Sahala, Aleks, "Evolving Conceptualisations of Internationalism in the UK Parliament : Collocation Analyses from the League to Brexit". Fridlund, Mats; Oiva, Mila & Paju, Petri (ed.) *Digital Histories : Emergent Approaches within the New Digital History*. Helsinki University Press, Helsinki, 2020, s. 199-219.
<https://doi.org/10.33134/HUP-5-12>.
- Jantunen, Jarmo Harri, *Synonymia ja käännessuomi: korpusnäkökulma samamerkityksisyyden kontekstuaalisuuteen ja käännesskielen leksikaalisiin erityispiirteisiin*. Joensuun yliopisto. Joensuu, 2004.
<https://erepo.uef.fi/handle/123456789/8619>.
- Kavanagh, Dennis, *Thatcherism and British Politics: The End of Consensus?*. 2nd ed. Oxford University Press. Oxford, 1992 (1987).
- Kettunen, Kimmo, & Pääkkönen, Tuula. "Kansalliskirjaston historialliset sanoma- ja aikakauslehdet avoimena digitaalisena datana: datapaketteja, rajapintoja, käyttäjiä ja tutkimusongelmia". *Informaatiotutkimus*, 37 (4), 2018, s. 94–109.
<https://doi.org/10.23978/inf.77412>.
- Kurunmäki, Jussi & Marjanen, Jani, "Isms, ideologies and setting the agenda for public debate". *Journal of Political Ideologies*, 23:3, 2018, s. 256–282.
<https://doi.org/10.1080/13569317.2018.1502941>.
- Marwick, Athur, *British Society since 1945*. 4th ed. Penguin Books. London, 2003 (1982).
- Morgan, Kenneth, *Britain since 1945: 3rd ed. A People's Peace*. Oxford University Press. Oxford, 2001 (1990).

- Newman, Michael, "Ralph Miliband and the Labour Party: from Parliamentary Socialism to 'Bennism'". Callaghan, John; Fielding, Steven & Ludlam, Steve (ed.) *Interpreting the Labour Party: Approaches to Labour Politics and History*. Manchester University Press. Manchester, 2003, s. 57–70.
- Salmi, Hannu, *What is Digital History?*. Polity Press. Cambridge, 2021.
- Seldon, Anthony & Collings, Daniel, *Britain under Thatcher*. Longman. Harlow, 2000.
- Sked, Alan & Cook, Chris, *Post-War Britain: A Political History*. 4th ed. Penguin Books. London, 1993 (1979).
- Skidelsky, Robert, "Introduction". Skidelsky, Robert (ed.), *Thatcherism*. Chatto & Windus. London, 1988, s. 1–23.
- Skinner, Quentin, *Visions of Politics. Volume 1: Regarding Method*. Cambridge University Press. Cambridge, 2002.
- Riddell, Peter, *The Thatcher Era And it's Legacy*. 2nd ed. Blackwell. Oxford, 1991 (1989).
- Rogers, Robert, & Walters, Rhodri, *How Parliament Works*. 6th ed. Pearson Longman. Harlow, 2006 (1987).
- Vinen, Richard, *Thatcher's Britain: The Politics and Social Upheaval of the Thatcher Era*. Simon & Schuster. London, 2009.
- Wiesner, Claudia; Haapala, Taru & Palonen, Kari, *Debates, Rhetoric and Political Action: Practices of Textual Interpretation and Analysis*. Palgrave Macmillan. London, 2017. (EBSCOhost, JY)

Muut lähteet

- Benn, Tony, *The End of An Era – Diaries 1980–90*. Arrow. London, 1994 (1992).
Keskisuomalainen
- House of Commons Information Office, *Some Traditions and Customs of the House*. Factsheet G7, General Series. 2010. <http://www.parliament.uk/documents/commons-information-office/g07.pdf>, viitattu 20.3.2021.